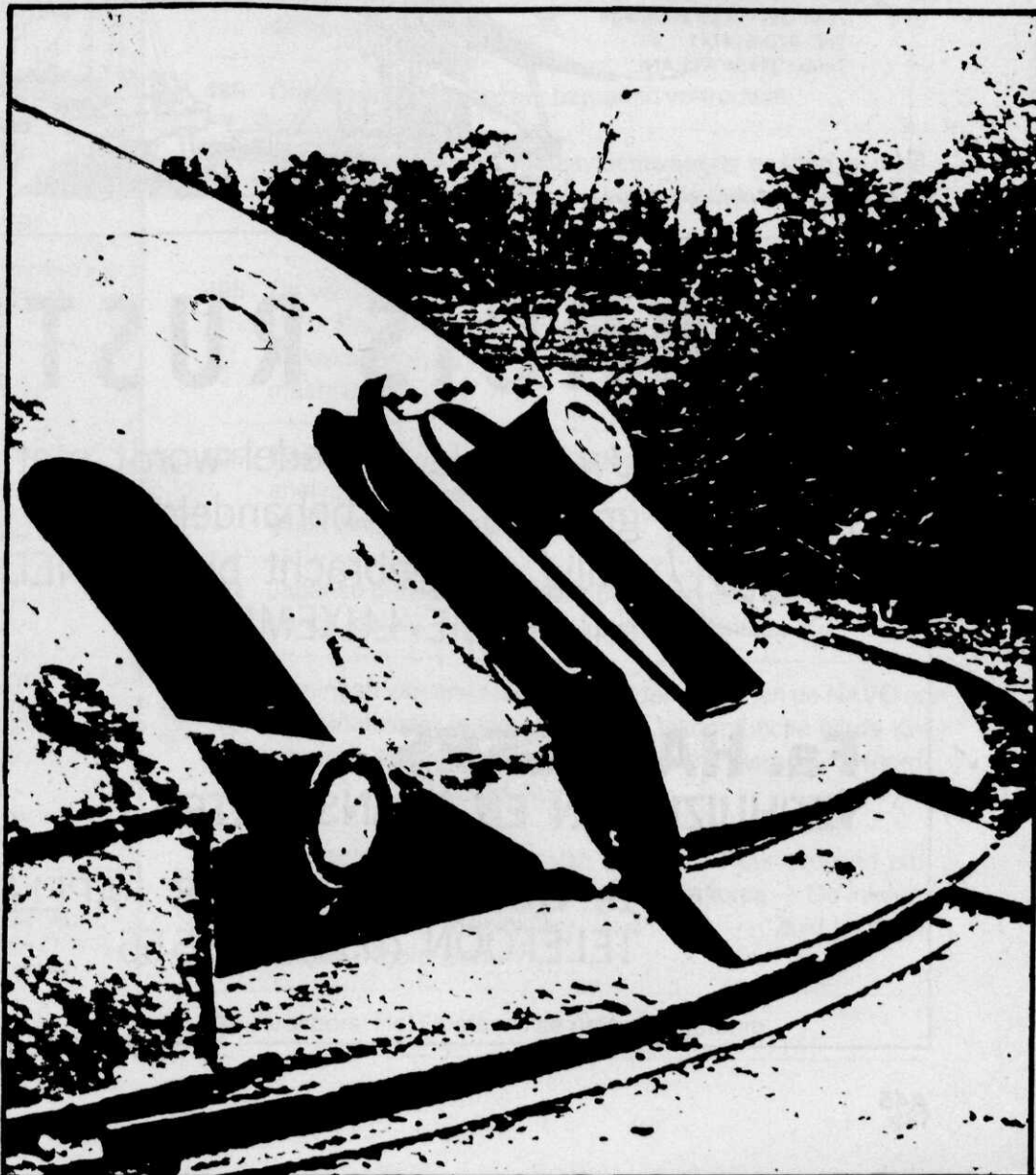

BIBLIOTHEEK K.M.A.
Postbus 90.154
4800 RG BREDA

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIËLE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

Eben-Emael . . .
voorbereid op een
voorbije oorlog:
„sitting duck”
in WO II

(zie blz. 495)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Secretaris:

Denijsstraat 135, 2551 HJ Den Haag

Ledenadministratie:

K. Doormanlaan 274,
2283 BB Rijswijk

HOOFDREDACTEUR:

W. Walthuis

brigade-generaal der infanterie b.d.

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

H. A. Baaij

commodore van de Koninklijke luchtmacht

REDACTEUREN:

J. M. J. Bosch

majoor der cavalerie

ir. G. M. van der Laan

kolonel van de technische staf

W. C. Louwerse

kolonel van de Koninklijke luchtmacht

drs. J. W. M. Schulten

luitenant-kolonel van de verbindingdienst

CORRESPONDENTIE:

Grote Marktstraat 40, 2511 BJ
Den Haag. Tel. (070) 72 13 68

ABONNEMENTEN:

f 30,-, buitenland f 40,- per jaar.
Losse nummers f 2,75

ADVERTENTIES:

Info-pers, Dubloen 56, 3641 ND
Mijdrecht, tel. (02979) 44 21
Contractprijzen op aanvraag

NADRUK VERBODEN

488 Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

489 Onschendbare grenzen: begrensd vertrouwen

491 Tussen kerntaken en kruisvluchtwapens bestaat een hemelsbreed verschil, door G. J. van de Griendt, kapitein ter zee b.d.

495 De verovering van het fort Eben-Emael in mei 1940, door H. A. Baaij en J. Ch. Breukelaar, commodore van de Koninklijke luchtmacht, resp. majoor van de Koninklijke luchtmacht b.d.

506 Twintig jaar Westelijk veiligheidsbeleid. Beschouwingen, analyses en evaluaties, door drs. D. J. Bloem, Sociologisch instituut RU Groningen

511 Japanse parachutisten, Samoerai van de Tweede Wereldoorlog, door J. J. Nortier, kolonel der infanterie b.d.

526 Meningen van anderen: Taakverdeling binnen de NAVO en Het binationale legerkorps — De inkoopfunctie bij de Koninklijke landmacht — Zuid-Libanon, Israëls „Noord-Bank“? — Inside the Soviet Army

531 Antwoord op meningen van anderen: Taakverdeling binnen de NAVO — Het binationale legerkorps — De inkoopfunctie bij de Koninklijke landmacht — Zuid-Libanon, Israëls „Noord-Bank“?

536 Vakpers: Het Oostenrijkse defensiesysteem

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT - KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LaO 83001(51.2/124). Groot verlof en klein verlof in afwachting van groot verlof voor dienstplichtigen der KL.

LaO 81007(55.5/84) / LuO 81507 (55.5/81). Regeling ziektekostenvoorziening overheidspersoneel (herdruk, januari 1983).

LaO 64018(55.17/62) / LuO 64518 (55.17/60). Schade aan particuliere eigendommen in kazernes, burelen, enz. (herdruk, februari 1983).

LaO 83002(78/500). B-cursus betreffende de praktisch gerichte wapen/dienstvak-technische vorming.

LaO 83003(51.15/112) / LuO 83501 (51.15/105). Regeling vervoer voor rijksrekening bij buitengewoon verlof voor militairen bij langdurige plaatsing in een land buiten Europa.

LaO 83004(09/13) / LuO 83502 (09/13). Voorschrift betreffende de procedure voor melding van gevaar voor radioactieve besmetting.

LaO 83005(51.15/113) / LuO 83503 (51.15/106). Regeling vervoer voor rijksrekening bij verlof, voor in het buitenland verblijvende militairen alsmede voor uit het buitenland afkomstige dienstplichtigen die in Nederland hun militaire dienstplicht vervullen.

LaO 77023(23.2/14). Vaststelling bepalingen inzake rangschikking,

oprichtingsdata en genealogieën van eenheden der KL (herdruk, april 1983).

LaO 81012(23.24/9) / LuO 81513 (23.24/8). Interservice-regeling bewakingseenheden (herdruk, april 1983).

LaO 83006(78/504) / LuO 83505 (78/175). Interimregeling examens Koninklijke Militaire Academie 1983.

LaO 83007(55.71/1u) / LuO 83506 (55.71/1u). Wijziging inkwartieringstarieven.

Lumed 508-83(23.1/76k). Commissie van advies inzake opleiding tot officier voor speciale diensten van de Klu.

Lamed 013-83(21/52)/Lumed 513-83(21/51). Reglement ideeëncommissie van defensie.

Lamed 014-83(78/505). Omscholing materieelbeheerder.

Lamed 015-83(13.4/2)/Lumed 514-13.4/2). Identiteitsbewijzen voor de militaire controleurs ontploffingsgevaarlijke stoffen.

Mededelingen van het Commando Verbindingen Koninklijke landmacht

VS 11-21/1 (Confidentieel) (Verbindingen in de Koninklijke landmacht — Schema's netradioverbindingen 1e legerkorps, 1e druk). Dit vervolgvoorschrift is gerelateerd aan het voorschrift VS 11-21 „Verbindingen in de Kl — netradioverbindingen” en vervangt de verouderde bundel radioschema's 1 Lk, uitgave 1976. De opbouw en tekenwijze van de schema's netradioverbindingen zijn aangepast aan de thans geldende normen en tevens geactualiseerd v.w.b. de huidige organisatiestructuren van legerkorpseenheden. De verspreiding van dit geclassificeerde voorschrift zal binnen 1 Lk geschieden tot op het niveau van bataljon/afdeling en zelfstandige compagnie/batterij/eskadron.

VS 11/40 (Signaalkabelverbindingen, 2e druk, 1e wijziging). Deze 1e opgave van wijzigingen is noodzakelijk geworden omdat de te nemen veiligheidsmaatregelen met betrekking tot het maken van spoorwegkruisingen met kabel WD-1/TT zijn veranderd.

Lf 16002 (Nominatieve lijst tewerkgesteld personeel, 1e druk). Dit nieuwe formulier is bestemd om te worden gebruikt bij verbindingssinstallaties van het CVKL.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit dienen bekend te maken aan de administratie van de eenheid waarbij zij in onderhoud zijn.

Onschendbare grenzen: begrensd vertrouwen

MS De ingezetene van de vrije wereld die behoefte mocht gevoelen zijn reislust bot te vieren, ervaart bij het bevredigen daarvan de relatieve openheid van de verschillende landsgrenzen als een bijna vanzelfsprekend gegeven dat soms zelfs — en in het bijzonder op hen die zich ervan bewust zijn dat onze aardbol niet uitsluitend door goeden maar al evenzeer door kwaden wordt bewoond — een nogal argeloze indruk kan maken.

Een vergelijkbare argeloosheid is daarentegen zeer ver te zoeken in staten waar de vrijheid is geketend en de reislust niet slechts aan banden is gelegd maar ook met wapengeweld wordt bestreden voor zover die zich buitenwaarts zou willen manifesteren. Op ideologische gronden zou daarvoor als verklaring kunnen worden aangevoerd dat het, in een paradijs in staat van wording, noodzakelijk is de engelen in spe tot honkvastheid te verplichten. In het verlengde van een dergelijke redenering ligt uiteraard ook dat de, per definitie kwade en duivelse, invloeden uit de boze buitenwereld met krachtige hand en vlammend zwaard zullen moeten worden afgeweerd.

Even vanzelfsprekend als de openheid van de grenzen in het Westen was dan ook de zogenaamde Brezjnevdoctrine waarmee, reeds zeer kort na de Warschau-Pactoverval op Tsjechoslowakije (21 augustus 1968), het evangelie werd verkondigd dat de socialistische landen niet alleen het recht maar zelfs de plicht hebben in te grijpen in ongeacht welk ander socialistisch land ook om aldus, zo nodig met geweld, de verworvenheden van het socialisme in stand te houden dan wel te herstellen. Uit dat gezichtspunt bezien is het allerm minst verwonderlijk dat de Sovjet-Unie, nadat zij haar „paradijs in statu nascendi” had uitgebreid over een reeks van andere landen, met grote vasthoudendheid is blijven streven naar een formele bevestiging van die status quo. Overigens mag

daarbij wel degelijk worden geconstateerd dat het waarlijk niet alleen om zijn zegenrijke altruïsme was, dat het Kremlin zijn hegemonie over Oosten en grote delen van Midden-Europa erkend wilde zien: in de jaren tussen de Russische revolutie en de Tweede Wereldoorlog hadden de Westelijke mogendheden immers juist díé landen beschouwd als een op maat gesneden veiligheidskordon tegen de dreiging van een communistische expansie, en in 1941 had Hitler daar een ideale uitgangsstelling gevonden voor zijn breed-frontoffensief tegen de Sovjet-Unie in het kader van de Operatie Barbarossa. Ook om die reden — of vooral daarom — is het begrijpelijk dat de zozeer beklemtoonde „onschendbaarheid van de grenzen” bijzonder hoog in het rode vaandel werd geschreven: dat beoogde Moskou te bereiken op een veiligheidsconferentie, waarvoor de eerste voorstellen al in 1954 werden gedaan en die ten slotte, na jarenlang geharrewar, gestalte kreeg in de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) die van 3 juli 1973 tot 1 augustus 1975 in Helsinki kon worden gehouden.

Zoals reeds opgemerkt, was het de Sovjet-Unie vooral begonnen om de erkenning van de status quo in Europa. De Westelijke landen wilden in enigerlei vorm de garantie vastleggen dat ingrepen zoals die waarvan de „Praagse Lente” het slachtoffer was geworden, in de toekomst niet meer zouden kunnen voorkomen. Het gevolg is geweest dat beide partijen hun doel hebben bereikt: enerzijds werd in de Slotakte van Helsinki, en wel in het zogenaamde Derde Beginsel, de onschendbaarheid van de grenzen van de deelnemende staten en alle andere staten in Europa expliciet erkend, anderzijds werden voor dat beginsel en voor de Beginselen Een, Twee, Vier, Zes en Acht dusdanige formuleringen overeengekomen dat een praktische toepassing van de Brezjnev-

doctrine niet mogelijk zou zijn dan met schending van die aanvaarde beginselen.

Voor hen die op de hoogte zijn van de voorgeschiedenis van de CVSE en van hetgeen zich heeft afgespeeld op de eerste conferentie te Helsinki alsmede op de vervolgconferenties van Belgrado en Madrid is het evident dat de Sovjet-Unie geen duimbreed is afgeweken van haar standpunt ter zake van de „onaantastbaarheid” van de grenzen, en ook niet bereid is nu of in de toekomst dienaangaande water in de wijn te doen. Dat standpunt werd nog eens op niets ontziende wijze onderstreept toen, na het misdadige neerschieten van het Zuidkoreaanse verkeersvliegtuig, ter rechtvaardiging werd aangevoerd dat het een geval betrof van „schending van de heilige grenzen”.

Hoogst bedenkelijk is evenwel dat rond dat, aan de insiders reeds lang bekende, principe thans weer een warnet van aperte leugens werd gegeven waaruit de gruwelijke waarheid slechts bij stukjes en beetjes mocht doorsijpelen. Het is juist daarom dat het Westen zich genoodzaakt moet zien *eveneens heilige grenzen* te stellen, namelijk *aan het vertrouwen* in hen met wie men het nochtans essentieel acht te blijven onderhandelen. Een wrange bijkomstigheid bij dat alles is wel dat de Slotakte van Helsinki een document bevatte over „confidence building measures”, waaruit blijkt hoe groot het belang is dat de deelnemende landen willen hechten aan het *onmisbare vertrouwen*. Typend is het dat de gebezigde terminologie erop duidt dat zodanig vertrouwen moet worden *opgebouwd*: ontegenzeggelijk was het er dan ook nog niet; de gedragingen van de Russische leiders en

hun woordvoerders voor het forum van de internationale organisaties doen echter eerder vermoeden dat zij op het tegendeel uit zijn en zich bepaald niet bekommeren om de funeste gevolgen van de *afbraak* van dat vertrouwen!

Dat de samenleving in de vrije wereld het meest is gebaat bij een duurzame vrede mag stellig als bekend worden verondersteld. De vraag is echter, tot welke prijs die vrede dan kan worden verkregen. Daarbij mag gevoeglijk worden overwogen dat een onbelemmerde ontplooiing van die vrije wereld in tijd van vrede ook wel degelijk een gunstige uitstraling tot gevolg heeft waarvan kan worden geprofiteerd door andere volkeren, al dan niet onderdrukt, en regimes, al dan niet onderdrukkend. Bijgevolg is het alleszins reëel de vraag op te werpen tot welke prijs die anderen dan wel bereid zullen zijn: het streven naar vrede en ontspanning te laten verzanden in een uitzichtloos eenrichtingsverkeer betekent niets anders dan dat men ermee instemt dat de andere partij niets behoeft te doen dan de prijs te innen die *wij* betalen voor een *illusoire détente* (zie ook *Mil. Spect.* 152(1983) (9)393).

Het is zinvol, voor ogen te houden dat degene die zich verdekt houdt achter zijn „onschendbare grenzen” daarmee in wezen poogt te beletten dat de ander inzicht verwerft in hetgeen hij mogelijk in zijn schild voert. De geschiedenis heeft geleerd dat in zo'n situatie blind vertrouwen zelden de juiste attitude is gebleken: het begrenzen van het toch al kwetsbare vertrouwen is alsdan een veel betere keuze!

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Op maandag 7 november 1983 te 19.30 uur houdt de vereniging voor leden en introduc e(s) een bijeenkomst in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag, waar kolonel der fuseliers C. Kuijpers, chef staf 5 Div, een inleiding zal houden over

Oefening Atlantic Lion

Na de voordracht wordt, als gebruikelijk, gelegenheid tot discussie geboden.

Introductie: d.t.v. de secretaris, lkol W. F. Anthonijsz, Frederikkazerne, gebouw 110, Postbus 90701, 2509 LS Den Haag (tel. tijdens diensturen (070) 73 24 33).

Tussen kerntaken en kruisvluchtwapens bestaat een hemelsbreed verschil

G. J. van de Griendt

kapitein ter zee b.d.

De kernwapenproblematiek is zo complex dat rationele benadering ervan slechts mogelijk is met een systematische methodiek. Dit artikel beperkt zich tot de rechtstreekse Nederlandse betrokkenheid bij de kernbewapening. Een duidelijk onderscheid tussen de verschillende concepties waaronder die Nederlandse betrokkenheid bestaat, is essentieel; het gaat om twee concepties, en wel:

- de bestaande Nederlandse „kerntaken”;
- de eventuele plaatsing van nucleaire kruisvluchtwapens op Nederlands grondgebied.

In enkele recente documenten is eerder sprake van een vervlechting van de beide concepties dan van een scherp onderscheid. Een tekortkoming, die onder andere naar voren treedt in het Regeerakkoord van 28 oktober 1982, in het *Vervolg-advies inzake de Nederlandse kernwapentaken* van de Adviescommissie inzake vraagstukken van ontwapening en internationale veiligheid en vrede van

mei 1983 (o.l.v. prof. Alting von Geusau) en in de *Atlantische studie Nr 5* van juni 1983 (o.l.v. prof. van Staden). Van groot belang zijn verder de eisen van de militaire bevelvoering (command and control) en de wijze van functioneren van de NAVO. In dit artikel zijn allereerst de relevante aspecten van de twee concepties in de onderstaande tabel op een rijtje gezet. Na een nadere omschrijving van de beide concepties zullen de diverse aspecten aan een beschouwing worden onderworpen. Tot slot zal ten aanzien van de eventuele plaatsing van kruisvluchtwapens in Nederland een conclusie worden getrokken.

ASPECT	KERNTAKEN	KRUISVLUCHT-WAPENS
<i>Tijd</i>		
introductie inzetbaar	1959 uitsluitend in tijd van oorlog	1984-86 permanent
<i>Ruimte</i>		
lanceerpositie	centrale Europese front	Nederland
bereik doelgebied	kort, tactisch centrale Europese front	middellang half Europa
<i>Beschikkingmacht</i>		
eigendom wapensystemen	Nederland	VS
eigendom projectielen	VS	VS
direct bevel	Nederland	VS
naast Hoger bevel	NAVO	VS

Over de kernwapentaken die de Nederlandse krijgsmacht in het kader van de bondgenootschappelijke strategie in onverhoopt geval zal moeten uitvoeren, wordt van tijd tot tijd heftig gediscussieerd. Ook de eventuele plaatsing van middellange-afstands-raketten en kruisvluchtwapens houdt de gemoederen bezig. In het nevenstaande artikel betoogt de auteur dat het plaatsen van de laatstgenoemde wapens impliceert dat de Nederlandse buitenlandse politiek escaleert. Voor de meningsvorming kan ook een dergelijk standpunt nut hebben. Daarbij dient evenwel niet over het hoofd te worden gezien dat ons land als lid van het Noordatlantische bondgenootschap zowel de strategie als de tactiek van die alliantie onderschrijft en derhalve, in het kader van de strategie op de buitenlijnen, zal meewerken aan het opbouwen en in stand houden van een veelheid van verschillende dreigingen die moeten strekken tot het in bedwang houden van de agressor op de binnenlijnen: in dat verband mag plaatsing van „containment” beogende middelen zeker niet op voorhand worden uitgesloten omdat zij een escalatie van een nationaal beleid zouden betekenen.

De twee concepties

De Nederlandse kerntaken zijn de volgende. Voor de Koninklijke landmacht de 8 inch houwitser, de Lance raketlanceerinrichtingen en de A(tomic) D(emolition) M(unities). Voor de Koninklijke luchtmacht de Nike/Hercules lucht doel-raketten en bommen voor de vliegtuigen van het

type F-104 G Starfighter en F-16. En voor de Koninklijke marine de nucleaire dieptebommen voor maritieme patrouillevliegtuigen. De *conceptie van kerntaken* kan worden samengevat als een rege-ling waarbij Amerikaanse nucleaire projectielen in geval van oorlogsdreiging worden overgedragen aan Nederlandse strijdkrachten in NAVO-verband; deze Nederlandse strijdkrachten kunnen die projectielen vervolgens inzetten met behulp van hun eigen wapensystemen binnen de richtlijnen die alsdan worden gegeven door de inmiddels geactiveerde NAVO-bevelsstructuur. De *conceptie van de kruisvluchtwapens* betreft Amerikaanse lanceerinrichtingen, geplaatst op Nederlands grondgebied en in staat tot het lanceren van middellange-afstandskruisvluchtwapens met nucleaire lading. Omdat deze kruisvluchtwapens zijn bestemd om de dreiging van de Russische SS-20 raketten te pareren, moet worden aangenomen dat de kruisvluchtwapens, evenals de SS-20, reeds in vreedetijd volledig paraat, dus direct inzetbaar zijn.

Tijd

Als eerste tijdsaspect is het jaartal van introductie van de beide concepties van belang. Toen in 1959 de kerntaken werden geïntroduceerd, was er reeds tien jaar een starre polarisatie tussen het oostelijke en het westelijke machtsblok; het IJzeren Gordijn was hermetisch gesloten. Vervolgens brak een tijdperk aan van meer wezenlijke dialoog tussen Oost en West, onder meer gemarkeerd door de volgende mijlpalen:

- 1963 – installatie „hot line” tussen Washington en Moskou;
- 1963 – akkoord tot verbod van nucleaire proeven in de dampkring;
- 1968 – ondertekening Non-proliferatieverdrag;
- 1972 – SALT I;
- 1973 – aanvang besprekingen MBFR;
- 1975 – slotacte van Helsinki;
- 1979 – SALT II.

Over de gehele linie werden de contacten tussen Oost en West intensiever; behalve politiek overleg volgden ook toenemende activiteiten op het gebied van handel en toerisme. De eerste initiatieven voor het invoeren van de kruisvluchtwapens dateren van 1977, nog vóór de Russische interven-

tie in Afghanistan. De feitelijke plaatsing van deze wapensystemen ligt in het voornemen voor 1984-1986. Dat illustreert de relatief lange aanlooptijd ten gevolge van onderzoek, ontwikkeling, productie en beproeving, nodig voor de introductie van een nieuw geavanceerd wapensysteem. Dat langdurige proces heeft een vliegwieleffect dat de bewapeningsspiraal stimuleert. Daardoor ontstaat een lange-termijnpressie door wapentechnische wetenschappers op de besluitvorming door politici, waarbij de militaire specialisten soms voor een *fait accompli* worden gesteld. Voor een toelichting op dat merkwaardige verschijnsel is lezing van Lord Zuckerman's *Nuclear illusion and reality* (Viking Press, New York (1982)) aan te bevelen.

Het tweede tijdsaspect betreft het onderscheid tussen vrede en tijd van oorlog, gezien in het licht van de inzetbaarheid van de desbetreffende wapensystemen. De systemen die deel uitmaken van de kerntaken zijn *tactische* kernwapens; zij zijn pas noodzakelijk indien de conventionele tactische wapens voor de verdediging van West-Europa onvoldoende blijken te zijn. Het is aannemelijk dat wij in dat stadium niet meer in een crisissituatie, doch reeds in tijd van oorlog verkeren. Bovendien laat het ook door Nederland bekrachtigde Non-proliferatieverdrag niet toe dat ons land enige beschikkingsmacht over nucleaire wapens verwerft.

Zoals hierna inzake de beschikkingsmacht zal worden uiteengezet, is echter bij de conceptie kerntaken sprake van direct Nederlands bevel. Een dergelijke beschikkingsmacht is alleen mogelijk met terzijdestelling van de verplichtingen die zijn aangegaan onder het Non-proliferatieverdrag, een handelwijze die alleen denkbaar is in tijd van oorlog.

Bij de conceptie van kruisvluchtwapens hebben wij te maken met een *strategisch* wapensysteem met een afschrikkende functie, bedoeld als tegenzet tegenover de SS-20. Het is duidelijk dat de wederzijdse afschrikkingfunctie van SS-20 en kruisvluchtwapen impliceert dat beide systemen reeds in volle vreedetijd volledig paraat en direct inzetbaar moeten zijn.

Ruimte

Van belang is de werkings sfeer van de twee concepties te bezien. De rol van de kerntaken ligt

voornamelijk in de verdediging van het centrale Europese front. In het algemeen zijn de gevechtshandelingen die verband houden met de kerntaken te verwachten op of boven bondgenootschappelijk grondgebied. Een uitzondering daarop vormt de kerntaak van de Koninklijke marine, die zich meestal zal afspelen buiten de territoriale wateren op de vrije zee. Veel ingrijpender voor het andere machtsblok is de werkingssfeer van de kruisvluchtwapens: hun bereik beslaat een cirkeloppervlak met een straal van 2500 km rond Nederland, onder meer reikende tot in IJsland, voorbij Moskou en tot in het noordelijke deel van Libië. De positie vanwaar de lancering plaatsvindt, ligt op Nederlands grondgebied; er is dus een onmiskenbare relatie tussen enerzijds de macht geprojecteerd door de kruisvluchtwapens en anderzijds de Staat der Nederlanden. Alhoewel de beschikkingsmacht over de wapensystemen bij deze conceptie geheel in Amerikaanse handen is, lijkt het niet denkbaar dat Nederland zich geheel zal kunnen onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor een strategisch machtsmiddel met een explosieve kracht van 200 kt dat in voorkomend geval van Nederlands grondgebied zal worden gelanceerd. Het is zelfs de vraag of de conceptie is te rijmen met de letter en de geest van het Non-proliferatieverdrag.

Beschikkingsmacht

Onder de conceptie kerntaken zijn de wapensystemen („delivery systems”) Nederlands eigendom. Daardoor kunnen de Nederlandse strijdkrachten zich reeds in vredetijd vertrouwd maken met die wapensystemen. De nucleaire projectielen zijn Amerikaans eigendom en worden tijdens of kort voor de tijd van oorlog volgens een zeer zorgvuldige procedure aan de Nederlandse strijdkrachten overgedragen. Bij de kruisvluchtwapens zijn zowel het wapensysteem (i.c. de lanceerinrichting) als het projectiel Amerikaans eigendom. Alvorens dieper op het bevelaspect in te gaan, is enige uitleg van het functioneren van de NAVO-bevelsstructuur nodig. Tijdens de crisissituatie, de overgang van vrede naar oorlog, wordt de in vredetijd vrijwel slapende NAVO-bevelsstructuur geactiveerd. Op het lagere niveau verandert er dan weinig. Eenheden ter grootte van divisies, groepen van schepen en squadrons vliegtuigen blijven als

geheel nationale groeperingen; zij blijven onder het rechtsstreekse bevel van hun eigen (Nederlandse) commandanten. Het naasthogere bevelsniveau, in grote lijnen aan te duiden als het regionale bevel, wordt nu echter in handen gelegd van NAVO-hoofdkwartieren met een internationale personeelsbezetting. Op dat niveau vindt onder meer de coördinatie plaats tussen eenheden van verschillende nationaliteit. Aan de top nu van de NAVO-bevelspyramide, de Noordatlantische Raad, zien wij weer een scheiding naar nationaliteit. Van de vertegenwoordigers in die Raad, die de status van ambassadeur hebben, lopen de bevelslijnen ten slotte weer naar de regeringen van de verschillende verdragstaten. De NAVO-bevelsstructuur wordt dus pas in crisistijd geactiveerd en deze structuur is het meest dominant op het middenniveau van de bevelsketen.

Het directe bevel over de wapensystemen, behorende tot de kerntaken, is in Nederlandse handen. De feitelijke vinger aan de trekker is dus een Nederlandse verantwoordelijkheid, die evenwel wordt gelimiteerd door de richtlijnen van het direct daarboven staande NAVO-hoofdkwartier. Deze opzet is logisch, omdat de kerntaken een conceptie zijn die ervoor dient te zorgen dat eenheden van zowel niet-kernwapenstaten als kernwapenstaten in oorlogstijd een gesloten front kunnen vormen, waarbij een eventuele agressor dus rekening moet houden met de inzet van tactische nucleaire wapens over de volle omvang van het bondgenootschappelijke front.

De kruisvluchtwapens zijn strategische wapens met een afschrikkende functie. De geloofwaardigheid van die functie vereist onmiddellijke inzetbaarheid over het gehele tijdsspectrum van vrede, crisis en oorlog. Gezien de eis van slagvaardig en prompt reageren is een volledig nationale, dus Amerikaanse bevelsketen de enig juiste oplossing. Het NAVO-bevelsysteem kan binnen die conceptie geen rol spelen omdat het in vredetijd niet is geactiveerd. Tussenvormen, bijvoorbeeld met inspraak van het gastland, zijn ondoelmatig omdat een binationale bevelsstructuur tot onaanvaardbare verlenging van de reactietijd zal leiden.

Conclusie

Uit de beschouwing van de *conceptie van de kerntaken* blijkt deze onverbrekkelijk te zijn verbonden

met de Nederlandse participatie in de bondgenootschappelijke verdediging van West-Europa. Zolang die bondgenootschappelijke verdediging mede is gebaseerd op tactische kernwapens, behoort er een conceptie te zijn waardoor het kernwapenpotentieel wordt geïntegreerd in het totaal van „niet-kernwapenstaten” en „kernwapenstaten”. De conceptie treedt, wat Nederland betreft, pas feitelijk in werking indien aan een aantal stringente voorwaarden is voldaan. De conceptie is volledig defensief van karakter en bestemd voor een „later” stadium van de vijandelijkheden.

De conceptie van de kruisvluchtwapens vormt onderdeel van het afschrikkingsevenwicht, het is een direct inzetbaar strategisch wapensysteem. Het verrassende element vereist een slagvaardige bevelstructuur, hetgeen bij deze conceptie resulteert in Amerikaanse suprematie. De karakteristieken van het kruisvluchtwapen beperken het afstandsgebied in zodanige mate dat Amerika afhankelijk is van de bereidheid van bondgenootschappelijke Westeuropese landen gelegenheid te bieden voor de plaatsing van kruisvluchtwapens. Die bereidheid vloeit niet automatisch voort uit de verplichtingen op grond van het Noordatlantische Verdrag; met de betrokken landen moet specifieke overeenstemming worden bereikt. Dat door di-

verse landen niet licht wordt gedacht over deze vermenging van hun eigen soevereine status met belangen van de VS blijkt uit uitspraken van Italiaanse, Westduitse en Engelse zijde dat terzake van de wapeninzet een zogenaamde „tweede sleutel” noodzakelijk wordt geacht. In feite betreft de stationering van kruisvluchtwapens een geheel nieuwe conceptie. Gelet op het totaalbeeld van de hierboven aan de orde gestelde aspecten kan worden geconcludeerd dat voor Nederland de plaatsing van kruisvluchtwapens een zeer saillante escalatie in het buitenlandse beleid vormt. Ook de *Atlantische Studie Nr 5* spreekt (op blz. 31) van de bijzonder grote escalatoire betekenis die, zo wordt vervolgens gesteld, in de politieke discussie zowel als argument voor, als tegen de plaatsing van kruisvluchtwapens in Nederland wordt gebruikt.

Tot slot stel ik naast voornoemde uitspraak een niet mis te verstane, doch uiteraard ook politieke, passage uit het Regeerakkoord van 28 oktober 1982, en wel subparagraaf e van de paragraaf Vrede en Veiligheid, die luidt:

Nederland zet zich met kracht in voor een actief veiligheidsbeleid dat minder dan nu afhankelijk is van de nucleaire bewapening.

Groepsreis naar Indonesië: 35 dagen Java

Gezien het succes in de voorgaande jaren gaan de al haast traditionele groepsreizen naar Indonesië in 1984 weer door: speciaal voor officieren, oud-officieren en (oud)reserveofficieren van de Nederlandse krijgsmacht met hun dames, weduwen en introducés. Er bestaat kennelijk behoefte aan een mogelijkheid niet „zomaar” naar Indonesië te reizen, maar met gelijkgestemde mensen.

In tegenstelling tot de vele programma's waarover men zo vaak hoort, gaat onze tour per eigen vaste reisbus met eigen bemanning geheel over de weg in een grote kring over de volle lengte van Java; heen om de noord en terug over de zuid. De nadruk zal ook nu weer liggen op een maximaal contact met land en volk, waarbij vooral de culturele, folkloristische, politieke, economische en (militair)historische aspecten de revue zullen passeren. Ook zal veel aandacht worden geschonken aan het fascinerende moderne Indonesië in opbouw en ontwikkeling.

Op elf plaatsen wordt langer dan één nacht verbleven: daar worden dan excursies in de buurt gemaakt; men kan natuurlijk ook zelfstandig op stap gaan of gewoon rust houden. Op die wijze heeft men behalve het gemak van een groepsreis ook volop kansen voor eigen initiatieven.

Deze 35-daagse kringreis over Java start circa half maart

1984 en kost f 4795. Wij logeren niet in de massahotels maar op enkele plaatsen in eenvoudigere doch alleszins redelijke kleinere hotels en bungalowbedrijven, intiem en gezellig; vaak in de bergen, een paar maal ingekwartierd bij Indonesische families die onze taal spreken; drie nachten op een plantage in de bergen, en ook drie nachten op het strand in Bantam aan Straat Soenda; als extra attractie komt daarbij dat zal worden getracht van daaruit voor de liefhebbers een boottocht te organiseren naar de beruchte eilandvulkaan Krakatau.

Deze uitgezochte combinatie van alle genoemde elementen maakt dit type reis in een eigen besloten gezelschap met zijn collegiale sfeer en vertrouwdheid tot een uniek gebeuren, zowel voor de oud-indischgasten en collega's die daar van 1945-'50 waren als voor hen die Indonesië nog in het geheel niet kennen. Wij komen er in een periode dat er weinig toeristen zijn; onze reisroute gaat vaak langs ongewone wegen, boeiend en erg avontuurlijk, maar men moet wel tegen een stootje kunnen. Na afloop van de tour zijn er diverse mogelijkheden de reis privé te verlengen naar Sumatra, Celebes, Bali of andere bestemmingen in Indonesië en Zuidoost-Azië: daarvoor zijn interessante en niet te dure pakketten.

De reis wordt begeleid en van uitleg voorzien door kol b.d. C. A. Heshusius (niet commercieel erbij betrokken). Nadere inlichtingen bij hem: Van Alkemadeaan 350 (apt 316), 2597 AS Den Haag, telefoon (070) 24 84 95.

De verovering van het fort Eben-Emael in mei 1940

H. A. Baaij en J. Ch. Breukelaar

commodore van de Koninklijke luchtmacht, resp. majoor van de Koninklijke luchtmacht b.d.

Op 11 mei 1940 viel het onneembaar geachte fort Eben-Emael, sleutel van het Belgische defensiesysteem, 15 km ten noorden van Luik en 5 km ten zuiden van Maastricht, op de westelijke oever van het Albertkanaal, na een totaal onverwachte aanval van Duitse luchtlandingstroepen. Na ongeveer dertig uur strijd slaagden 77 man luchtlandingsstroepen, overgebracht met zweefvliegtuigen, erin een bijna tienvoudige Belgische bezetting van het fort tot overgave te dwingen. Na de val van het fort en het onbeschadigd in handen krijgen van enkele door het fort beschermde bruggen over het Albertkanaal konden de Duitse tanks door het aldus ontstane gat in de Belgische verdedigingslinie doordringen. De vestingstad Luik viel een dag later en op 28 mei 1940 moest het Belgische leger capituleren. Een ten ondergang gedoemd Frankrijk, welks Maginotlinie nu onbeschermd was voor de Duitse omsingeling, viel op 22 juni 1940.

België is altijd de buffer geweest tussen de beide historische rivalen Duitsland en Frankrijk. Het land wordt gekenmerkt door een uitstekend terrein en heeft bijzonder goede wegen voor operaties van gepantserde en gemechaniseerde strijdkrachten.

Reeds ten tijde van de eeuwwisseling kwam de Chef van de Duitse Generale Staf, Alfred Graf von Schlieffen (hij bekleedde deze functie van 1891 tot 1901) tot de conclusie dat een frontale aanval op de Franse verdedigingsposities een bloedige en langdurige operatie zou worden. Bovendien zou het Verenigd Koninkrijk de Fransen te hulp kunnen snellen terwijl de Russische legers, indien tijdig gemobiliseerd, Duitsland van het oosten zouden kunnen bedreigen. Om een tweefrontenoorlog te vermijden, was een snelle beslissende aanval dus van het allergrootste belang.

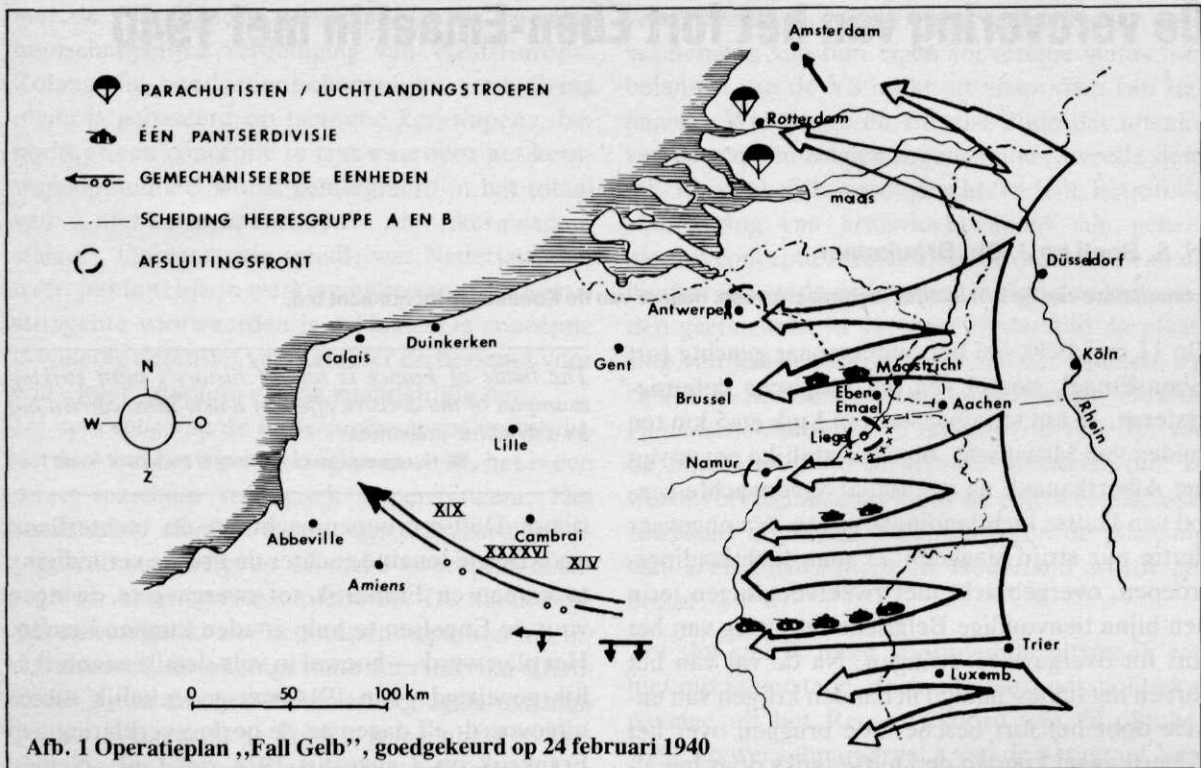
Om dat te bewerkstelligen voorzag het zogeheten „von Schlieffen-Plan” in de opmars van een supe-

The battle of France is one of history's most striking examples of the decisive effect of a new idea, carried out by a dynamic executant.

(B. H. LIDDELL HART — *History of the second World War*)

rieure Duitse troepenmacht op de rechterflank door België teneinde achter de Franse verdediging te komen en Frankrijk tot overgave te dwingen voor de Engelsen te hulp zouden kunnen komen. Het plan werd — hoewel in vele details aanmerkelijk gewijzigd — in 1914 met gedeeltelijk succes uitgevoerd: elf dagen na de oorlogsverklaring aan Frankrijk op 3 augustus 1914 viel Luik, Namen eind augustus, en Antwerpen in oktober. De weg naar Frankrijk lag weliswaar open, doch na de tegenslag bij de Marne volgde de langdurige en beruchte loopgravenoorlog in het westen. Terzijde zij hier opgemerkt dat von Schlieffen de grote overwinning van Hannibal bij Cannae in 216 vC nauwkeurig had geanalyseerd en zijn daaruit verkregen conclusies gebruikte voor het naar hem genoemde, gewaagde aanvalsplan dat een dubbele omvatting van het Franse leger beoogde.

Het operatieplan voor de aanval in 1940 met de codenaam „Fall Gelb” was opgesteld door generaal von Manstein en werd door Hitler op 24 februari 1940 aanvaard (zie afb. 1). Het plan bevatte door Hitler persoonlijk bevolen afwijkingen van het von Schlieffen-plan in die zin dat het zwaartepunt van het offensief werd gelegd in een aanval over de Maas tussen Luik en Luxemburg, door de Ardennen, gevolgd door een doorbraak in de richting van de mond van de Somme nabij Abbeville. Een tweede aanval zou plaatsvinden in Nederland en Noord-België, om de geallieerde troepen die achter de Maginotlinie lagen naar het noorden te lokken zodat de hoofdaanval in het zuiden grotere vrijheid van manoeuvre zou krijgen en de geallieerde verdediging zou worden gesplitst. In zijn

rede van 19 juli 1940 voor de Duitse Rijksdag omschreef Hitler de strategische doelstelling van dat aanvalsplan, waarin een belangrijke rol aan de operatie tegen het fort Eben-Emael was toebedeeld, als volgt:

Zum Unterschied des Schlieffenplanes vom Jahre 1914 liess ich das Schwergewicht der Operation auf den linken Flügel der Durchbruchfront liegen, allein unter scheinbarer Aufrechterhaltung der umgekehrten Version.

De aanvallen op België en Nederland moesten bij zo groot mogelijke verrassing met grote kracht en snelheid worden uitgevoerd, op ruime schaal gebruik makende van de nieuw ontwikkelde conceptie van nauwe samenwerking van gepantserde strijdkrachten, luchtwapen, parachutisten en luchtlandingstroepen. Deze conceptie, waaraan voor altijd de naam van generaal Guderian verbonden zal blijven, steunde overigens op een nauwgezette studie die de Duitse Generale Staf had gemaakt van de verrassende doorbraak van 500 Britse tanks bij Cambrai op 20 november 1917 (welke doorbraak door de traagheid van de volgende strijdkrachten niet kon worden uitgebuit) en van de na de Eerste Wereldoorlog door het Royal Tank Corps ontwikkelde inzichten en daar-

op gebaseerde praktische veldtraining. De tanks zouden een verrassende doorbraak moeten forceren en daarna zonder ophouden, gesteund door luchtstrijdkrachten, na de penetratie voorwaarts gaan om de tegenstander van zijn aanvoer af te snijden.

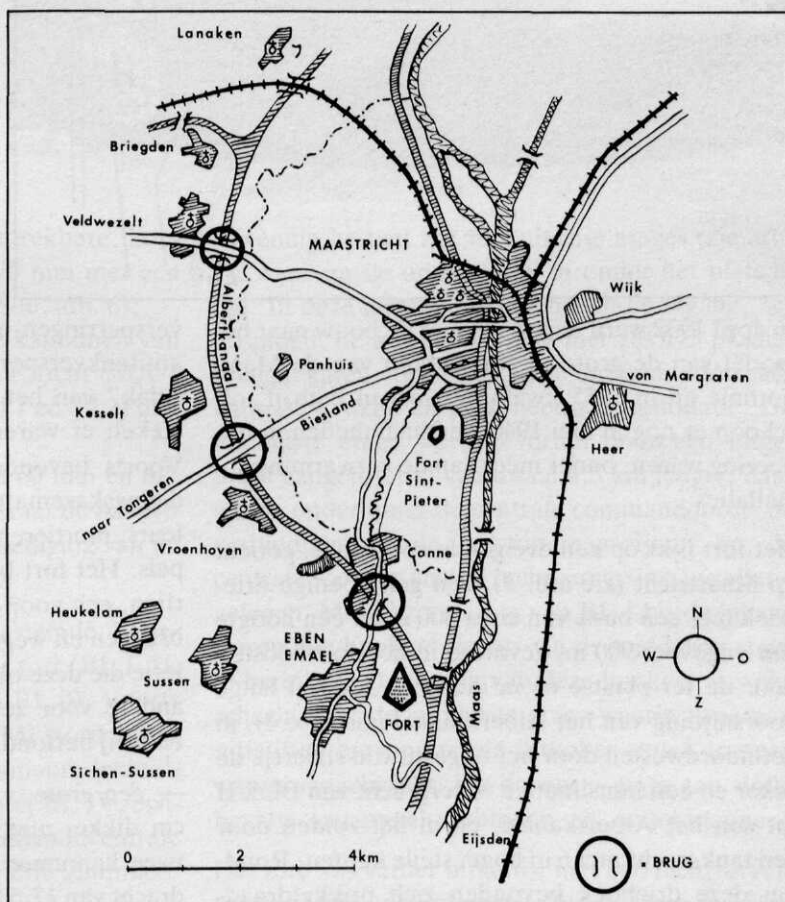
Een belangrijke Belgische verdedigingslinie werd gevormd door de troepen achter het Albertkanaal. In de Albertlinie nam het fort Eben-Emael een sleutelpositie in omdat het de bruggen over de Maas en het Albertkanaal in Maastricht en omgeving beheerste waarmee de opmarsroute van de Duitse troepen in dat gebied kon worden geblokkeerd. Eben-Emael bewaakte aldus een van de belangrijkste invalspoorten in België in de oostwestrichting. Het vervulde overigens die taak niet alleen voor België maar ook voor Frankrijk. Immers, de Fransen hebben hun Maginotlinie niet doorgetrokken tot langs de Frans-Belgische grens om onder meer bij de Belgen niet de indruk te vestigen dat zij ingeval van een Duitse inval in de steek zouden worden gelaten. Aangezien de Maas en het Albertkanaal voor de Duitse opmars een grote hindernis vormden, was het van het aller-grootste belang de bruggen onbeschadigd in handen te krijgen zodat de gepantserde en gemecha-

niseerde Duitse eenheden snel zouden kunnen doorstoten. De bruggen waren echter ondermijnd en zouden dus zeker bij het eerste onraad worden opgeblazen. Een „normale” aanval, voorafgegaan door artillerievuur en luchtbombardementen, zou dan ook zeker niet tot het beoogde doel leiden. Daarom werd besloten tot een overrompelende aanval met luchtlandingstroepen op het fort en op de bruggen over het Albertkanaal nabij Veldwezelt, Vroenhoven en Canne (zie afb. 2) om zo die bruggen intact te veroveren. De grondstrijdkrachten zouden zich dan door het aldus ontstane gat in de verdediging vrijelijk kunnen ontplooiën in de richting van Antwerpen, Brussel en de kust.

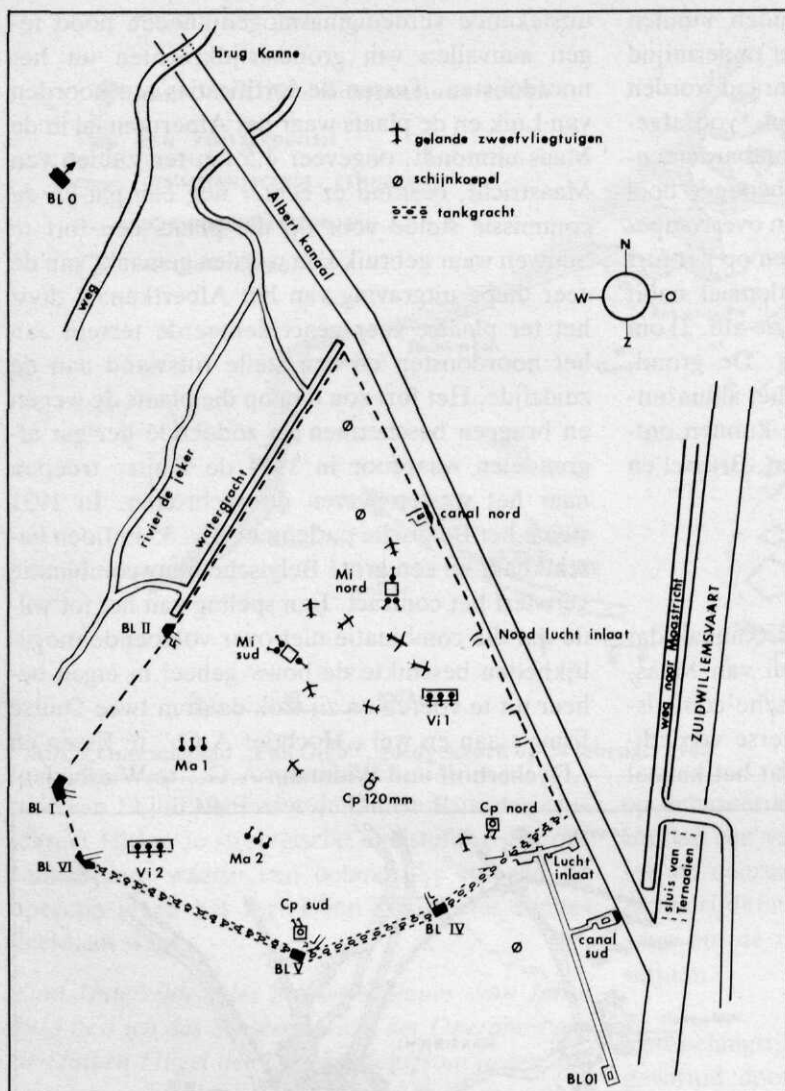
Het Fort Eben-Emael

In 1928 werd de aanleg van het Albertkanaal, dat Antwerpen met de Maas ten zuiden van Maastricht verbindt, voltooid. Een Belgische commissie, belast met de studie van de diverse verdedigingslijnes, kwam tot de conclusie dat het kanaal

uitstekende verdedigingsmogelijkheden bood tegen aanvallen van grondstrijdkrachten uit het noordoosten. Tussen de fortificaties ten noorden van Luik en de plaats waar het Albertkanaal in de Maas uitmondt, ongeveer 4,5 km ten zuiden van Maastricht, bestond er echter nog een gat en de commissie stelde voor op die plaats een fort te bouwen waar gebruik kon worden gemaakt van de zeer diepe uitgraving van het Albertkanaal door het ter plaatse zeer geaccidenteerd terrein aan het noordoosten en een steile rotswand aan de zuidzijde. Het fort zou dan op die plaats de wegen en bruggen beschermen en zodoende het gat afgrenzelen waardoor in 1914 de Duitse troepen naar het westen waren doorgebroken. In 1931 stelde het Belgische parlement Bfr. 35 miljoen beschikbaar en een grote Belgische bouwcombinatie verwierf het contract. Een speling van het lot wilde dat die combinatie niet over voldoende mogelijkheden beschikte de bouw geheel in eigen beheer uit te voeren en zij trok daarom twee Duitse firma's aan en wel „Hochtief A.G.” te Essen en „Dyckerhoff und Widmann A.G.” te Wiesbaden!

Afb. 2 Fort Eben-Emael en omgeving

Afb. 3 Installaties fort Eben-Emael

In april 1932 werd begonnen met de bouw naar het model van de grote vestingwerken van de Maginotlinie en in 1935 kwam het fort in bedrijf, ofschoon er nog in mei 1940 werkzaamheden in uitvoering waren, onder meer aan de verwarmingsinstallaties.

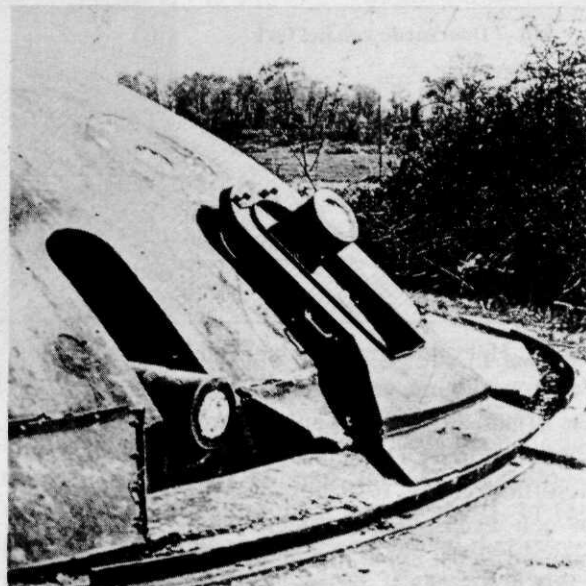
Het fort lijkt op een dreigende speerpunt, gericht op Maastricht (zie afb. 3), een gelijkbenige driehoek met een basis van circa 800 m en een hoogte van ongeveer 900 m, gevormd in het noordoosten door de ter plaatse 65 m diepe en 1300 m lange doorsnijding van het Albertkanaal (zie afb. 4), in het noordwesten door het opgestuwde riviertje de Jeker en een kunstmatige watergracht van Blok II tot aan het Albertkanaal, en in het zuiden door een tankgracht met 6 m hoge, steile kanten. Rondom deze driehoek bevonden zich prikkeldraad-

versperringen met daartussen driehoekige stalen antitankversperringen en mijnenvelden. Het „dak” van het fort had evenwel geen enkel obstakel; er waren zelfs sportvelden op aangelegd! Voorts bevonden zich op vitale punten verdedigingskazematten met antitankgeschut, mitrailleurs, mortieren, schijnwerpers en observatiekoepels. Het fort beschikte over twee artilleriebatterijen, een voor offensief vuur ter verdediging van bruggen en wegen en ondersteuning van de infanterie die deze objecten had te beschermen, en een andere voor zelfverdediging. De eerstgenoemde batterij bestond uit:

— een grote, van speciaal staal vervaardigde, 30 cm dikke, niet intrekbare draibare koepel met twee kanonnen van 120 mm met een werkzame dracht van 17,5 km (CP 120; afb. 5);

Afb. 4 Het Albertkanaal, noordoostelijke begrenzing van het fort

Afb. 5 De stalen koepel met twee 120 mm kanonnen

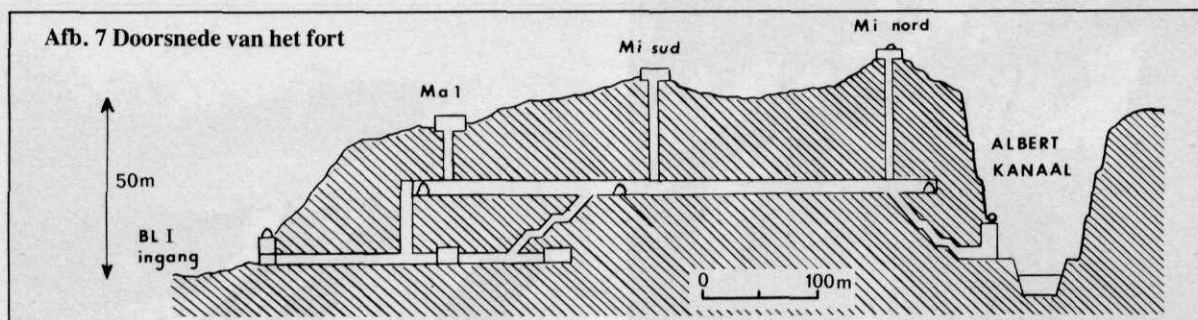
Afb. 6 Intrekbare koepel met twee 75 mm kanonnen

- twee soortgelijke, echter wèl intrekbare, koepels met elk twee kanonnen van 75 mm met een dracht van 11 km (CP Nord en CP Sud; afb. 6);
- vier bunkers met elk drie vaste kanonnen van 75 mm met de schootsrichting Maastricht (MA 1 en MA 2) en in de richting Visé (VI 1 en VI 2) met een dracht van 11 km;
- een bunker met een kanon van 60 mm en mitrailleurs in het zuiden op het punt waar de Albertkanaaldoorsnijding begint, ter verdediging van de sluis van Ternaaien (BL 01).

De tweede, voor zelfverdediging bestemde, batterij bestond uit bunkers rondom het fort (BL I, II, IV, V, Canal Nord, Canal Sud en BL 0). Voorts waren er twee mitrailleurbunkers (MI Nord en MI Sud) en slechts vier tweelingmitrailleurs luchtafweer op het plateau van het fort nabij BL IV, echter zonder verbinding met de commandocentrale in het fort. Ten slotte waren er nog drie schijnkoepels.

Inwendig bestaat het fort uit drie etages (zie afb. 7), waarvan de onderste 50 m onder het plateau ligt. In deze laatste bevonden zich de ingang, het hospitaal, de machinekamers met zes 175 pk dieselaggregaten voor elektrische energie, voorraadkamers, keuken en personeelsaccommodatie. De middelste etage werd gevormd door een uitgebreid gangenstelsel van totaal 4,5 km lengte; daar waren onder meer de centrale commandopost, de verbindingcentrale, munitiemagazijnen en de centrale toevoer van de luchtverversingsinstallatie gelegen. Met uitzondering van BL I bij de ingang waren alle bunkers slechts via de middelste etage te bereiken. Onder elk van deze bunkers was een schacht naar de middelste etage waarin twee munitieliften en rondom de liftkoker stalen trappen waren aangebracht. De bovenste etage ten slotte bevatte personeelsverblijven en munitiekamers.

Het fort was verder uitgerust met een luchtverversingssysteem, voorzien van filters tegen gasaan-

vallen. Het ondergrondse deel van het fort besloeg een oppervlakte van ongeveer 65 ha.

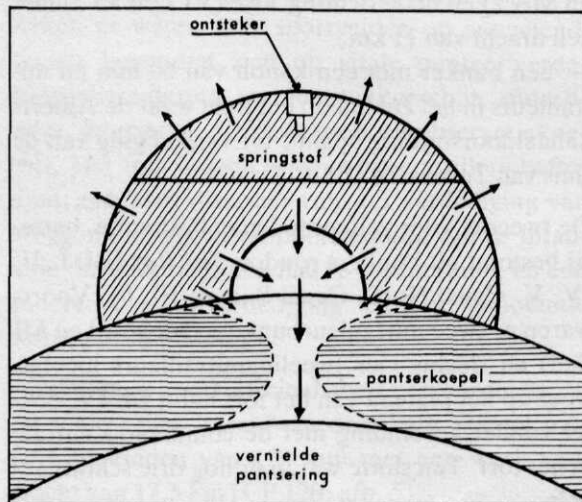
De organieke sterkte van de bezetting van Eben-Emael bedroeg 1185 man — 24 officieren, 105 onderofficieren en 1059 korporaa/soldaten — die in een twee-ploegensysteem dienst deden: 700 man op dienst in het fort en de overigen in een kazerne in het 6 km westelijk gelegen Wonck. Op 10 mei 1940 was de bemanning echter aanmerkelijk beneden de sterkte: er waren 18 offn, 62 onderoffn en 570 korporaa/s en manschappen in het fort en 233 te Wonck, totaal dus 883 man. Die onderbezetting kwam doordat juist de dag vóór de aanval ruim verlof was verleend nadat, als gevolg van allerlei waarschuwingen voor een op handen zijnde aanval, al sedert een half jaar een zeer hoge graad van paraatheid was onderhouden die nu door de legerleiding wat werd versoepeld. De commandant, majoor Jottrand, had dat achterstallige verlof maar al te gaarne verleend: de dienst in het fort was immers weinig aantrekkelijk en werd vaak beschouwd als een soort strafplaatsing. In feite waren er onder de bemanning ook militairen die er als gevolg van een strafoverplaatsing verbleven. De naasthogere meerdere van majoor Jottrand was de regimentscommandant van de vesting Luik.

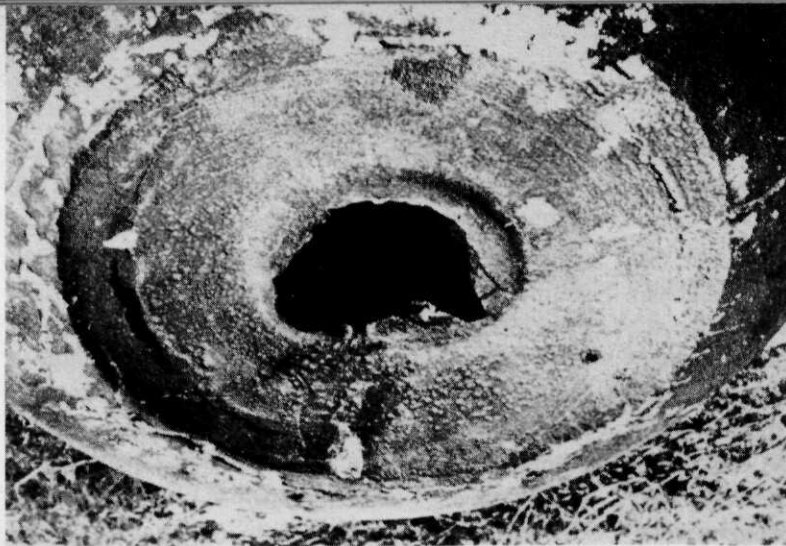
De voorbereidingen voor de aanval

Op 27 oktober 1939 werd generaal Student, commandant van de 7e Flieger Division (de eerste luchtlandingsdivisie ter wereld) en expert op het gebied van luchtlandingsoperaties en luchtvervoer van personeel en materieel, bij Adolf Hitler ontboden. De Führer in hoogsteigen persoon ontvouwde hem het plan voor de verovering van het fort Eben-Emael door met zweefvliegtuigen te landen op het, zoals uit het voorgaande bleek, maar zwak tegen luchtaanvallen verdedigde fort.

De aldus gelande troepen zouden vervolgens de kazematten bestormen en de koepels waarin de artillerie was opgesteld onschadelijk moeten maken met behulp van een door Duitse munitie-experts ontwikkelde volledig nieuwe munitie, de zogenaamde „holle lading” (zie afb. 8). Het principe was in 1888 door de Amerikaanse natuurkundige Muroë ontdekt, maar nimmer praktisch te nutte gemaakt. Hitler vertelde dat hij als soldaat in de Eerste Wereldoorlog had gehoord van de inneming van de Belgische fortificaties nabij Luik die pas na een volledige verwoesting door artilleriebombardementen konden worden veroverd. Hij had die operatie bestudeerd en was tot de conclusie gekomen dat het artilleriebombardement de beslissende factor was geweest. De nieuw ontwikkelde holle lading, waartegen geen enkele toen bekende pantsering bestand was (afb. 9 toont de uitwerking op een van de pantserkoepels), maakte een dergelijk zwaar bombardement overbodig, mits de lading door een groepje van twee à drie man op de juiste wijze op het object kon worden aangebracht en ontstoken. Het aanbrengen van de

Afb. 8 Tweedelige holle lading van 50 kg (→ geconcentreerde dunne gas- en metaalstraal)

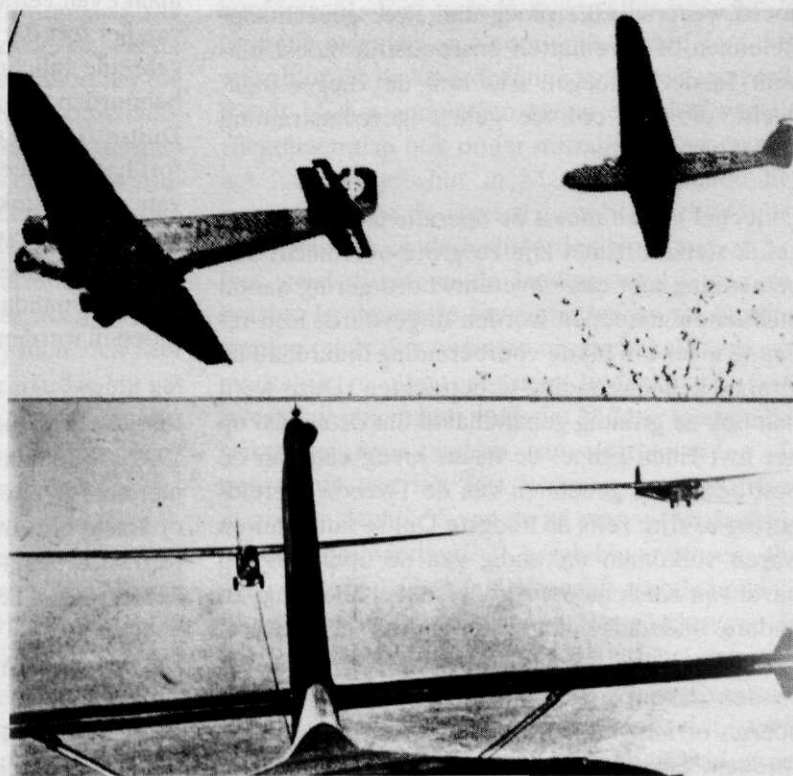

Afb. 9 Uitwerking van de holle lading op een pantserkoepel

holle ladingen zou het doeltreffendst kunnen geschieden door groepen geniepersoneel met de ladingen in zweefvliegtuigen te laten landen nabij de onschadelijk te maken kazematten. Een dergelijk gebruik van zweefvliegtuigen (zie afb. 10) — voor het eerst in de krijgsgeschiedenis! — combineerde de elementen van verrassing, snelheid en doeltreffendheid die voor deze operatie noodzakelijk waren; de bruggen over het Albertkanaal waren immers al sedert november 1939 van springladingen voorzien en de vernieling kon onverwijld worden uitgevoerd. De zweefvliegtuigen zouden geluidloos kunnen naderen en op het object landen en de inzittende troepen zouden zich in de organieke

teams onmiddellijk met de holle ladingen naar de diverse kazematten kunnen begeven. Daardoor was de verrassing optimaal gewaarborgd, in tegenstelling tot bijvoorbeeld een aanval met parachutisten in Ju-52 driemotorige transportvliegtuigen die met hun motorlawaai de bezetting van het fort zeker zouden alarmeren; bovendien zouden de parachutisten zich na de landing eerst nog moeten groeperen en hun materiaal verzamelen. Generaal Student ontving de opdracht dat hoogst vernuftige en originele plan uit te voeren en zodoende de bruggen over het Albertkanaal in handen te krijgen nog voor de Belgen deze zouden kunnen doen springen. Ter waarborging van een

Afb. 10 De zweefvliegtuigen, „Kampf- und Lastensegler“, getrokken door een Ju-52 (bovenste foto) waren van het type DFS 230 (DFS = Deutsche Forschungsanstalt für Segelflug); spanwijdte 21,98 m, lengte 11,24 m, hoogte 2,74 m, gewicht leeg 780 kg, vlieggewicht 2100 kg, nuttige lading 1150 kg, sleepsnelheid max. 185 km/h, landingssnelheid 87 km/h, capaciteit personenvervoer 1 vlieger + 9 man

zo groot mogelijke verrassing werd voor de voorbereiding van de operatie uiterste geheimhouding opgelegd.

Reeds op 2 november 1939, vijf dagen na de opdracht aan generaal Student, werd op de vliegbasis Hildesheim de zogeheten „Sturmabteilung Koch” geformeerd, genoemd naar de commandant daarvan, de jonge maar zeer capabele kapitein Koch. De volgende dag werd het eerste operatiebevel ontvangen, waarin de opdracht tot het uitschakelen van het fort Eben-Emael en het onbeschadigd veroveren van de meergenoemde bruggen over het Albertkanaal was vervat.

Koch verdeelde zijn Sturmabteilung in vier aanvalsgroepen: een voor de aanval op het fort Eben-Emael onder leiding van luitenant Witzig, en de drie andere voor elk van de aan te vallen bruggen. De eerstgenoemde groep — vanwege haar speciale opdracht, de holle ladingen aan te brengen, samengesteld uit geniepersoneel — telde 85 man; een sterkte, bepaald door het aantal van elf beschikbare zweefvliegtuigen, alsmede door de omstandigheid dat deze groep relatief zwaar materiaal had mee te voeren waaronder de holle ladingen van elk 50 kg die samen alleen al 2500 kg wogen. Per zweefvliegtuig konden dan ook van deze groep ploegen van zeven of acht man worden vervoerd waarvan elke ploeg dan twee gevechtsoptellingen of kazematten onschadelijk moest maken. In deze ploegen was ook de vlieger ingedeeld, die dus ook de gehele gevechtstraining moest ondergaan.

Objectief gezien moest de operatie tegen een dergelijk sterk fort met zijn zo grote overmacht aan bemanning met een onverantwoord gering aantal luchtlandingstroepen worden uitgevoerd. Een reden te meer om bij de voorbereiding inderdaad de uiterste geheimhouding te betrachten. Deze werd dan ook zo grondig gehandhaafd dat de aanval op het fort Eben-Emael de naam kreeg een van de best bewaarde geheimen van de Tweede Wereldoorlog te zijn: zelfs de hoogste Duitse autoriteiten waren volkomen onkundig van de operatie. Op bevel van Koch moest zijn personeel alle rang- en andere onderscheidingsteken van de uniform verwijderen, de mannen mochten geen post verzenden of ontvangen, noch telefoongesprekken voeren of met militairen van andere onderdelen spreken, en al helemaal niet met verlof gaan. In

het uiterste geheim oefenden de aanvalsgroepen in forten in Tsjecho-Slowakije en Polen. De training van de vliegtuigbemanningen van de zweefvliegtuigen kon goed beschermd tegen ongewenste nieuwsgierigheid worden uitgevoerd in het gebied rond Hildesheim waarbij individuele en formatiestarts, sleepvliegen en landingen op onbekend terrein bij dag en nacht grondig werden beoefend totdat aan de eis — te weten landingen binnen een straal van 20 m van het onschadelijk te maken object — was voldaan.

Een bijzonder probleem voor de geheimhouding vormde het overbrengen van de zweefvliegtuigen naar de vliegvelden vanwaar de operatie zou plaatsvinden. Van het door de lucht overbrengen werd afgezien aangezien dat te veel opzien zou baren. Daarom werd besloten de vliegtuigen, gedemonteerd, in meubelwagens over de weg te vervoeren. Op de vliegvelden waren grote hangars gebouwd, geheel omgeven door prikkeldraad en hoogspanningshekken, waarin na aankomst de zweefvliegtuigen weer werden geassembleerd. Het daarmee belaste personeel verbleef maandenlang achter prikkeldraad, zonder enig contact met de buitenwereld.

Bij de voorbereiding werd onder meer gebruik gemaakt van een tot in details natuurgetrouw model van het fort dat was vervaardigd op grond van uitgebreide inlichtingen — volgens enkele bronnen behoorden daartoe ook bouwtekeningen van de Duitse firma's die destijds aan de bouw van het fort hadden deelgenomen! — die waren verkregen van de uitstekend werkende Duitse inlichtingendienst. Niets werd aan het toeval overgelaten, zelfs de te nemen maatregelen bij het uitvallen van een commandant of van een of meer volledige groepen werden grondig voorbereid en geoefend.

Na afloop van de maandenlange periode van intensieve voorbereiding en oefening (november 1939 tot de aanval in mei '40) kende elke deelnemer aan de operatie minutieus elk detail van zijn opdracht en van het fort; doch wat dat laatste betreft wist, behalve de commandant, niemand waar het fort lag of hoe het heette.

Het aanvalsplan

Het fort Eben-Emael en de drie bruggen over het Albertkanaal dienden gelijktijdig te worden aan-

gevallen. Om de tegenstander te misleiden, zouden de zweefvliegtuigen in de landing hun doelen van het westen uit aanvliegen; ook zouden groepen als parachutisten verklede poppen (die „Mannequins” werden genoemd) op verschillende plaatsen achter de linies van het Albertkanaal en achter het fort worden neergelaten. De beste tijd om de actie te beginnen was 10 minuten voor zonsopgang. De aanval zou worden ondersteund door onder meer jachtvliegtuigen en duikbommenwerpers (Stuka's). De nabij de grens staande grondtroepen van de 4e Pantserdivisie van het 6e Leger hadden opdracht, na grensoverschrijding zo snel mogelijk door te stoten en contact te maken met de luchtlandingstroepen op het fort en nabij de bruggen. Het tijdstip van de grensoverschrijding was bepaald op de tijd van zonsopgang plus 5 minuten, hetgeen betekende dat — om de verrassing niet prijs te geven — gedurende de eerste 15 minuten van de acties geen luchtsteun kon worden gegeven op het fort en bij de bruggen.

Uit de inlichtingen was gebleken dat in totaal twintig objecten van het fort van wezenlijk belang waren. Met een relatief zo kleine gevechtseenheid van 85 man — aangenomen dat de landing volgens plan verliep — betekende dit dat er een aanvalsprioriteit moest worden vastgesteld waaraan strak de hand moest worden gehouden. Als eerste moesten de mitrailleurs en snelvuurkanonnen die het oppervlak van het fort beschermden onschadelijk worden gemaakt opdat de gelande troepen hun opdracht konden uitvoeren. Vervolgens zouden de artilleriekazematten — als eerste die welke naar het noorden waren gericht (MA 1 en MA 2) — aan de beurt komen. Die aanvalsdoelen leken binnen de werkingssfeer van de verrassing wel te kunnen worden genomen, waarbij men zich zeer goed realiseerde dat na de landing de tijd in het nadeel van de aanvaller zou werken: wat in een uur niet zou kunnen worden bereikt, zou later waarschijnlijk niet meer lukken. Vandaar dan ook dat in het plan na dat eerste uur alleen maar de zelfverdediging van de luchtlandingstroepen was opgenomen, onder meer door het doen springen van de (nood)uitgangen van het fort zodat tegenaanvallen daaruit onmogelijk werden. Die zelfverdediging moest zo lang worden volgehouden tot met de vooruitgeschoven eenheden van de 4e Pantserdivisie verbinding kon worden gemaakt.

De aanval

In de vroege ochtenduren van 10 mei 1940, het was 04.30 uur, begon het Duitse leger zijn offensief tegen het Westen met operaties tegen Frankrijk, Nederland, België en Luxemburg. Vooreerst kon nog niet worden onderkend waar het zwaartepunt van de aanval lag. De operaties tegen België werden ingeleid met de aanval op het fort Eben-Emael. Wij zullen de aanval zelf niet in alle details behandelen doch volstaan met het noemen van enkele, in het kader van dit artikel relevante, aspecten.

De start van de ongeveer dertig Ju-52/DFS-zweefvliegtuigcombinaties in duisternis — het was 03.30 uur in de ochtend — van twee betrekkelijk kleine vliegvelden in de omgeving van Keulen was een vliegtechnisch meesterstuk. Nadat de formaties op hoogte waren gekomen werd een op de grond met lichten gemarkeerde koers met een lengte van 70 km naar het doel gevolgd. De aanvalsgroep bestemd voor het fort Eben-Emael verloor echter twee zweefvliegtuigen, waaronder dat van de commandant, als gevolg van een breuk van de sleepkabel en landde met de overgebleven 9 zweefvliegtuigen om 04.25 uur op het fort, 5 minuten voor de grensoverschrijding door de Duitse hoofdmacht. Een tweede tegenvaller was dat de formatie even boven Nederlands gebied geraakte waardoor de luchtverdediging werd gealarmeerd. Reeds bij het aanvliegen kwam een deel van de vliegtuigen dan ook onder mitrailleurvuur en ook het luchtdoelgeschut in Maastricht opende het vuur, maar daardoor werd geen belangrijke schade opgelopen en de luchtverdedigingspost op het fort werd direct na de landing tot zwijgen gebracht. In de eerste tien minuten na de landing werden reeds tien objecten uitgeschakeld; een opmerkelijk resultaat als men bedenkt dat twee zweefvliegtuigen hun doel niet hadden kunnen bereiken en twee andere aanvalsgroepen op de noordzijde van het fort kwamen vast te zitten, waardoor slechts 55 van de 85 man — en dan nog zonder commandant! — beschikbaar waren. Op één na werden alle pantserkoepels met de holle ladingen onschadelijk gemaakt. Het geschut van de eerstgenoemde koepel werd door het inbrengen van kleine explosieve ladingen in de lopen vernietigd. Dat de inlichtingen toch niet geheel juist waren, bewijst het feit dat ook een van de schijnkoe-

pels werd aangevallen! Op de bovenzijde van het fort werden geen landmijnen aangetroffen, noch andere versperringen die de aanvallers hadden kunnen hinderen. Om 04.40 uur was het fort al praktisch blind en stom. Na de eerste intensieve gevechtsacties, waaraan later op ruime schaal luchtsteun werd verleend, volgden enkele uren van betrekkelijk matige activiteit gedurende welke onder meer de (nood)uitgangen van het fort en de luchtverversingstoevoeren werden aangevallen. Luitenant Witzig was erin geslaagd na zijn onfortuinlijke voortijdige landing weer te worden opgesleept — een prestatie op zich! — en voegde zich om ongeveer 10.00 uur weer bij zijn eenheid. De bemanning van het fort opende het vuur op haar belagers en er werden ook enkele verspreide tegenaanvallen uitgevoerd die evenwel weinig succes hadden. De nacht bracht geen bijzondere gebeurtenissen en reeds de volgende ochtend om 06.00 uur maakte de eerste eenheid van de Duitse hoofdmacht contact met de gevechtsgroep van Lt Witzig op het fort. Samen met nog volgende te hulp komende troepen werd de laatste tegenstand gebroken en om 12.00 uur capituleerde het fort. De strijd had iets meer dan dertig uur geduurd.

Wat de Belgische verdediging betreft kan worden gezegd dat de eerste berichten dat er wat op handen was op 10 mei om 00.30 uur telefonisch van de vesting Luik werden ontvangen. Die alarmering was het gevolg van een telefoonbericht om 23.30 uur in de voorgaande avond van de Belgische militaire attaché te Berlijn aan de legerleiding te Brussel, waarin voor het grote Duitse offensief werd gewaarschuwd. In het alarmeringsplan was voorzien dat kazemat CP Nord twintig schoten zou afvuren, met een interval van een halve minuut, waardoor de kazerne in Wonck, de bezettingen van de Albertkanaalbruggen en de in de omgeving woonachtige militairen zouden worden gearmerd; de kanonnen van genoemde kazemat waren echter niet inzetgereed ten gevolge van een dikke laag antiroestvet op de vitale delen die eerst moest worden verwijderd. Vervolgens moesten de munitiekamers worden ontsloten eer de munitie kon worden aangevoerd. De alarmeringsopdracht moest ten slotte worden gegeven aan kazemat CP Sud, waar echter de aanwezige munitie door het vervangen van de geplaatste oefenontstekers eerst nog schietgereed moest

worden gemaakt. Door deze tegenslagen werd dit zo vitale onderdeel van de alarmeringsprocedure zodanig vertraagd dat pas om 03.30 uur de waarschuwingsschoten konden worden gelost. Om 04.00 uur kwam de eerste melding binnen van 40 à 50 vliegtuigen „met stilgezette motoren” boven het fort. Er waren berichten van waarnemers die de zweefvliegtuigen aanzagen voor vliegtuigen in nood, anderen rapporteerden dat er vliegtuigen waren geland die zij niet konden identificeren (de Duitsers hadden inderdaad de nationaliteits- en registratietekens uiterst klein op de zweefvliegtuigen aangebracht) en dat zij daarom het vuur niet openden, weer anderen hielden de gelande vliegtuigen voor defecte lichte vijandelijke verkenningstoestellen, begaven zich ernaar toe om de bemanning gevangen te nemen, doch werden verwelkomd door intensief mitrailleurvuur van de uit het vliegtuig stormende luchtlandingstroepen. De verrassing van de spookachtige zweefvliegtuiglandingen was dan ook volkomen. Zowel de late alarmering als het verleende verlof waren oorzaak dat er nagenoeg geen troepen beschikbaar waren voor een grootscheepse tegenaanval. Bovendien bestond de bezetting van het fort uit artilleristen die de voor een dergelijke tegenaanval benodigde opleiding, kennis, geoefendheid en uitrusting misten. De vesting Luik heeft nog wel artillerievuur afgegeven doch dat was te onnauwkeurig omdat men in Eben-Emael al heel snel niet meer over voldoende waarnemingsmogelijkheden en verbindingsmiddelen beschikte om het vuur te kunnen corrigeren. Assistentie van troepen uit Luik werd onmogelijk omdat de voorhoede van de Duitse hoofdmacht reeds te dicht was genaderd en de ondersteunende Stuka's verdere acties verhinderden. De capitulatie van het fort kon dus niet meer worden voorkomen. De bruggen bij Veldwezelt en Vroenhoven vielen de Duitsers onbeschadigd in handen; de brug bij Canne echter kon door de Belgische verdediging nog bijtijds worden vernield.

De lessen

De belangrijkste les die uit de verovering van het fort Eben-Emael valt te leren, is de beslissende invloed die het element verrassing op een militaire operatie kan hebben. In dit geval zowel een verrassing wat de gebruikte middelen aangaat —

zweefvliegtuig en holle lading — als voor wat betreft de keuze van het tijdstip van de aanval — bij het ochtendgloren zonder oorlogsverklaring en nog vóór de grondstrijdkrachten de grens hadden overschreden — en de plaats van de operatie: een onneembaar geacht fort, deel uitmakende van een sterke verdedigingslinie. Voorts was natuurlijk de originaliteit van het, in wezen betrekkelijk simpele, aanvalsplan van belang en het risico dat de aanvaller met de inzet van een zo kleine strijdmacht (85 man tegenover een meer dan tienvoudige overmacht in een zo sterk fort) bereid was te aanvaarden, zeker als wij bedenken welke ernstige gevolgen een mislukking zou hebben gehad. Verder blijkt duidelijk het belang van een snelle aanvang en grondige voorbereiding van een dergelijke gedurfde actie: verzamelen en minutieus evalueren van inlichtingen, een goed opgezet aanvalsplan en een intensieve oefening van de deelnemende strijdkrachten, ook in het uitvoeren van de opdracht zonder adequate leiding. Het vertrouwen van de leiding, de grondige voorbereiding en training leverden het hoge moreel van de aanvallende eenheden op waardoor kwantiteit door kwaliteit kon worden gecompenseerd.

Ook de uitstekende samenwerking tussen de verschillende deelnemende eenheden van land- en luchtmacht, zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering, alsmede de voor deze operatie aangepaste commandostructuur — deelnemende luchtdalingstroepen, bemanningen en overig personeel van de zweef- en transportvliegtuigen onder eenhoofdig bevel — verdienen vermelding.

Belangrijk is in dit verband ook dat weer werd aangetoond dat zelfs de modernste statische verdedigingsposities kwetsbaar zijn voor de aanval van een goed ingelichte en voorbereide tegenstander met een hoog moreel, beschikkend over een goed doordacht, verrassend operatieplan. Wat be-

treft de kwetsbaarheid van het fort Eben-Emael moeten in het bijzonder worden genoemd het ontbreken van voldoende luchtverdediging, van beveiliging van de vlakke bovenzijde van het fort — die toch zeker van mijnen en prikkeldraadversperingen had moeten worden voorzien — en van de kazematten zelf, en het ontbreken van direct beschikbare goed geoefende infanteristen voor de eigen buitenwaartse verdediging. Een verdediger verkeert steeds in een nadelige positie: het is immers de tegenstander die tijd, plaats en middelen voor zijn aanval bepaalt. In het geval van de operatie Eben-Emael verkeerde de bezetting van het fort, in die periode van hoge internationale spanning die aan het Duitse offensief voorafging, in een hoge mate van onzekerheid die nog werd versterkt door de vele waarschuwingsberichten en alarmeringen die alle loos bleken te zijn. Ook tijdens de aanval was er grote onzekerheid of er wel van „hostile acts” sprake was: de zweefvliegtuigen werden immers in eerste instantie aangezien voor vliegtuigen in nood. Die onzekerheid had een zeer nadelige invloed op het moreel. Ook het in een periode van spanning met verlof zenden van relatief veel personeel, en het niet onmiddellijk in gereedheid hebben van vitale middelen van de alarmering, zijn zeker zaken waaruit voor het heden lering kan worden getrokken.

Ten slotte: de onschatbare waarde van een nauwkeurige bestudering van de krijgsgeschiedenis moge weer eens blijken, zoals von Schlieffen had gedaan met de slag bij Cannae, de Duitse Generale Staf met de tankdoorbraak bij Cambrai, en Hitler met de verovering van de Luikse fortificaties in de Eerste Wereldoorlog.

De schrijvers hopen met dit artikel op dat laatste nog weer eens met nadruk de aandacht te hebben mogen vestigen . . .

Literatuur

- J. E. Mrazek — *Lastensegler auf Eben-Emael*. Motorbuch Verlag, Stuttgart (1980).
C. de Fabrice — *La campagne de l'armée Belge en 1940*. Rossel Edition s.a., Brussel (1978).
Ceux du Fort d'Eben-Emael (vele ooggetuigeverslagen). Comité del'Amicale (1978).
The fall of Eben-Emael. HQ Northag, Rheindahlen (1981).
R. Witzig — Die Einnahme von Eben-Emael. *Wehrkunde* (1954)153-158.

- H. R. Kurz — Die Operation Eben-Emael. *Allg. Schweiz. Mil. Z.* (1949)323-431.
R. Witzig — Die Einnahme von Eben-Emael. *Pioniere* 7(1965)(2)50-58.
B. H. Liddell Hart — *History of the first World War*. Cassell, Londen (1973).
B. H. Liddell Hart — *History of the second World War*. Cassell, Londen (1970).
R. E. Dupuy en T. N. Dupuy — *The encyclopaedia of military history from 3500 BC to the present*. Macdonald and Jane's. Londen (1974).

Twintig jaar Westelijk veiligheidsbeleid

Beschouwingen, analyses en evaluaties

drs. D. J. Bloem

Sociologisch Instituut RU Groningen

Na vele jaren is de indrukwekkende reeks Amerikaanse en Engelse publikaties over het Westelijke veiligheidsbeleid weer eens onderbroken door een in de Duitse Bondsrepubliek verschenen studie.* Het verschijnen van dit omvangrijke, uit twee delen bestaande werk in een tijd, waarin het veiligheidsbeleid meer dan ooit zo omstreden is in West-Europa, mag als bijzonder verheugend worden beschouwd. Het biedt immers allen, die zich hoe dan ook betrokken voelen bij de vormgeving van dat beleid, de mogelijkheid de standpunten te toetsen aan de bevindingen van, dat willen wij vooropstellen, uitermate gedegen wetenschappelijk onderzoek.

De beide bundels zijn dan ook een vrucht van een werkgroep van de in ons land niet onbekende Stiftung Wissenschaft und Politik uit Ebenhausen. Uwe Nerlich, de leider van de werkgroep en redacteur van de beide boeken, behoeft hier wellicht evenmin nadere introductie. Dank zij zijn grote wetenschappelijke produktiviteit mag hij, met o.a. Lothar Rühl, worden gezien als een van de belangrijkste deskundigen op het terrein van veiligheidsvraagstukken in de Bondsrepubliek. Hij heeft zich weten te omringen door een keur van wetenschappelijke onderzoekers en beleidsmakers uit de Verenigde Staten, Frankrijk, Engeland, Duitsland en Noorwegen. Het zijn, om een indruk te geven van het niveau van de auteurs, onder meer S. Bialer, F. Ermarth, C. S. Gray, P. A. Karber, R. Legvold, P. Hassner, H. Bull, L. Freedman, J. J. Holst en (de beleidsmakers) R. Burt, F. Iklé en L. Rühl. Een eerste blik op deze namen en de behandelde vraagstukken wekt on-

middelmatig hoge verwachtingen. Die worden met de lezing van de ruim 1100 bladzijden alleszins ingelost. De meer dan dertig bijdragen zijn vrijwel zonder uitzondering van hoog gehalte. Bovendien hebben de beide werken een bijzondere plaats ingeruimd voor het analyseren van de positie van West-Europa in de Oost-Westverhoudingen. Deze facetten alleen al maken de bundels ook voor de betrokkenen in Nederland tot een onmisbaar document.

Hoewel de beide boekwerken verslagen van recent onderzoek naar een brede scala van aspecten van het Westelijke veiligheidsbeleid in de laatste twintig jaren bieden, willen wij deze bespreking beperken tot de thema's die de gemoederen in de discussie over het veiligheidsbeleid het meest beroeren. Dat zijn de ontwikkeling van de militaire machtsverhoudingen in Europa (het vraagstuk van de bewapeningswedloop), de achtergronden en (mogelijke) effecten ervan, de rol van wapenbeheersing in het veiligheidsbeleid en haar invloed op de machtsontplooiing in Oost en West, en ten slotte de beleidsimplicaties van de diverse onderzoeken. Deze laatste zijn ontleend aan de evaluatie van het Westelijke veiligheidsbeleid in de genoemde periode. Deze vormt een wezenlijk bestanddeel van de studie.

In twee hoofdstukken geven Karber en Martin een overzicht van de ontwikkeling van de conventionele en nucleaire strijdkrachten in Europa. Uit hun methodologisch uitstekend verantwoorde onderzoek blijkt zonneklaar, dat het traditionele machtsoverwicht op deze terreinen in de afgelopen 10 tot 15 jaar verder ten gunste van de Sovjet-Unie en haar bondgenoten is verschoven. Tegelijkertijd, zo beklemtonen andere auteurs nog eens, is de afschrikkende werking van de Europese NAVO-strijdmacht verminderd door de immense nucleair-strategische machtsverschuivingen, die

* U. Nerlich (ed) — *Sowjetische Macht und Westliche Verhandlungspolitik im Wandel militärischer Kräfteverhältnisse*, en: U. Nerlich (ed) — *Die Einhegung sowjetischer Macht. Kontrolliertes militärisches Gleichgewicht als Bedingung europäischer Sicherheit* (serie Internationale Politik und Sicherheit, dln 13 en 14). Uitg.: Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden. Prijs: ca. f 55,- per deel.

reeds in de loop van de jaren '60 zijn ingezet. Ten gevolge daarvan wordt het Eurostrategische overwicht niet langer gecompenseerd door een Amerikaanse nucleair-strategische superioriteit. Uit de genoemde opstellen en de andere bijdragen die zich bezighouden met de militaire opbouw van de Sovjet-Unie kan worden afgeleid, dat die staat kiest voor een strategie in Europa, die is gericht op:

- het beperkt houden van een eventuele conventionele en/of nucleaire oorlog tot hooguit enkele weken;
- een offensief met een korte alarmeringstijd;
- het uiteendrijven van West-Europa en Amerika in een crisis of militair conflict.

Uit de desbetreffende analyses wordt duidelijk, dat de NAVO-strijdkrachten in Europa in een conventionele of nucleaire oorlog zeer waarschijnlijk het onderspit zouden delven. In een voortreffelijke inleiding tot de beide bundels vat Nerlich de onderzoeksresultaten als volgt samen.

In einer rund zwanzigjährigen Anstrengung ist es der Sowjetunion gelungen, die Wirksamkeit der westlichen Abschreckungsstrategie, der sogenannten Strategie der flexiblen Erwiderng, soweit unwirksam zu machen, dass nur ein systematischer und kostspieliger Versuch der westlichen Allianz, Reaktionsmöglichkeiten zurückzugewinnen, auch auf längere Sicht den Gebrauch sowjetischer Militärmacht entscheidend einzuschränken verspricht.

Uiteraard tasten ook de auteurs in het duister wat de intenties van de Sovjet-Unie betreft. Zij onthouden zich dan ook van ongefundeerde uitspraken daarover. Zij nemen echter terecht aan, dat intenties mede worden bepaald door militaire vermogens („Capabilities induce intentions”, aldus de bekende analytische veronderstelling). Daaruit vloeit onmiddellijk voort, dat de vrede in Europa thans en in de naaste toekomst minder is gewaarborgd dan in de jaren '50 en '60. Met deze conclusie sluiten de auteurs aan bij het in brede kring heersende gevoel dat de vrede in Europa wordt bedreigd. De verklaring van de precare vrede is echter geheel anders. De oorzaak is niet — zoals de critici van het Westelijke veiligheidsbeleid ons voorhouden — een gebrek aan terughoudendheid doch juist een te grote zelfbeperking in het defensiebeleid aan de kant van het Westen. Terwijl de

Westelijke defensie-inspanningen sedert het einde van de jaren '60 zijn verminderd, groeiden die van de Sovjet-Unie en haar bondgenoten tot een ongekend niveau. Overigens geeft dit tevens aan, dat het beeld van de bewapeningswedloop, en de gedeelde verantwoordelijkheid daarvoor bij Oost en West, hard aan enkele correcties toe zijn.

Hoewel een oorlog in Europa, zeker indien de ontwikkeling van de machtsverhoudingen zich voortzet, niet onwaarschijnlijk wordt geacht, wijzen weer andere auteurs toch vooral op de politieke gevolgen van het machtsoverwicht van het Warschau-Pact. Het loutere bestaan van een strijdmacht is al een politiek instrument. Van een militaire (over)macht gaat, anders gezegd, een werking uit zonder deze te gebruiken. Het machtsoverwicht van het Warschau-Pact heeft thans duidelijk bespeurbare effecten. In tegenstelling tot de jaren '50 en '60, aldus Rühl, anticiperen sommige Westeuropese landen op mogelijke reacties van de Sovjet-Unie bij de vormgeving aan hun veiligheidsbeleid:

„Nur nicht provozieren” — diese Maxime ist in Westeuropa zum Inbegriff der politischen Weisheit geworden, wenn es um die Beziehungen zur Sowjetunion geht. Sowjetische militärische Macht als Instrument einer Politik der Vorherrschaft, des Zwangs und der Überredung hat bei den Völkern des Westens einen tiefen Eindruck gemacht. Dieser psychologische Einfluss hat in Westeuropa eine Neigung zu verstärkter Anpassung an sowjetische Interessen hervorgerufen und darüber hinaus für die anstehenden politischen Entscheidungen ein geistiges Klima geschaffen, das einer Selbstbehinderung gleichkommt.

Uit de essays van Rühl en anderen komt naar voren dat de houding van West-Europa tegenover de groeiende militaire macht van de Sovjet-Unie toegeeflijker en het verzet tegen de politieke druk van die kant zwakker zijn dan ooit tevoren.

Is de finlandisering of, beter nog, de zelffinlandisering van West-Europa dan toch geen fictie? Na lezing van de twee bundels is men geneigd deze vraag ontkennend te beantwoorden. In ieder geval moet worden vastgesteld dat de veiligheidspositie van West-Europa veel zorglijker is dan de politieke leiders ons jarenlang hebben voorgehouden. De lezer vraagt zich dan ook allengs verbijs-

terd af, hoe deze situatie heeft kunnen ontstaan. In de beide boekwerken zoekt hij niet tevergeefs naar heldere antwoorden.

Diverse bijdragen onderstrepen vooral het belang van twee factoren. In de eerste plaats is de interne pressie in de Westeuropese landen om de defensie-uitgaven te reduceren sterk toegenomen. De beleidsmakers van vele westelijke landen reageren al jarenlang sterker op deze interne roep om zelfbeperking dan op de noodzaak de sterk groeiende militaire gedragsalternatieven van de Sovjet-Unie door adequate tegenmaatregelen in te dammen. De toegenomen invloed van neutralisme en unilateralisme krijgt vooral aandacht in het opstel van Hassner over wapenbeheersing en pacifisme in de protestantse landen van West-Europa. Hij geeft aan, waarom de sociaal-democratische partijen zich in toenemende mate identificeerden met de vredesbeweging. Het ligt voor de hand, aldus Hassner, dat deze partijen, vooral in de landen die kunnen bogen op een traditie van de verzorgingsstaat, een hogere prioriteit toekennen aan sociale dan aan militaire doelstellingen. Door krampachtig vast te houden aan wapenbeheersing en ontspanning menen de linkse partijen een instrument te bezitten om beide prioriteiten met elkaar in overeenstemming te brengen. Zij denken aldus een minimaal benodigde veiligheid tegen zo laag mogelijke economische (en psychologische) kosten te verwerven.

Met het noemen van wapenbeheersing en ontspanning stuiten wij op een tweede factor. De desbetreffende auteurs zijn overwegend van mening dat het Westelijke veiligheidsbeleid in de achter ons liggende twee decennia getuigt van gebrek aan diepgaande kennis van het politieke en militaire denken in de Sovjet-Unie. Dat heeft geleid tot fundamenteel onjuiste percepties van het veiligheidsbeleid van dat land. Zij hebben op hun beurt bijgedragen aan een aantal foutieve beslissingen aan de zijde van het Westelijke bondgenootschap. Een en ander geldt allereerst de Sovjetrussische ontspanningspolitiek in het algemeen. In enkele bijdragen wordt nog eens gesteld, wat alle betrokkenen bij het Westelijke veiligheidsbeleid al lang hadden kunnen en moeten weten: de visie van de Sovjet-Unie op de ontspanning verschilt fundamenteel van die van het Westen. De Sovjet-Unie ziet de détente niet als een erkenning van de internationale status quo. Zij heeft permanent het te-

gendeel beweerd. Onder de huidige omstandigheden is de détente het rationeelste instrument om het Westen te verzwakken en de status quo ten gunste van het socialisme te veranderen. In een deel van de Westeuropese landen, waaronder Nederland, wordt de ware aard van dit beleid nog steeds niet voldoende onderkend. Ongetwijfeld heeft „wishful thinking” tot dusverre voorkomen dat de Russische leiders op hun woord worden geloofd. Aangenomen mag worden dat deze onjuiste uitleg van de ontspanningspolitiek van de Sovjet-Unie de terughoudendheid van het Westelijke veiligheidsbeleid heeft gestimuleerd. Omgekeerd heeft de al bestaande neiging tot zelfbeperking wellicht bijgedragen aan de verkeerde interpretaties van het veiligheidsbeleid van het Warschau-Pact. Het is dus niet onwaarschijnlijk dat er een wisselwerking tussen beide factoren bestaat. Overigens werpen deze overwegingen een helder licht op de vraag, waarom het Westen de enorme groei van de militaire vermogens van het Warschau-Pact jarenlang heeft veronachtzaamd en gebagatelliseerd.

De onjuiste beoordelingen, zo blijkt uit enkele hoofdstukken, gelden in het bijzonder de Sovjetrussische visie op wapenbeheersing. Volgens het Westen zou de ontspanning vooral gestalte moeten krijgen in tastbare overeenkomsten inzake wapenbeheersing. Wapenbeheersing immers zou de veiligheid van de twee machtsblokken moeten vergroten. Inmiddels domineert de overtuiging dat de aanvankelijke verwachtingen misplaatst zijn. Daarom pleit men wel voor het inslaan van nieuwe wegen. Het vormt een van de legitimeringsgronden van de standpunten van de vredesbeweging. De vraag is uiteraard of dergelijke nieuwe wegen tot succes zullen leiden. Voor de beantwoording ervan moet worden nagegaan waarom de wapenbeheersing niet aan de verwachtingen heeft voldaan. Wat dat betreft komt de lezer volledig aan zijn trekken. De hypothesen ter verklaring van het mislukken van de wapenbeheersing zijn bijzonder prikkelend en verdienen hier en in de andere Westeuropese landen meer aandacht dan zij tot dusver hebben gekregen. De desbetreffende bijdragen behoren naar onze mening tot de beste van de beide bundels.

Zo stellen de schrijvers, dat de Sovjet-Unie de gedachte van essentiële gelijkwaardigheid of pariteit

nimmer heeft willen accepteren. Het idee van gelijkwaardigheid, aldus Gray en Brennan, is zo ongeveer het allerlaatste punt op het verlanglijstje van de Sovjet-Unie. Haar leiders denken in termen van machtoverwicht en zien wapenbeheersing maximaal als een instrument om een militair overwicht te realiseren en in stand te houden. De Sovjet-Unie vertrouwt uitsluitend op eigen kracht en de nog steeds voortgaande militaire en geografische machtsontplooiing moet dienen ter bereiking van de doeleinden van de Sovjetrussische „Westpolitik”. Ondanks alle vredesretoriek is de Sovjet-Unie tot op heden niet bereid geweest de Westelijke veiligheidsbelangen principieel te erkennen.

De Sovjet-Unie heeft de Westelijke doelstelling van de stabilisering van het afschrikkingsevenwicht evenmin aanvaard. De ondertekening van het ABM-verdrag in 1972 is wel gezien als een bewijs van de acceptatie van de stabiliteitsgedachte door de Sovjet-Unie. De auteurs betogen echter, dat deze interpretatie misplaatst is. De ondertekening van het verdrag is uitsluitend ingegeven door de toenmalige technologische voorsprong op het terrein van defensieve strategische wapensystemen:

Eine weit plausible Erklärung für Moskaus Entscheidung, auf SALT I einzugehen, ist darin zu sehen, dass die Sowjetunion den nüchternen Entschluss fasste, den ABM-Wettlauf zu beenden, als das amerikanische System Safeguard zur Einsatzreife gebracht worden war. (R. Burt)

De ondertekening van SALT I is derhalve een tactische zet. Het verdrag bood een bescherming tegen de dynamische wapentechnologie van de Verenigde Staten. Als zodanig moet het worden gezien als een adempauze in de wedloop met het Westen. De Sovjet-Unie ziet wapenbeheersing minimaal als een middel om te voorkomen dat de militaire machtsverhoudingen verschuiven ten gunste van de tegenstander. Een en ander maakt duidelijk dat de verwachtingen van het unilaterale elke reële grondslag ontberen.

Dat de bovenstaande hypothese een grotere verklarende waarde heeft, blijkt ook uit de militaire opbouw van de Sovjet-Unie tijdens de verdere SALT. De onderhandelingen hebben haar niet ervan weerhouden de offensieve en defensieve strategische macht immens uit te bouwen. De zelfbe-

perking, waartoe wapenbeheersing aan Westelijke zijde heeft geleid, vinden wij niet bij het Warschau-Pact. In de twee bijdragen (van Rowen en Nerlich) die geheel aan SALT II zijn gewijd, wordt dat nog eens breed uitgemeten. Rowen gaat in op de „feitelijke disfuncties” van het verdrag. Hij toont aan dat SALT II dank zij de legitimering de offensieve en defensieve strategische machtsopbouw van de Sovjet-Unie de „pre-emptive instabiliteit” juist zouden hebben vergroot. Het verdrag zou de zo gewenste crisistabiliteit niet hebben gebracht. Bovendien zouden de Amerikaanse veiligheidsbelangen verder zijn aangetast. Deze ontwikkeling zou onmiddellijk negatieve consequenties voor West-Europa hebben. Dat desondanks de pleidooien voor de aanvaarding van het verdrag in Europa sterker waren dan in Amerika, moet volgens Nerlich worden toegeschreven aan de symbolische waarde van SALT in het totale ontspanningsproces. De intrinsieke waarde heeft een marginale rol gespeeld.

Ten gevolge van de verschillende concepties van wapenbeheersing in Oost en West zijn de SALT op een evidente mislukking uitgedraaid. Hetzelfde dreigt te gebeuren met de zich moeizaam voort-slepende MBFR-onderhandelingen, die tot dusverre evenmin tastbare resultaten hebben opgeleverd. Op grond van hun analyses van wapenbeheersing tonen enkele medewerkers zich onomwonden pessimistisch over de perspectieven ervan. Het volgende citaat van Ermarth is kenmerkend voor hun opvattingen.

Wenn die Entscheidungsträger auf beiden Seiten des Atlantik in dieser Sache zu einer klaren Sicht der Dinge kommen wollen, dann müssen sie selbst genau so der harten Wirklichkeit ins Auge sehen, wie sie ihre jeweilige Öffentlichkeit mit dieser Wirklichkeit konfrontieren müssen, mit der Tatsache nämlich, dass auf absehbare Zeit die Aussichten für Rüstungskontrolle nicht vielversprechend sind. Es entbehrt jeder realen Grundlage zu erwarten, dass Verhandlungen den Westen in seinen Sicherheitsproblemen in bedeutsamer Weise entlasten können. Unter den gegenwärtigen strategischen Bedingungen gibt es für die Sowjets keinerlei Veranlassung zu solchem Entgegenkommen.

Daartegenover staat echter dat enkele andere auteurs ondanks alles nog steeds een rol voor wapen-

beheersing zien weggelegd. Het is evenwel noodzakelijk, aldus de eminente Britse veiligheidsdeskundige Bull, dat men teruggrijpt op de klassieke wapenbeheersingstheorieën. Wapenbeheersing moet dienstbaar zijn aan de bescherming van de Westelijke veiligheidsbelangen. De identiteit van de doelstellingen van wapenbeheersing en van defensie dient, anders gezegd, weer een richtsnoer van het Westelijke veiligheidsbeleid te worden. Gegeven de totaal verschillende veiligheidsconcepties in Oost en West is het echter de vraag, of de Sovjet-Unie ertoe kan worden bewogen haar militaire overwicht, in het bijzonder in de Eurostrategische situatie, op te geven. Wapenbeheersing alleen lijkt daartoe niet voldoende. Voor zover wapenbeheersing nog een rol kan spelen, zal deze in de naaste toekomst aanzienlijk beperkter zijn.

De werkelijke afmetingen van de uitdaging aan het Westelijke veiligheidsbeleid worden nog duidelijker zodra de veranderingen in de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie in de jaren '70 worden onderzocht. De desbetreffende auteurs zetten zich af tegen de veel gehoorde mening dat de Sovjet-Unie zich heeft ontwikkeld tot een in wezen conservatieve macht, die zich oriënteert op de status quo. Zij stellen, dat de Sovjet-Unie juist in de periode van internationale ontspanning een imperialistische macht is geworden die haar plaats onder de zon zoekt. Zij signaleren dan ook een samsmelting van intenties en vermogens in de internationale politiek van de Sovjet-Unie. Daarbij is het onzeker of de grote economische, sociale en politieke problemen van het Oostblok een matigende invloed op het buitenlandse beleid van de Sovjet-Unie zullen hebben. In enkele essays wordt deze vraag aan de orde gesteld. Volgens Bialer moet het antwoord echter open blijven. De genoemde problemen kunnen de Sovjet-Unie nopen tot een grotere terughoudendheid in haar beleid. Het is echter zeker niet uitgesloten dat de interne crises van het Sovjetrussische systeem worden geprojecteerd op het internationale vlak. Nieuwe internationale crises zijn niet onwaarschijnlijk. Het Westen dient in ieder geval rekening ermee te houden dat de pressie van de Sovjet-Unie zal toenemen. Het einde van de militaire en geografische machtsontplooiing van dat land lijkt nog niet in zicht.

Dit overzicht van de ontwikkelingen van de relaties tussen Oost en West brengt ons ten slotte bij de implicaties voor het Westelijke veiligheidsbeleid. Het zal nauwelijks bevreesdheid wekken dat, gegeven de gesignaleerde ontwikkelingen en uitgaande van de traditionele, tweeledige doelstelling van vrede en veiligheid, een nieuwe containmentstrategie („Einhegung“) het rationeelste antwoord van het Westelijke veiligheidsbeleid vormt. De gedetailleerdste uitwerking van een moderne containmentpolitiek vinden wij in de bijdrage van de al genoemde Ermarth. Volgens hem en zijn collega's vereist containment een „kontrolliertes militärisches Gleichgewicht“. Een machts-evenwicht tussen Oost en West is een voorwaarde voor de Westeuropese veiligheid. Het geeft o.a. aan dat de juistheid van het „Doppelbeschluss“ in het geheel niet ter discussie staat. Men is eerder ervan overtuigd dat de „NATO-Nachrüstung“ daarmee slechts ten dele is gerealiseerd. Het Warschau-Pact heeft immers wat de meeste wapensystemen betreft een overwicht. Op geen enkel ander terrein is het zwakker dan de NAVO.

Het is veel problematischer of de Westelijke alliantie — en dat geldt vooral de Westeuropese staten — de bakens nog tijdig zal kunnen verzetten en de door de Amerikanen ingeslagen weg volgen. De tijdsdruk en het veranderde politieke klimaat maken de beleidsombuiging tot een ware „tour de force“. Niettemin zullen ook de Westeuropese leiders de handschoen moeten opnemen.

Wat de consequenties van het uitblijven van een adequaat antwoord kunnen zijn, wordt nog eens duidelijk gemaakt door de volgende uitspraak van Brezjnef op een conferentie van communistische leiders in Praag bijna tien jaar geleden:

We are achieving with détente what our predecessors have been unable to achieve using the fist (. . .) By 1985, (. . .) we will have achieved most of our objectives in Western Europe (. . .) Come 1985, we will be able to extend our will wherever we need to . . .

Men kan slechts gissen naar de aard van deze doelstellingen. In een situatie van onvolledige informatie gaat een rationeel en weloverwogen veiligheidsbeleid echter uit van het ongunstigste alternatief.

Japanse parachutisten

Samoerai van de Tweede Wereldoorlog

J. J. Nortier

kolonel der infanterie b.d.

In het Japan van honderden jaren geleden vormden de samoerai een bevoorrechte kaste van krijgslieden. Zij werden in het algemeen als samoerai geboren, maar iemand kon ook wegens uitstekende daden in de kaste worden opgenomen. Het woord samoerai komt van „dienen”. Dienen was plicht, en plicht was samoerai. Het totale leven werd bepaald door de samoerai-eer. Voor hen maakte het verschil tussen leven en dood niets uit: de ziel van de strijder wacht enige tijd en wordt daarna in een nieuw omhulsel herboren, dus wat stelt het sterven uiteindelijk voor? Hoewel de privileges van de samoerai rond 1870 werden afgeschaft, was daarmee de geest van deze klasse niet verdwenen. De samoeraigedachte leefde nog sterk in de Japanse strijdkrachten. De hogere officieren waren meestal afkomstig uit de topklaag van de oude samoerai. Seppoekoe — de rituele dood door eigen hand — was destijds, onder bepaalde omstandigheden, het zinvolste einde van het leven. Wanneer men daarbij werd bijgestaan door

een goede vriend die op het laatste moment het hoofd met één zwaardhouw van de romp scheidde, was de stervende krijgsman elk ogenblik van zwakheid bespaard en het einde dus volmaakt.

Elke Japanse soldaat voelde zich in zeker opzicht een samoerai, die zich had te houden aan de Regels voor de Krijgsman: onwankelbare trouw aan de Keizer, eervol leven en eervol sterven, grenzeloze doodsverachting. Vooral een nieuw elitekorps als de parachutisten voelde zich verbonden met de aloude samoeraitradië. Zij waren de „goden van de lucht” (afb. 1 en 2). Voor de samoerai was het zwaard het eervolste wapen. De ziel van de strijder lag in zijn zwaarden. Dat verklaart ook de voorliefde van de Japanners voor de bajonet. Zelfs Japanse vliegers namen in hun toestellen het samoeraizwaard mee (afb. 3).

De opleiding van de Japanse soldaat was bijzonder hard. Een Amerikaanse officier, die voor het begin van de oorlog in het Land van de Rijzende Zon verbleef, verbaasde zich over de uitzonderlij-

Afb. 1 De Japanse parachutist, sterk beïnvloed door de samoeraitradië: de dood is lichter dan een veer mits eervol

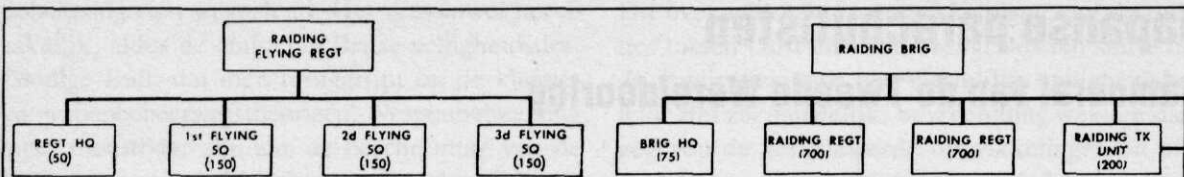

Afb. 2 Als tegenhanger het „gezicht” van de Amerikaanse parachutist, een soldaat van de 82 Airborne Division

*Het leven is een illusie,
De dood is lichter dan een veer.*

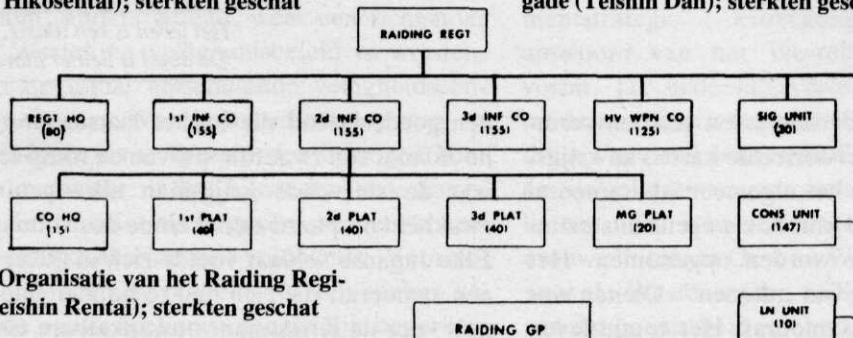
Afb. 3 Propagandabiljet voor de luchtmacht: met samoeraizwaard in een modern vliegtuig!

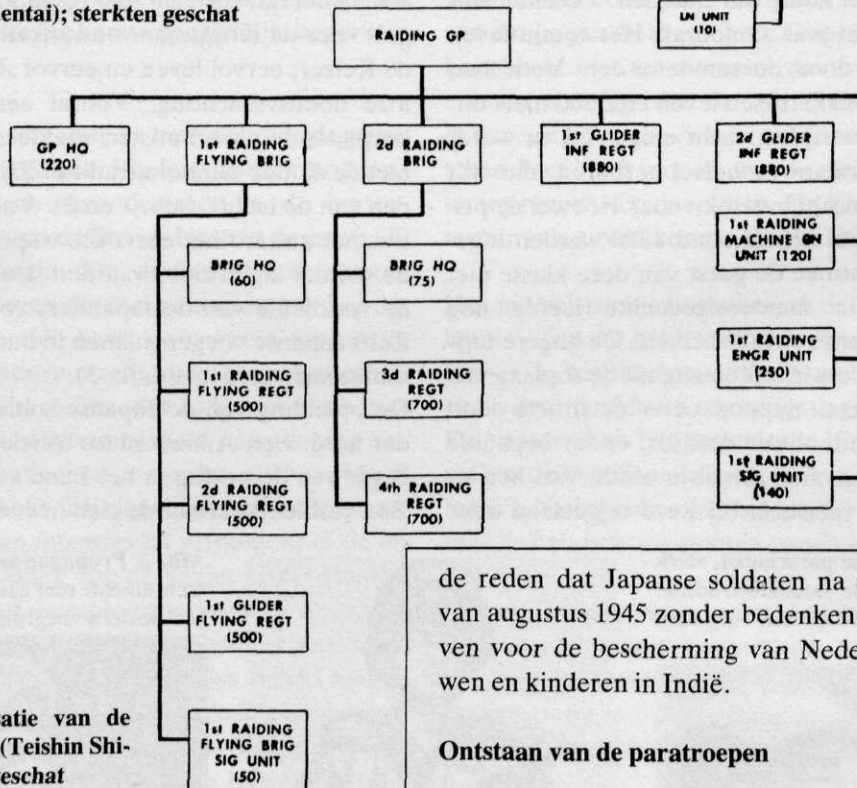

Afb. 6 Organisatie van het Raiding Flying Regiment (Teishin Hikosentai); sterkten geschat

Afb. 4 Organisatie van de Raiding Brigade (Teishin Dan); sterkten geschat

Afb. 5 Organisatie van het Raiding Regiment (Teishin Rentai); sterkten geschat

Afb. 7 Organisatie van de Raiding Group (Teishin Shidan); sterkten geschat

de reden dat Japanse soldaten na de capitulatie van augustus 1945 zonder bedenken hun leven gaven voor de bescherming van Nederlandse vrouwen en kinderen in Indië.

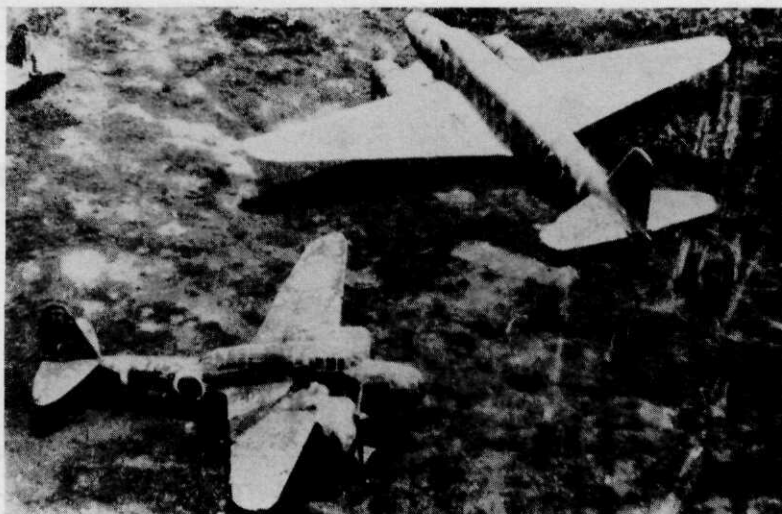
Ontstaan van de paratroepen

ke marsprestaties en de eindeloze oefendagen. Na een lange dag vroeg hij een compagniescommandant of zijn mensen nu eindelijk niet eens aan wat rust en slaap toe waren. Toen antwoordde kapitein Teshima: „Dat is helemaal niet nodig. Slapen kunnen ze altijd nog. Wakker blijven dat moeten zij nu leren”.

De in westerse ogen onbegrijpelijke mentaliteit — soms beschouwd als gewetenloosheid — was ook

De Japanse valschermeenheden behoorden tot het leger of de marine en werden in 1940 opgericht. Met steun van een honderdtal Duitse instructeurs had men aan het einde van 1941 ongeveer 14.700 militairen in opleiding. Volgens de voorschriften „dient de parachutist grondig te zijn geoefend, zodat aanpassing aan alle onvoorziene omstandigheden geen moeilijkheid vormt. Hij moet in staat zijn, zelfs met onvoldoende bewapening het gevecht aan te gaan. Ingeval het zwaardere materieel buiten de droppingzones terecht-

Afb. 8 Rechtsboven „Topsy”, het meest voorkomende Japanse transportvliegtuig (capaciteit ca. 15 para's); de Japanse benaming luidde Mitsubishi Ki-57 Army Type 100 Transport Aircraft

komt, zal hij niet schromen door het gevecht in het bezit van de uitrusting te geraken”.

Men trad vrijwillig tot de paratroepen toe, hoewel een enkele maal militairen zonder meer werden aangewezen. Voor de para's van het leger gold een leeftijd van 20 tot 25 jaar. Officieren kwamen gewoonlijk uit de gelederen van de luchtmacht en voor deze categorie werd een maximumleeftijd van 28 jaar aangehouden. Bataljonscommandanten konden 35 jaar zijn.

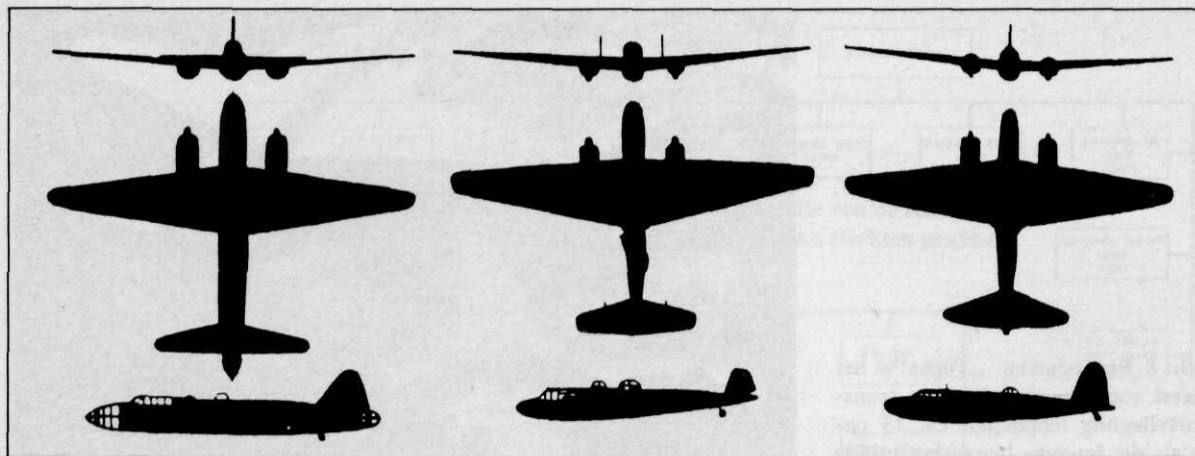
Behalve aan de gebruikelijke programmapunten besteedde men ruime aandacht aan mentale training. De duur van de opleiding varieerde sterk en liep van een paar maanden tot soms slechts enkele weken. Tijdens de oefenperiode was men bereid grote persoonlijke risico's te aanvaarden. Het aantal doden bij oefeningen beliep gemiddeld 3% en kon incidenteel zelfs aanmerkelijk hoger liggen.

Organisatie (afb. 4 t/m 7)

De eerste organieke eenheden werden in 1941 opgericht. De betrekkelijk eenvoudige organisatie werd in de loop van de jaren uitgebreid, zodat men — voor wat het leger betreft — in 1944 een Raiding Brigade (*Teishin Dan*; *teishin* = raiding, *ryodan* = brigade), Raiding Regiments (*Teishin Rentai*; *rentai* = regiment) en Raiding Flying Regiments (*Teishin Hikosentai*; *hikoki* = vliegtuig, *sentai* = squadron of flotilla) kende.¹ De organisatie werd in de laatste maanden van 1944 geimple-

¹ Om begripsverwarringen te vermijden worden de internationale gehanteerde (Engelse) benamingen aangehouden.

teerd door de oprichting van een Raiding Group (*Teishin Shidan*; *shidan* = divisie), een eenheid vergelijkbaar met een divisie en bestaande uit verschillende wapens. De Raiding Brigade (*Teishin Dan*) was de grootste eenheid die geheel uit para's bestond. Zij werd gecommandeerd door een kolonel of luitenant-kolonel en had — in de eenvoudigste samenstelling — een sterkte van 1475 man. Eind december 1944 bestond de Raiding Brigade gewoonlijk uit twee regimenten (in feite bataljons), een tankcompagnie met lichte tanks, een herstelcompagnie, een verbindingseenheid en drie vliegveld-(constructie en reparatie)compagnieën. De totale sterkte van een Raiding Regiment bedroeg ongeveer 700 man. Het regiment werd gecommandeerd door een luitenant-kolonel of majoor en bestond uit een staf, drie compagnieën, een ondersteuningscompagnie en een verbindingseenheid. De organisaties vertoonden soms grote onderlinge afwijkingen. (Zie afb. 5, waar de organisatie een liaison unit en een construction unit aangeeft.) Tegelijk met de oprichting van de Raiding Group ontstond ook de nieuwe organisatie van de Raiding Flying Brigade (*Teishin Hikodan*). De brigade bestond uit twee flying regiments (*Teishin Hikosentai*), een glider flying regiment en een verbindingseenheid. De flying regiments waren bestemd voor het vervoer van de para's en werden voor normale transportvluchten gebruikt indien niet betrokken bij luchtlandingen. De sterkte van een flying regiment bedroeg ongeveer 500 man met 35 vliegtuigen. Het meest voorkomende transporttoestel was „Topsy” (geallieerde codenaam, afb. 8) hoewel ook bommenwerpers

als „Betty”, „Nell” en „Sally” in gemodificeerde vorm werden ingezet (afb. 9).

Tijdens de oorlog konden de geallieerde inlichtingendiensten de 1e en 3e Yokosuka Special Naval Landing Force (SNLF) identificeren. Beide marine-eenheden waren in 1941 opgericht en hadden een organieke sterkte van ca. 844 man. Na de luchtlandingen in Nederlands-Indië gingen 1 en 3 Yokosuka terug naar Japan en werden daar tot één onderdeel samengevoegd; de nieuwe eenheid kreeg (wat verwarrend) de naam 1 Yokosuka SNLF en had een sterkte van 1326 man.

Bewapening

De bewapening kwam uiteraard overeen met de bij de strijdkrachten in zwang zijnde standaardwapens. De parachutisten waren uitgerust met voor het bijzondere doel gewijzigde wapens en werden eerder voorzien van nieuwere modellen dan de normale infanterie.

Het geweer van de valschermtroepen was het 7,7 mm Model 99 (ons jaar 1939), een wapen dat overeenkwam met het destijds nog bij de infanterie gevoerde 6,5 mm geweer. Het para-wapen Model 99 Teraju kon in twee delen worden gescheiden (zie afb. 10).

Hoewel de nieuwe lichte mitrailleur Model 99 (1939) ook bij de para's voorkwam, kende men voor de valschermtroepen een gemodificeerde lichte mitrailleur met afneembare kolf en een metalen pistoolgreep die naar voren kon worden omgeklapt (afb. 11).

Voor een leger dat veel waarde hechtte aan het gevecht in zwaar begroeid terrein maakten de Japanners weinig werk van de pistoolmitrailleur. Slechts

Afb. 9 V.l.n.r.: „Betty”, „Nell” en „Sally”, drie Mitsubishi-bommenwerpers die ook wel voor parachutisten-transport werden gebruikt

bij de paratroepen kwam dat wapen in redelijke aantallen voor. Japan ontwikkelde uit de Bergmann-pistoolmitrailleur een eigen wapen met een kaliber van 8 mm (afb. 12) dat bekend stond als Model 100 (1940).

De zeer goede Japanse granaatwerper van 50 mm Model 89 (1929) was voor de para's voorzien van een afneembare grondplaat (afb. 13).

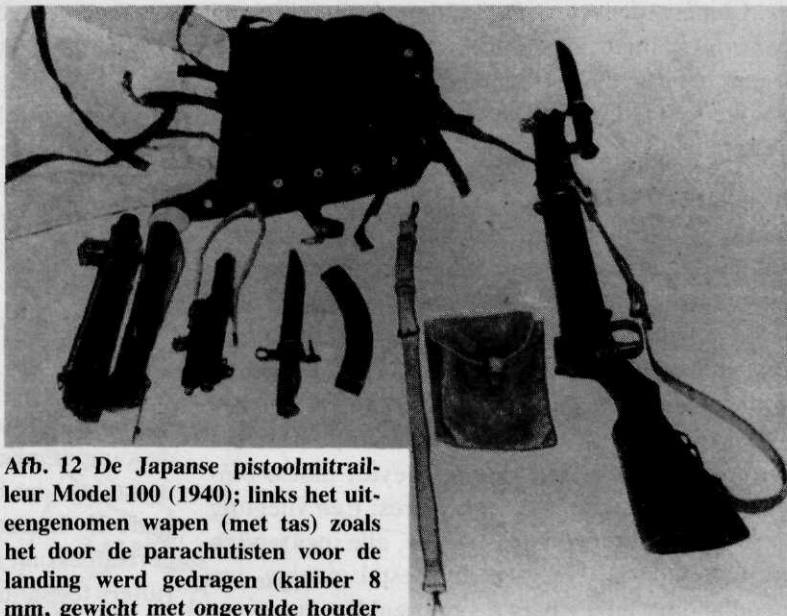
Een aantal zwaardere wapens werd geschikt gemaakt voor het afwerpen per valscherm. Daartoe behoorden de middelbare mitrailleur 7,7 mm Model 92 (1932), mortieren van 81 mm, het antitankkanon van 37 mm Model 94 (1934), de bataljonshouwitser van 70 mm Model 92 (1932) en de vuurmond van het infanterieregiment, de 75 mm Model 41 (1908).

Operationele inzet

Van de inzet van de Japanse parachutisten had Nederlands-Indië de primeur. Op 11 en 12 januari 1942 landde 1 Yokosuka SNLF op het vliegveld bij Langoan in de Minahassa (Noord-Celebes). Tegen het vliegveld en de olieraffinaderijen van Palembang (Sumatra) werd de 1e Parachutisten Brigade ingezet (14 en 15 februari 1942), en op 20 en 21 februari 1942 viel 3 Yokosuka SNLF op Timor bij Koepang aan. De operaties op Nederlands-Indisch gebied zullen hierna uitgebreider worden belicht. Na de acties in Nederlands-Indië bleef het gebruik van parachutisten beperkt tot China en de Filipijnen.

Afb. 10 Sergeant van de (leger)paratroepen in uniform van 1943 met geweer 7,7 mm Model 99 (1939) Te-rajū

Afb. 12 De Japanse pistoolmitrailleur Model 100 (1940); links het uitgenomen wapen (met tas) zoals het door de parachutisten voor de landing werd gedragen (kaliber 8 mm, gewicht met ongevulde houder ca. 4,2 kg, houder van 30 tot 32 patronen)

Afb. 11 De Japanse lichte mitrailleur Model 99 (1939) aangepast voor paratroepen; de kolf was afneembaar en de metalen pistoolgreep kon naar voren worden omgeklapt (kaliber 7,7 mm, gewicht met ongevulde houder ca. 10,5 kg, houder van 30 patronen)

Afb. 13 De uitstekende Japanse 50 mm granaatwerper (of lichte mortier) Model 89 (1929); dracht 120-650 m met mortiergranaat, 40-190 m met handgranaat voorzien van voortdrijvende lading; gewicht 4,56 kg, lengte 60,5 cm, loop met 8 trekken en velden, gewicht mortiergraat 652 g (de granaatwerper voor de para's had een afneembare grondplaat)

Op 21 november 1943 te ca. 16.00 uur werden omstreeks 60 parachutisten afgeworpen bij Taoyoea (Hoenan, China). De para's zochten hun neergekomen uitrusting bijeen en hadden zich na ongeveer een half uur verzameld. Na die tijd gebeurde er niets meer. De Japanners vielen niet aan en de Chinese troepen in de omgeving maakten geen aanstalten de vijand op te ruimen. Geallieerde

waarnemers trokken daaruit de conclusie dat het slechts om een oefening met realistisch karakter ging.

Op 6 augustus 1944 kwam weer een aantal Japanners in de provincie Hoenan neer. Deze troepen waren uitgerust met burgerkleding voorzien van een embleem waarop de woorden „Vredes- en Nationaal Herstellegger”. Zij spraken verschillen-

de Chinese dialecten en hadden de beschikking over ruime financiële middelen. De bedoeling was waarschijnlijk vijfde-colonnewerk achter de vijandelijke linies. Over de resultaten van hun actie is niets bekend.

In oktober 1944 waren de Amerikanen op het eiland Leyte (Filippijnen) geland. Op 26 november zetten de Japanners drie transporttoestellen met parachutisten in. De opzet van die operatie was vermoedelijk het uitvoeren van vernielingsopdrachten tegen de Amerikaanse vliegvelden om te voorkomen dat de luchtmacht een Japans konvooi ging aanvallen dat op 28 november in de baai van Ormoc, aan de westzijde van Leyte, moest binnenlopen. De actie had geen succes. Een vliegtuig ging door luchtdoelvuur verloren, alle inzittenden werden gedood. Het tweede toestel maakte een noodlanding en 15 para's verspreidden zich over de omgeving zonder aan de uitvoering van hun opdracht toe te komen. Het derde en laatste vliegtuig maakte een noodlanding in zee bij Doelag. Twee Japanners verloren daarbij het leven en de overige 14 werden uiteindelijk door Amerikaanse troepen gevangen genomen.

Eind 1944 trachtten de Japanners de vliegvelden te Boeri, San Pablo en Bayoeg te heroveren. Tegelijkertijd zouden nevenacties plaatsvinden tegen de velden te Doelag en Tacloban met het doel die luchtbases te vernielen. Op 6 december 1944 begon de aanval op Boeri, San Pablo en Bayoeg. Van de aanvallende 51 bommenwerpers en transportvliegtuigen werden er ongeveer 18 neergeschoten. Desondanks konden 200 tot 300 parachutisten de grond bereiken. Op 7 december werd de vijand van de doelen verdreven; hij trok terug op een weerstandsgebied bij Boeri, waar de para's het — in samenwerking met enkele eenheden van een divisie — nog enkele dagen volhielden. Een Japans bataljon trachtte de ingesloten troepen te ontzetten. De aanval werd niet doorgezet toen bleek dat de weerstanden bij Boeri al waren opgeruimd.

De aanvallen bij Doelag en Tacloban mislukten eveneens. Boven Doelag verschenen twee transportvliegtuigen; een daarvan wierp ongeveer vijf para's af en stortte daarna omlaag, het andere vliegtuig viel op ongeveer 4000 meter van het vliegveld neer. Bij Tacloban trachtten twee bommenwerpers met parachutisten te landen. Een

werd er neergeschoten en de andere moest een noodlanding maken.

Op 12 december waren alle para's opgeruimd. Rond Boeri telde men 215 doden waarvan ongeveer een derde tot de valschermtroepen behoorde. Te San Pablo vonden de Amerikanen 125 gedode para's. De aanval op de vliegvelden was op een volledig fiasco uitgelopen.

De aanval op het vliegveld bij Langoan (Noord-Celebes)

Bij Langoan, ten zuiden van het Tondanomeer in de kampong Kalawiran, bevond zich een vliegveld in aanleg, dat bekend stond als Kalawiran of Menado II. In december 1941 waren de gedeeltelijk gereedgemaakte startbanen versperd met Friese ruiters tegen luchtlandingen. Het meer zelf vormde een goede basis voor watervliegtuigen en te Tasoeka was een basis van de Koninklijke Marine gevestigd. Op 26 december 1941 kreeg de basis een luchtaanval te verduren waarbij vier watervliegtuigen werden vernietigd evenals een juist geland toestel van de Koninklijke Nederlands Indische Luchtvaart Maatschappij (KNILM). De aanval kostte enkele doden en gewonden. De marinebasis werd opgeheven, de gehele Minahassa bleef daarna verstoken van alle vloot- en luchtsteun.

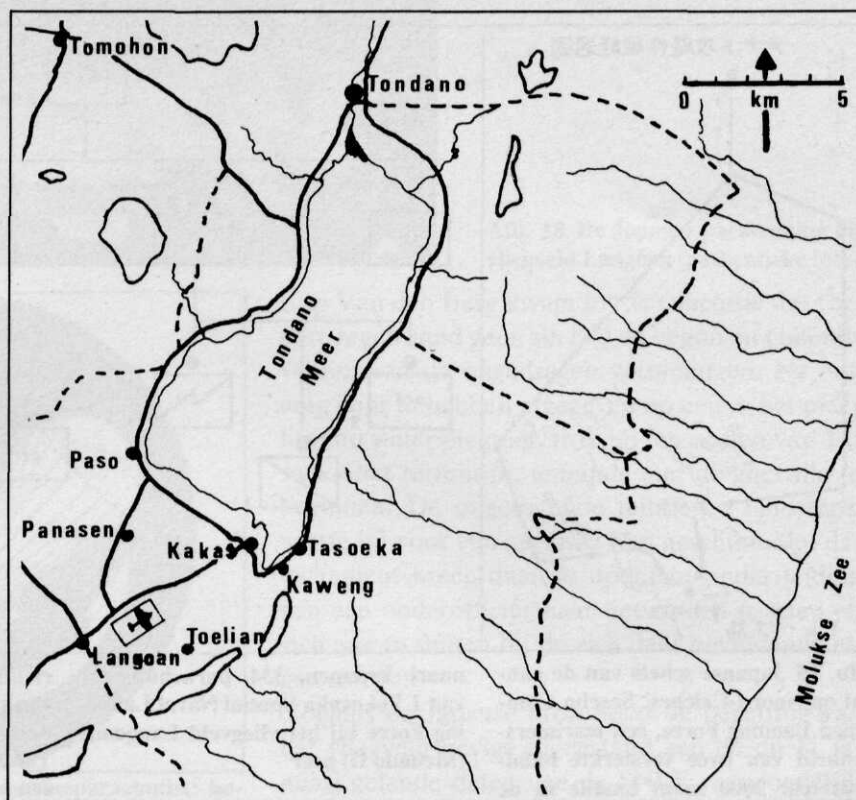
Het meer en de omgeving van het vliegveld (afb. 14) behoorden tot het Tactisch Commando Kakas onder bevel van kap W. C. van den Berg, tevens commandant van het Reserve Korps (RK), een eenheid die bestond uit gepensioneerde militairen met een gemiddelde leeftijd van meer dan 50 jaar, die vrijwillig opnieuw onder de wapenen waren gekomen. De opdracht van het Tactisch Commando luidde: „Vijand bij landingen zoveel mogelijk verliezen toebrengen, vervolgens vertragend terugtrekken op het toegewezen guerrillagegebied en aanvallen met de guerrilla”.

Kap Van den Berg beschikte over de volgende middelen.

— Cp te Kakas.

— Vliegveldverdediging door 4½ brigade (een brigade telde ongeveer 15 man) van D-cie RK onder bevel van res elnt J. B. Wielinga. Dit detachement was versterkt met een overvalwagen (pantserauto) en een middelbare mitrailleur. Drie brigades en de mitrailleur bevonden zich op het vlieg-

Afb. 14 De omgeving van het Tondanomeer in de Minahasa (Noord-Celebes) met voornaamste wegen en paden (stippellijn); de hoogtelijnen geven het 1000 m-niveau aan. Sm A. J. ter Voert voerde met twee overvalwagens een tegenstoot uit langs de weg Kakas-Langoan maar kon het vliegveld niet bereiken. De actie van een sectie (minus) KV Cie mislukte volledig door de geringe offensieve geest van deze eenheid. Een tegenstoot onder elnt H. Fuchter via Panasen ging niet door omdat die eenheid te laat arriveerde

veld zelf onder bevel van sm H. J. Robbemond. Anderhalve brigade en de cics cp met Wielinga waren te Langoan ondergebracht.

— Bewaking van het meer door zes brigades van C-cie RK onder elnt H. Fuchter; de cp bevond zich te Tasoeka, de brigades waren verspreid langs het meer; drie stukken 3,7 cm verouderd marinegeschut, gemonteerd op vrachtauto's, waren stuksgewijs over de detachementen verdeeld; de brigades beschikten over motortransport.

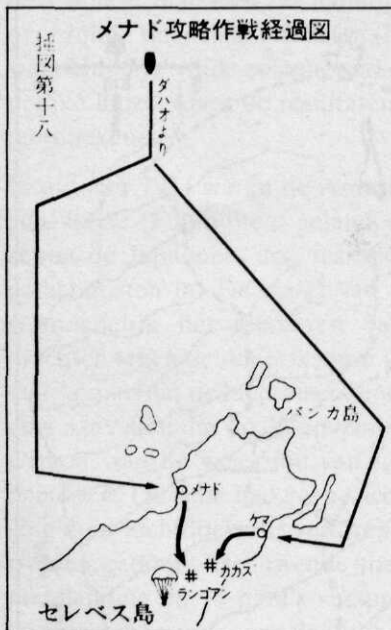
— Twee overvalwagens onder bevel van sm A. J. ter Voert vormden de reserve van het Tactisch Commando en bevonden zich ten tijde van de landing te Kakas.

In het gebied waren eveneens gelegerd een Kort-Verband (KV) compagnie (onvoldoende geofend)², de reserve van de troepencommandant Menado maj B. F. A. Schilmöller, plus een aantal logistieke eenheden en ongeveer 40 man militie en landstorm. Het laatste detachement volgde hier een aanvullende opleiding.

Op de dag van de landing — 11 januari 1942 — was

² Kort-verbandmilitairen (KV) hadden een verband van gewoonlijk drie jaar, gevolgd door een reserveplicht van ca. 12 jaar; de KV-regelingen waren enkele jaren voor de oorlog ingesteld om te voorzien in het nijpende personeelsgebrek.

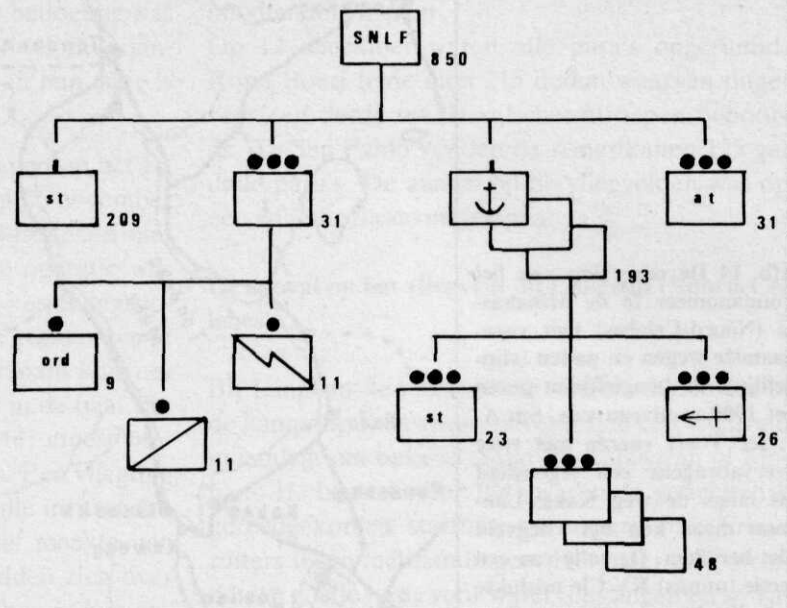
het grootste deel van de Schilmöller-reserve elders ingezet en bevonden zich nog twee brigades van de KV-cie te Kakas. De Japanse Monographs nr 101 vermeldden dat in de ochtend van 11 januari, even voor 10.00 uur, 334 man van 1 Yokosuka SNLF door 26 vliegtuigen werden afgeworpen (afb. 15 en 16). De toestellen waren gemodificeerde Nell-bommenwerpers. Het verslag van kap Van den Berg geeft aan dat de aanval kort na 09.00 uur begon (Sectie Militaire Geschiedenis KL (SK) 9/2). Op en om het vliegveld en zelfs bij Kakas kwamen parachutisten neer. Over het gevecht op het vliegveld is weinig bekend. Maj Schilmöller vermeldt (SK 9/1) dat de bezetting grotendeels is gesneuveld en/of in handen van de vijand gevallen. Elnt Wielinga ontquam met een aantal militairen in zuidelijke richting, werd door de bevolking gevangen en overgebracht naar de Japanse commandant te Langoan. Hij werd daar onthoofd. Sm Robbemond onderging met een aantal anderen hetzelfde lot. Kap Van den Berg verzamelde na zijn krijgsgevangenschap wat feitenmateriaal over het gevecht en deelde in zijn rapporten (SK 9/2) mee: „Alles wat binnen het bereik kwam, werd dapper onder vuur genomen. De op 500 à 600 meter afstand neergekomen parachutis-

Afb. 15 Japanse schets van de aanval op Noord-Celebes. Sasebo Combined Landing Force, een mariniers-eenheid van twee versterkte bataljons (ca. 2000 man) landde in de vroege ochtend van 11 januari 1942 bij Kema (rechts op de schets) en bij Menado (links); te ca. 09.00 op 11 ja-

nuari kwamen 334 parachutisten van 1 Yokosuka Special Naval Landing Force bij het vliegveld Langoan (Menado II) neer

Afb. 16 De organisatie van 1 en 3 Yokosuka SNLF, vóór de samenvoeging (aangegeven sterkten slechts

richtlijn; in de praktijk werd daarvan vaak afgeweken). Het at-peloton bestond uit twee stukken van 37 mm. Tot het stpel van de cie behoorden een vbdgp en een verkpg; de laatste gp (11 man) was gelijk aan die van de SNLF. Het mitrpel van de cie bestond uit 6 stukken

ten formeerden groepjes en zetten zich in beweging naar de vleugels van de opstelling. De sergeant-majoor Robbemond vuurde zijn manschappen aan. Toen omvatting dreigde werd op bevel teruggegaan naar kampong Manembo". (Niet in afb. 15, ten zuiden van Langoan, JN).

Na de luchtlanding liet Van den Berg de incomplete sectie (peloton) van de KV-cie een stelling betrekken in de westrand van Kakas en sm Ter Voert kreeg opdracht met twee overvalwagens een actie in de richting van het vliegveld in te zetten. Maj Schilmöller stelde de sectie KV-cie onder bevel van het Tactisch Commando, waarna Van den Berg de afsluiting bij Kakas liet aflossen door het detachement ongeoeffenden van de militie en landstorm. De KV-eenheid kreeg vervolgens opdracht uit Kakas via Toelian een aanval uit algemeen zuidelijke richting op de para's te beginnen. Van de KV-sectie werd niets meer vernomen. De actie is niet uitgevoerd, de eenheid verdween in het niets. Sm Ter Voert kon met de twee overvalwagens het vliegveld niet bereiken. Hij verloor tijdens die poging beide pantserauto's en viel te voet met zijn

eenheid op Kakas terug. Na zijn terugkeer meldde hij dat de vijand ook reeds uit de richting Toelian naar Kakas oprukte.

In de loop van die ochtend werden de 37 mm anti-tankkanonnen van de SNLF met watervliegtuigen op het Tondanomeer ingevlogen. Van den Berg trachtte dat tegen te gaan met vuur van zijn 3,7 cm geschut. De dracht daarvan was echter niet voldoende om de vijand effectief te kunnen bestoken.

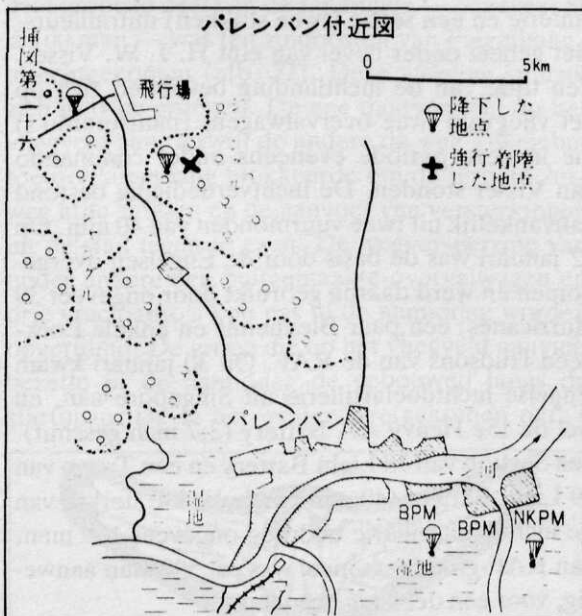
Overigens is het Japanse geschut niet meer gebruikt, aangezien het gevecht om het vliegveld reeds eerder was geëindigd. Toen de vijand geen verdere belangstelling voor het meer toonde, liet Van den Berg de brigades van elnt Fuchter verzamelen met de bedoeling een aanval van Paso via Panasen op het vliegveld te beginnen; hij arriveerde echter pas om 11.30 te Kakas. Het gevecht om het vliegveld was toen al definitief verloren (afb. 18) en de voorgenomen aanval ging niet door. Fuchter kreeg bevel met zijn 3,7 cm geschut een stelling te betrekken in de zuid- en westrand van Kakas en de aldaar in stelling liggende militie af te lossen.

Afb. 18 De Japanse paralanding bij vliegveld Langoan (authentieke foto)

Afb. 17 Mouwembleem van de marineparachutist: boven het anker een kersebloesem (kleuren donkerblauwe ondergrond met rood borduursel voor de winteruniform; wit met zwart bij zomertenu)

Afb. 19 Japanse schets van de luchtlandingen bij Palembang (Sumatra) op 14 februari 1942; het vliegtuig bij het vliegveld (Palembang I) geeft de plaats aan waar een transporttoestel een noodlanding maakte. De rivier tussen Pladjoe (BPM) en Soengaigerong (NKPM) is de Komeriing, uitstromende in de brede Moesi waaraan de stad Palembang ligt

Kap Van den Berg kwam tot de conclusie dat verdere tegenstand geen zin had en begon met het uitvoeren van de opgedragen vernielingen. Na nog enig vuur te hebben afgegeven op een in het meer liggend watervliegtuig, trok hij ten oosten van Tasoeka het terrein in, teneinde met de guerrilla te beginnen. De ongeoefende militie en landstorm achtte hij voor een guerrilla niet geschikt. Dat detachement kreeg daarom opdracht onder leiding van een onderofficier naar het zuiden te gaan en zich aan te sluiten bij de zich daar bevindende eigen troepen.

Volgens de Japanse bron bood de bezetting van het vliegveld hevige tegenstand aan de op 11 januari gelande delen van de SNLF, vermoedelijk bestaande uit de stafcompagnie, twee compagnieën en het antitankpeloton. Op 12 januari landden 185 para's van 1 Yokosuka SNLF op het vliegveld en die zelfde dag maakten de bij Kema en Menado gelande mariniers van Sasebo Combined Landing Force contact met de paratroepen. De valschermeenheid was in november 1942 te Makassar verzameld en vertrok vandaar naar Japan. Kap W. C. van den Berg werd, wegens zijn optreden in Noord-Celebes — inbegrepen zijn guerrilla — onderscheiden met de Militaire Willems Orde 4e Klasse. Volgens hem verloren de parachutisten, aan de hand van tijdens krijgsgevangenschap verzamelde en onbevestigde informatie, drie officieren, twee onderofficieren en 30 man.

De luchtlandingen bij Palembang (Zuid-Sumatra)

De operatie werd uitgevoerd door de 1e Parachutisten Brigade van kol Seiichi Kume. Voor de valschermtroepen van het leger was dit de eerste maal dat zij in actie kwamen.

De brigade vertrok op 8 januari 1942 uit Japan naar Pnompenh en kwam op de 31e op het vliegveld Soengai Patani (Malakka) aan. De aanvaldoelen waren het vliegveld Palembang I, gelegen 15 km ten noordwesten van de stad, en de olieraf-

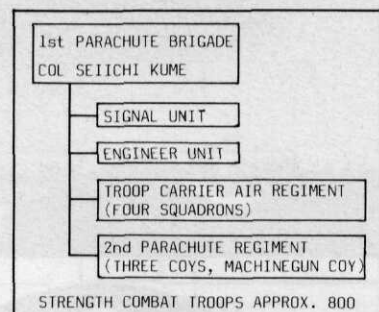
finaderijen te Pladjoe van de BPM (Bataafse Petroleum Maatschappij) en te Soengaigerong van de NKPM (Nederlandse Koloniale Petroleum Maatschappij). Beide olie-installaties lagen op de zuidelijke oever van de Moesirivier, tegenover de stad. Zij dienden zo mogelijk onbeschadigd te worden vermeesterd (afb. 19).

Tijdens de operatie trad de brigade in drie echelons op. Het eerste echelon — bestaande uit de staf van het regiment, de 2e Compagnie, de helft van de mitrailleurcompagnie, de brigadegeniecompagnie minus een peloton, en een verbindingsdetachement — had opdracht het vliegveld te nemen en vervolgens in de richting van de stad op te rukken. De sterkte bedroeg volgens de Japanse Monographs nr 67 140 man en 260 man volgens de „Japanse Studies in World War II”.

Het tweede echelon — bestaande uit de 1e Compagnie, de andere helft van de mitrailleurcompagnie, een verbindingsdetachement en enkele olietechnici — moest op de raffinaderijen aanvallen. De sterkte was 91 man (Monographs) of 130 (Japanese Studies). Ongeveer zestien vliegtuigen, waaronder ook transporttoestellen, werden neergeschoten. Het verschil in de sterktecijfers kan zijn veroorzaakt doordat de getallen van de Monographs mogelijk betrekking hebben op de werkelijk gelande parachutisten.

Het derde echelon vormde de reserve voor de vliegveldtroepen en bestond uit de 3e Compagnie met een peloton van de brigadegeniecompagnie. De sterkte was 100 man. Alle eenheden dienden hun doelen vast te houden tot de aankomst van de 38e Divisie, die via de Moesi op de stad zou aanvallen. De grondstrijdkrachten werden op 16 februari te Palembang verwacht.

In de vroege ochtend van 14 februari maakten de para's zich gereed voor actie. „Zij spraken een gebed uit met het gezicht naar het Oosten (ATIS-document nr 16968, SK 5/76, een populaire Japanse beschrijving van de aanval op Nederlands-Indië) en zongen met krachtige stem het Japanse volkslied „kimi ga yo”. Niemand dacht meer aan leven of dood. Iedereen was vastbesloten zijn plicht te doen. De commandant hield een toespraak en wees erop dat oorlogen niet worden gewonnen met de modernste wapens of door gebruik van de meest verfijnde technologie. De uitslag van elk gevecht wordt bepaald door moed en offensieve geest.” In de vliegtuigen brachten de parachutis-

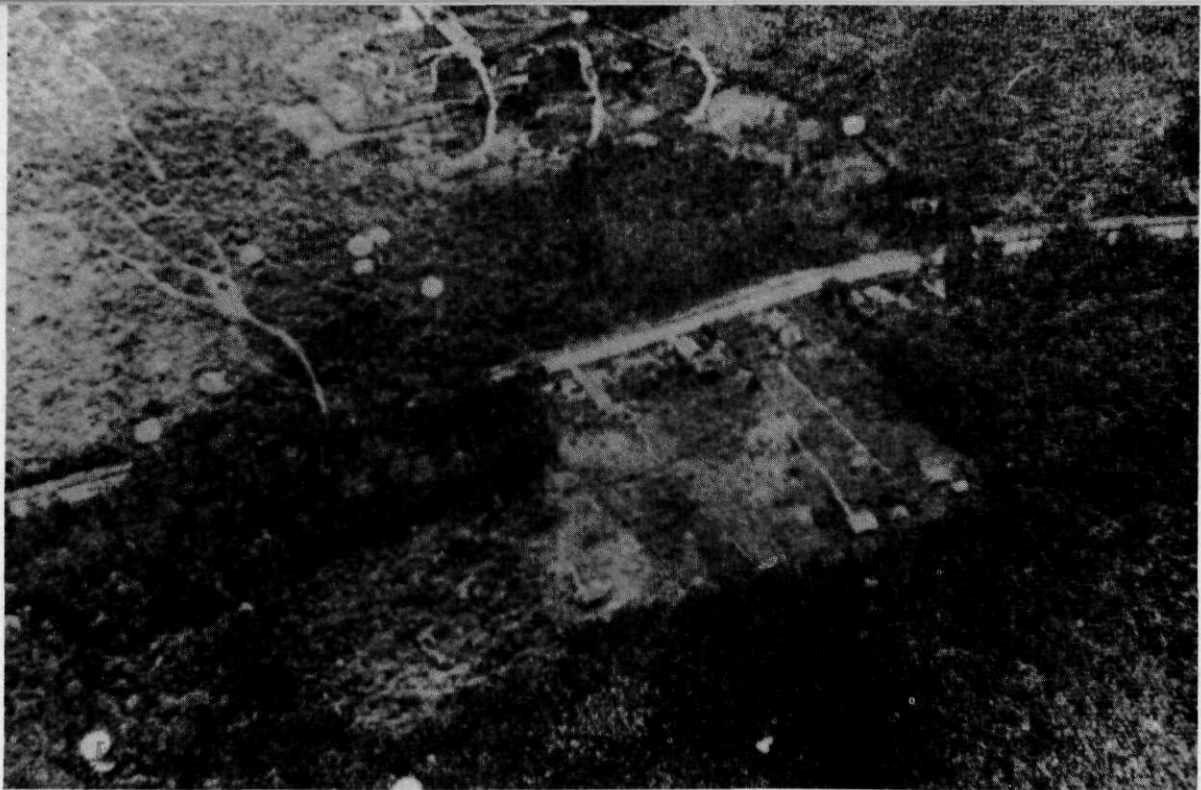
Afb. 20 De organisatie van de 1e Parachutistenbrigade, die bij Palembang landde, volgens gegevens uit de Japanse Monographs nr 67

ten volgens de aloude samoerairtraditie een rituele dronk uit (*mizu sakazuki*), inspecteerden voor de laatste maal hun uitrusting, namen hun helmen af en bonden een *hachimaki* met de Rijzende Zon om hun hoofd, ten teken dat zij bereid waren hun leven te geven. Rond 08.30 uur op 14 februari (Javatijd) en na voorbereidende luchtaanvallen, volgde de afsprong bij de doelen.

Het gevecht om Palembang I

Het vliegveld werd verdedigd door twee secties (pelotons met een sterkte van ca. 50 man elk) infanterie en een sectie (twee stukken) mitrailleurs. Het geheel onder bevel van elnt H. J. W. Visser. Ten tijde van de luchtlanding bevonden zich op het vliegveld twee overvalwagens (pantserauto's) die in deze periode eveneens onder commando van Visser stonden. De luchtverdediging bestond aanvankelijk uit twee vuurmonden van 40 mm. Op 22 januari was de basis door de Engelsen overgenomen en werd daarna gebruikt door ongeveer 39 Hurricanes, een paar Blenheims en enkele Lockheed Hudsons van de RAF. Op 30 januari kwam Engelse luchtdoelartillerie uit Singapore aan, en wel de 15e Heavy AA Battery (3,7 inch geschut), een Section van 78 Light Battery en een Troop van 89 Light Battery (40 mm geschut). De sterkte van de luchtdoelartillerie bedroeg ongeveer 150 man, aan RAF-grondpersoneel was ca. 500 man aanwezig, voor een deel ongewapend.

De para's kwamen neer ten westen en zuidoosten van het vliegveld op open plekken in het begroeide terrein. Zij ondervonden moeilijkheden bij het verzamelen en moesten zich veelal in kleine groepjes naar het doel vechten (afb. 20). Tegenover hen stonden Engelse luchtdoelartille-

rie, RAF-personeel en Nederlandse eenheden, alle met slechte onderlinge verbindingen en weinig samenhang. Verschillende keren kwam het tot nabijgevechten. Elnt Visser raakte al spoedig zwaar gewond. Mede daardoor is het moeilijk een sluitend beeld van de acties te reconstrueren.

Het grootste deel van de Japanners — ongeveer 80 à 100 man — was ten zuidoosten van Palembang I terechtgekomen (afb. 22). Deze afdeling splitste zich in twee groepen. De ene daarvan viel op het vliegveld aan, terwijl de andere de weg Talangbe-toetoe-Palembang blokkeerde om de terugtochts-weg af te snijden en de aanvoer van versterkingen uit de stad tegen te gaan. De wegversperring van onder andere een buitgemaakte overvalwagen en drie vrachtauto's kon pas in de namiddag worden opgeruimd. De groep die op het vliegveld aanviel, bezette in de namiddag de gebouwen langs de startbaan. De in het westen neergekomen para's

Afb. 21 Embleem van de legerparatroepen, ingesteld op 10 september 1942; de „vink” stelt de legendarische Japaneze vogel voor die door zijn verblindend licht de vijanden van keizer Jimmoe (660 vC) in verwarring bracht, waardoor Japan de slag won

Afb. 22 De luchtlanding bij vliegveld Palembang I (Japaneze actiefoto)

bereikten in de middag van 14 februari eveneens het vliegveld. Van de Engelse luchtdoelartillerie kwam slechts één vuurmond van 3,7 inch in de stad aan.

Op 14 februari werden uit Palembang twee pogingen gedaan om het vliegveld te heroveren. Die acties verliepen niet bijzonder vlot. In de avond van die dag was de compagnie van kap J. H. Scheffer, versterkt met delen van een mitrailleurcompagnie, tot op korte afstand van Palembang I genaderd.³ Het plan was, de aanval bij dagaanbreken van 15 februari voort te zetten. 's Nachts kwamen er echter geruchten binnen over de nadering van sterke grondstrijdkrachten, die zich al op korte afstand van Palembang zouden bevinden. Het gevolg was paniek; de Nederlandse territoriale staf en de Engelse luchtmachtstaf verlieten overhaast de stad. De tegenaanval op Palembang I liep op

³ De compagnie Scheffer was een eenheid van Inf X (oorspronkelijk van Inf XIV). Inf X (c maj B. P. de Vries) werd van Java naar Zuid-Sumatra gezonden ter versterking. Kap Scheffer sneuvelde later tijdens de gevechten op Java. Een mitrailleurcompagnie van de Java-bataljons (veldbataljons) bestond uit drie pelotons mitrailleurs (12 stukken) en een peloton mortieren van 8 cm (6 stukken). Als antitankwapen voor de fuselier(tirailleur)compagnieën waren geweren at van 20 mm besteld (officiële naam bij het KNIL: tankbuks M38). Deze wapens waren nog niet in voldoende aantallen aangekomen. Tijdelijk werd nu de mitrailleurcompagnie van de Java-bataljons voorzien van een groep tankbuksen.

niets uit, en alle troepen ontruimden de omgeving van Palembang. Tegen 10.00 uur op 15 februari sprong het derde echelon met honderd man bij het vliegveld af. In de middag van die dag trokken de eenheden van de 1e Parachutisten Brigade de stad binnen.

Aangezien de inleidende bombardementen het voorbereidende vernielingsplan in het honderd hadden doen lopen, kon het vliegveld niet worden vernield. Zo kon de Japanse luchtmacht al op 15 februari gebruik maken van Palembang I.

Het gevecht om de raffinaderij Pladjoe

De eigen troepen bestonden uit twee secties infanterie, een gemotoriseerde sectie stadswacht, twee secties (groepen) mitrailleurs, een sectie (groep) mortieren van 8 cm en twee vuurmonden van 7,5 cm lang 35 (geschut uit 1902). Commandant van het detachement Pladjoe was kap J. S. Rosier. De artillerie bevond zich in statische opstellingen, kon uitsluitend vuur op de rivier uitbrengen en heeft tijdens het gevecht geen rol gespeeld. Na de komst van de Engelse luchtdoelartillerie kreeg de raffinaderij twee Sections 78 Light AA Battery toegevoegd. In de omgeving werden twee Sections 12 Heavy AA Battery opgesteld.

De bij Pladjoe gelande para's, een sterkte van ca. 57 man, kwamen voor een deel op het fabriekscomplex terecht. Het grootste deel landde evenwel in het moerasgebied ten zuidwesten van deze raffinaderij. Deze groep infiltreerde in de westrand van het olieterrein waar zich de maatschappijwoningen bevonden. De eenheden van kap Rosier hadden veel moeilijkheden met de zuivering aangezien de gezinnen zich nog in de huizen en schuilplaatsen bevonden.

Kap Rosier vroeg versterkingen en te ca. 13.00 uur arriveerde de 2e Compagnie (Menadonezen) van Inf X, onder bevel van kap J. H. M. U. L. E. Ohl, die onmiddellijk met de zuivering begon. Ondertussen waren hier en daar branden ontstaan, hetgeen de actie niet vergemakkelijkte. In de avond van 14 februari was het grootste deel van de raffinaderij vrij van vijand. Kap Ohl maakte zich gereed de restanten de volgende dag op te ruimen. Na middernacht van 14 op 15 februari gaf de Territoriaal Commandant Zuid Sumatra echter bevel tot vernieling en ontruiming van het complex. De eigen troepen, die tijdens het gevecht slechts een

dode en enkele gewonden hadden verloren, verlieten Pladjoe te 06.00 uur op 15 februari; tegen 10.00 uur hadden de parachutisten het gehele complex in handen.

Het gevecht om de raffinaderij Soengaigerong

Het NKPM-emplacement werd verdedigd door een sectie van 54 man infanterie, een sectie stadswacht, een militiesectie, een sectie (groep) mitrailleurs en een sectie (groep) mortieren van 8 cm. Commandant van het detachement was elnt V. E. T. Steiginga. Langs de rivier lag de opstelling van twee stukken 7,5 cm lang 35; evenals te Pladjoe kon uitsluitend vuur op de rivier worden uitgebracht. Ook hier heeft de artillerie geen schot kunnen lossen. Aan Engelse luchtdoelartillerie waren twee vuurmonden van 40 mm aanwezig. De Japanse parachutisten landden ten oosten van de Komingrivier, ten zuiden van de raffinaderij. In tegenstelling tot wat elders gebeurde, kon Steiginga de vijand buiten het complex houden. Na terugkeer van de Palembangtroepen op Java werd in de kranten wel uitgebreid geschreven over het gevecht om Pladjoe, waar onder andere een paar — zeer tot de verbeelding sprekende — Japanse vlaggen waren buitgemaakt, maar de prestatie van Steiginga kreeg minder aandacht: zelfs ontbreekt een officieel gevechtsverslag. Werden na de oorlog kap Ohl en elnt Visser onderscheiden met de Bronzen Leeuw, voor de commandant van Soengaigerong bleef elke vorm van erkenning uit.

In een brief van 31 augustus 1982 vermeldde Steiginga dat de aanval op 14 februari voor hem geen verrassing betekende en dat de stellingen de dag daarvoor reeds werden bezet. Tijdens de aanval opende hij met alle middelen het vuur op de neerdalende of reeds gelande vijand. Een poging in het zuiden van de raffinaderij binnen te dringen kon door een mobiele reserve worden afgewezen. Bij deze actie vielen twee lichtgewonden. Daarna hield de vijand zich schuil in de moerassen ten zuiden van het complex, en het verdere gevecht beperkte zich tot een schotenwisseling over en weer. Omstreeks 24.00 uur op 14 februari kreeg de detachementscommandant opdracht over te gaan tot het vernielen van de installaties. Hij berichtte de territoriaal commandant dat hij de situatie volkomen in de hand had. Aangezien echter volgens deze laatste een sterke troepenmacht aan de mon-

ding van de Moesi was gesignaleerd, bleef de vernielingsopdracht gehandhaafd en moest Soengai-gerong worden ontruimd. Het detachement Steinginga voerde de vernielingen volgens plan uit en trok in goede orde terug.

Onvoldoende vernielingen

De 1e Parachutisten Brigade vertrok op 20 februari van Sumatra naar Soengai Patani (Malakka). Japanse bronnen noemden als totaal aan verliezen een cijfer variërende van 28 tot 60 doden en gewonden. Een SEATIC (South East Asia Translation and Interrogation Centre)-bulletin (SK 5/44) gaf ten aanzien van de vernielingen aan: „In feite werden de vernielingen door de terugtrekkende vijand volledig uitgevoerd. Het herstelwerk verliep evenwel vlot. De machinerieën waren zo modern dat, ingeval van ernstige schade, Japanse technici deze nooit hadden kunnen herstellen. Nu was het echter mogelijk de raffinaderijen na zes maanden weer in bedrijf tenemen”.

De luchtlandingen bij Koepang (Timor)

In december 1941 bedroeg de sterkte van het Nederlandse garnizoen te Koepang ongeveer 200 man. Aangezien de KNIL-eenheden geen rol speelden bij de gevechten, zullen zij verder niet worden genoemd. Op 12 december 1941 was in Koepang een Australische eenheid, het 2/40 Battalion (Bn) met enkele versterkingen, aangekomen. Dat bataljon stond onder bevel van Ikol W. W. Leggatt. Ten behoeve van de kustverdediging stelde Australië 2/1 Heavy Battery, bestaande uit twee vuurmonden van 15 cm, ter beschikking. De batterij kreeg een stelling bij Klapalima. Generaal Wavell zond een incomplete luchtdoelbatterij, 79 Light AA Battery (zes kanonnen van 40 mm en zes Brens) uit Java naar Koepang; deze eenheid arriveerde op 16 februari.

Een groot deel van het Australische materieel en de voorraden werden al voor 12 december verscheept. Na aankomst van 2/40 Bn bleek veel materieel te zijn verloren gegaan of onherstelbaar beschadigd, als gevolg van ondeskundig in- en uitladen. De havenfaciliteiten van Koepang waren niet in staat de grote toevoer van materieel te verwerken. Goederen werden op een hoop geworpen om vervolgens langzamerhand per vrachtauto te wor-

den afgevoerd. Een verward geheel, dat door de spoedig beginnende Japanse luchtaanvallen nog onoverzichtelijker werd. Het grootste deel van het radiomaterieel bleek niet meer inzetbaar. Tijdens de gevechten moest 2/40 Bn de verbinding onderhouden met ordonnansen of door persoonlijk contact, een enorm tijdrovende procedure die een snelle reactie op zich wijzigende omstandigheden onmogelijk maakte.

In de nacht van 19 op 20 februari was de dislokatie van 2/40 Bn als volgt.

— Gevechtscommandopost en Joint Defence Headquarters te Penfoei; de luchtmacht had evenwel het vliegveld op 19 februari ontruimd.

— A-Company (kap N. H. Johnston) en B-Company (kap N. H. Roff) kustverdediging van Koepang tot Oesapa Besar.

— C-Company (kap D. F. Burr) vliegveldverdediging te Penfoei.

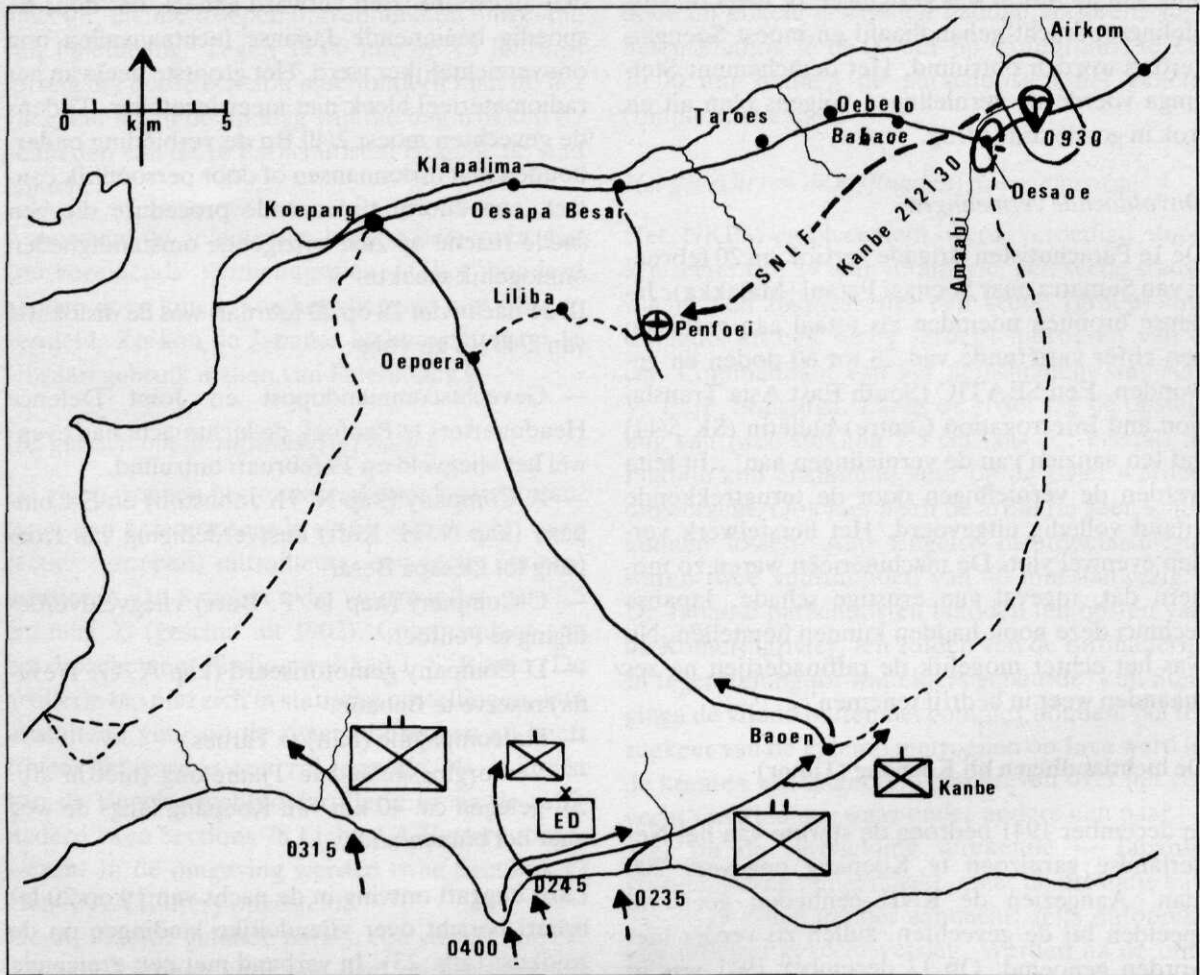
— D-Company gemotoriseerd (kap A. G. Trevena) reserve te Babaoe.

— Stafcompagnie (min) te Taroës.

— Verzorgingsgebied te Tjamplong (niet in afb. 23, gelegen ca. 40 km van Koepang langs de weg naar het binnenland).

Lkol Leggatt ontving in de nacht van 19 op 20 februari bericht over vijandelijke landingen op de zuidkust (afb. 23). In verband met een dreigende aanval in de rug van zijn posities besloot hij de gemotoriseerde reserve (D-Company) uit Babaoe weg te halen en in te zetten ten zuiden van Oepoera. Bij dagaanbreken was ook de Japanse luchtmacht actief geworden. D-Company werd tijdens de verplaatsing door jagers gemitailleerd. De batterij te Klapalima kreeg een bombardement te verduren waarbij de commandant, maj A. J. McL. Wilson, sneuvelde. Toen de reserve bij Oepoera bezig was met het betrekken van stellingen, kreeg Leggatt te ca. 09.30 uur bericht dat in de omgeving van Babaoe honderden parachutisten werden afgeworpen. De Klapalimabatterij onderging opnieuw een bombardement, waardoor het gehele vuurleidingssysteem werd vernietigd. De bediening maakte de vuurmonden onbruikbaar en deed verder dienst als infanterist.

Te Babaoe bevond zich op dat tijdstip slechts wat staf- en verzorgingspersoneel. Leggatt zond de reservecompagnie terug naar Babaoe. Hij nam ook de waardeloos geworden kustverdediging terug. ▷

Afb. 23 De gevechten bij Koepang (Timor); de schets berust op Japanse gegevens en de schaal is niet geheel juist. De op de zuidkust gelande troepen behoorden tot Eastern Detachment (ED); deze gevechtsgroep van gemaj Ito Takeo landde gelijktijdig bij Koepang en Dilly

(Portugees Timor). Van de landingseenheden is slechts de kern aangegeven, zonder de verschillende onderbevelstellingen

Afb. 24 Het terrein bij Oesaoe waar de paralandingen plaatsvonden (foto Australian War Memorial)

A-Company kwam in stelling bij de driesprong te Oesapa Besar, B-Company vertrok naar het vliegveld, een peloton van C-Company betrok een voorpost bij Liliba.

Inmiddels hadden de bij Oesaoe gelande para's (afb. 24) van 3 Yokosuka SNLF, een sterkte van 308 man, zich verzameld. Hun opdracht luidde, in samenwerking met de op de zuidkust gelande troepen, zo snel mogelijk het vliegveld te nemen. De vijand trok te ongeveer 10.50 uur Babaoe binnen ondanks de felle tegenstand van enkele geïmproviseerde pelotons, bestaande uit artilleristen van de Klapalimabatterij en verzorgingspersoneel. De Australiërs moesten onder zware verliezen op Taroes terugvallen.

De van Oepoera teruggekeerde D-Company viel te 16.30 uur uit westelijke richting op Babaoe aan. Veel tijdverlies was ontstaan door de gebrekkige verbindingen. Een aantal parachutisten kon worden opgeruimd. De aanval werd voortgezet tot in het centrum van Babaoe. De compagnie trok tegen het vallen van de avond terug op Oebelo.

Rond middernacht van 20 op 21 februari had Leggatt zijn gehele bataljon in de omgeving van Taroes verzameld. Hij bevond zich in een uiterst moeilijk parket. Om dat duidelijk te maken verdient een aantal voorafgaande gebeurtenissen enige aandacht. Eind januari 1941 had generaal Wavell schoorvoetend besloten over te gaan tot versterking van Timor. Met een Australisch infanteriepienierbataljon, een Amerikaanse artillerieafdeling en een detachement pantserafweergeschut zou een brigade worden georganiseerd onder bevel van de Australische bgen W. C. D. Veale. Voorafgegaan door wat stafpersoneel kwam de nieuwe brigadecommandant op 12 februari in Koepang aan. Enkele dagen daarna vernam hij dat het convooi met versterkingen naar Darwin (Noord-Australië) was teruggekeerd. Bgen Veale bevond zich op 20 februari te Babaoe en raadde Leggatt aan op Tjamplong terug te trekken. De commandant van 2/40 Bn ging nog niet daarop in, aangezien eerst het vliegveld Penfoei grondig diende te worden vernield. Veale vertrok vervolgens voor het begin van de luchtlanding naar Tjamplong om een nieuwe verdediging in het binnenland voor te bereiden. Helaas vielen daarna zijn radioverbindingen uit, zowel met Australië als met Leggatt. De troepen op Timor hadden bericht ontvangen over de zware luchtaanvallen op Dar-

win in de ochtend van 19 februari. Het leek niet uitgesloten dat die aanval de voorbode betekende van een groot Japans offensief tegen Australië. Het 2/40 Bn miste een juist inzicht in de sterkte van de op de zuidkust gelande vijand. De parachutisten hadden het bataljon volkomen afgesneden van het verzorgingsgebied Tjamplong en de zich daar bevindende voorraden. Leggatt was ervan overtuigd dat de para's opdracht hadden zijn terugtocht onmogelijk te maken. Hij wist uiteraard niet dat de SNLF het vliegveld tot doel had. Onder die omstandigheden werd het opruimen van de para's van het grootste belang. Daarna kon, volgens de reeds bestaande plannen, een nieuwe verdediging in het binnenland worden opgezet.

Na een bespreking van de situatie gaf Leggatt te Taroes bevel voor een bataljonsaanval op Babaoe, die op 21 februari te 05.30 uur uit de omgeving van Oebelo werd ingezet. Die gehele dag mitrailleurde en bombardeerde de Japanse luchtmacht de Australische troepen. De 79 Light AA Battery schoot tijdens de Koepang-operatie veertien vliegtuigen neer. Tegen 08.30 uur landden ten oosten van Oesaoe opnieuw 323 parachutisten, hetgeen Leggatt versterkte in de mening dat het om het blokkeren van zijn ontsnappingsweg ging.

Aan het einde van de dag, op 21 februari, had het bataljon onder zware gevechten de omgeving van Babaoe gezuiverd. De A-Company trok te 22.00 uur deze plaats binnen zonder tegenstand te ondervinden.

Intussen was de versterkte compagnie van elnt Kanbe (zie afb. 23) via Baoen opgerukt naar Oesaoe. Die eenheid begon zich op 21 februari te 21.30 in te graven op de heuvelrug bij Oesaoe. Het Australische bataljon, in de nacht van 21 op 22 februari geconcentreerd te Babaoe, had geen vermoeden van die nieuwe dreiging. Leggatt meende dat zich tussen Babaoe en Tjamplong ten hoogste nog een paar honderd parachutisten konden bevinden. Hij besloot de volgende ochtend naar het oosten uit te breken.

De Japanse para's hadden bij alle gevechten vermeden al te zeer gebonden te raken, en nu waren zij inmiddels op weg naar het vliegveld waar zij in de ochtend van 22 februari aankwamen. Penfoei was toen evenwel reeds door de infanterie-eenheden bezet.

Op 22 februari te 08.00 marcheerde Leggatt uit Babaoe naar het oosten, maar stootte al vrij snel

op de stelling van Kanbe. De gehele dag werd gevochten om de doorgang naar Tjamplong en op 22 februari te 19.00 bevonden de voertuigen van 2/40 Bn zich tussen Oesaoe en Airkom. Tijdens de gevechten tegen de compagnie Kanbe was het bataljon tussen 16.00 en 17.00 uur in de rug aangevallen door uit de richting Koepang komende vijand, die in de loop van de avond Oesaoe bezette.

Uitgezonden Australische patrouilles meldden het terrein in oostelijke richting vrij van vijand. De colonne bereikte op 22 februari te 23.30 Airkom. Levensmiddelen, water en munitie waren op, de troep was uitgeput, de chauffeurs vielen bij elke halte in slaap. Leggatt besloot de rest van de nacht te benutten voor enkele uren rust. De spits van het bataljon zette zich op 23 februari te 06.00 uur weer in beweging. Voor de hoofdmacht evenwel de mars kon aanvagen, barstte een vijandelijke aan-

val in de rug los. De vijandelijke tanks waren op een gegeven moment zo dicht genaderd dat het pantserafweergeschut geen vuur kon uitbrengen zonder de eigen troepen in gevaar te brengen. Te 09.00 uur besloot Leggatt tot capitulatie.

De verliezen van 2/40 Bn bedroegen in totaal 84 doden en vele gewonden. Tijdens de gevechten van 22 februari sneuvelden onder andere kap Johnston (A-Company) en kap Roff (B-Company). De Japanse landmachtverliezen waren (volgens de Japanse Monographs nr 16) 67 doden en 56 gewonden. Over de verliezen van de SNLF zijn geen gegevens bekend.

Literatuur (buiten de in de tekst vermelde bronnen)
L. Wigmore — *The Japanese thrust*. Canberra (1957).
Mil. Intelligence Div. — *Japanese parachute troops* (Special series nr 32). War Dept., Washington DC (1945).

MENINGEN

VAN
ANDEREN

Hoewel in het algemeen mag worden aangenomen dat de behoefte tot reageren op enig artikel in dit blad zich kort na het lezen daarvan zal manifesteren, kan het in een enkel geval wel eens voorkomen dat eerst geruime tijd later gelegenheid wordt gevonden tot het op schrift stellen van de eigen mening, om het even of die overeenkomt met die van de schrijver van het artikel dan wel daarvan afwijkt. In een dergelijke situatie zal de redactie het al dan niet plaatsen van die vertraagde reactie ervan laten afhangen of de auteur van het bewuste artikel alsnog bereid is op het verlate commentaar in te gaan. Aangezien in dit specifieke geval een beantwoording moest worden gevraagd van twee auteurs, die bovendien in de voorbije vakantieperiode niet gemakkelijk konden worden bereikt, was extra vertraging onvermijdelijk. Desalniettemin acht de redactie de hierna volgende bijdrage belangwekkend genoeg om ze alsnog af te drukken, ui-

tervaard met excuses voor dat deel van het tijdverlies waarvoor zij eventueel verantwoordelijkheid draagt.

HOOFDREDACTEUR

Taakverdeling binnen de NAVO

Het binationale legerkorps

Naar aanleiding van de beide artikelen onder bovenvermelde titels (*Mil. Spect.* 151(1982)(7)285, resp. 291) en de daarover in deze rubriek gevoerde discussie (*Mil. Spect.* 151(1982)(11)518/521) wil ik als reserveofficier het volgende opmerken.

Bepaalde uitgangspunten van Vandersmissen zijn zeker juist, zoals verplaatsing na mobilisatie, reactietijd 1 Lk, een binnen de NAVO in totaliteit efficiënter te organiseren defensie. Zijn aanbevelingen tot verbetering zijn echter weinig praktisch, nog minder haalbaar.

Op grond van oefeningen binnen 1 Lk die ik sedert 1953, en sinds 1974 elk jaar, heb gedraaid deel ik zijn

opmerking over dalend moreel bepaald niet: de dienstplichtigen zijn tijdens oefeningen en herhalingsoefeningen zeker gemotiveerd. Of de dienstplichtige militair-technisch, tactisch en fysiek voldoende is geëfend is iets waarbij men een groot vraagteken kan plaatsen. Dat mag en moet men zich evenzeer afvragen over zijn morele en geestelijke gehardheid. De oorlog om de Falklandeilanden heeft op het punt van de voornoemde factoren wel een zeer duidelijke waarschuwing laten horen. Als gevolg van de in die strijd opgedane ervaringen is andermaal de vraag actueel geworden naar de waardebepaling van een beroepsversus een dienstplichtiger.

Bij het bepalen van de waarde van het laatstgenoemde kan men de vraag stellen of wij voldoende realistisch denken: realiseert men zich de uitwerking van hedendaags artillerie- en raketvuur, van cluster- en luchtdrukbomben en lucht-grondraketten, en de storing en mogelijke ontwrichting van onze tweede-echelons- en territoriale verdediging door toedoen van luchtlandingseenheden en -patrouilles en mogelijk uit zee gelande eenheden?

Men mag zich zeker binnen de KL afvragen of het geloof in (G)RIM-eenheden dienaangaande gerechtvaardigd is.

Wanneer men na de herstructurering van het legerkorps, behalve nieuw materieel, aan mobilisabele eenheden opdrachten geeft die parallel lopen met die welke de parate eenheden krijgen, is het mijns inziens geboden dat ook de militair-technische geoefendheid en de fysieke en geestelijke gehardheid dienovereenkomstig worden verbeterd. Met andere woorden, men kan níét het ene doen en het andere nalaten. Dat vraagt wellicht om een andere verdeling van het defensie-budget, waarbij dan een groter deel van dat budget ware te besteden aan training van mobilisabele eenheden.

Evenzeer is het vereist dat de directe commandoverantwoordelijkheid voor de inzetbaarheid van mobilisabele eenheden ter zake van de geoefendheid en uitrusting duidelijk wordt vastgelegd, bv. drie divisies die elk bestaan uit twee parate en een mobilisabele brigade waarbij de divisiecommandant die verantwoordelijkheid draagt.

Om mede de juiste graad van geoefendheid te kunnen verzekeren moet Defensie kunnen beschikken over een kader van reserveofficieren en dienstplichtige onderofficieren die wettelijk gedurende een vast aantal dagen per jaar kunnen worden opgeroepen. Met dat kader zou een speciale verbintenis kunnen worden gesloten onder toekenning van een vaste bezoldiging, conform de regeling voor het reservekader van de Engelse Territorial Army. Een positief resultaat daarvan zou tevens zijn dat het reservekader beter in de KL wordt geïntegreerd. In deze tijd, waarin deeltijdarbeid steeds vaker wordt toegepast, zou de mogelijkheid tot verwezenlijking van het vorenstaande zeker niet denkbeeldig zijn. Maar belangrijker is, dat alleen op deze wijze kan worden beschikt over een goed getraind kader dat onmisbaar is voor het verzekeren van werkelijk inzetbare mobilisabele eenheden.

Het artikel over de binationale legerkorpsen wil ik graag daarbij

mede in beschouwing nemen, omdat daarin de mogelijkheid wordt aangegeven tot het versterken van onze eerste-lijnsdefensie terwijl 1 Lk meer tijd krijgt voor het op de juiste graad van geoefendheid brengen van de mobilisabele eenheden. Waarom kan de NAVO, waar al jarenlang op interoperability wordt aangedrongen, niet tot binationale legerkorpsen komen op basis van collectieve samenwerking? Wanneer onze samenleving inderdaad bereid is haar jonge mannen in te zetten met gevaar voor hun eigen leven — waarvoor wij als commandanten de verantwoordelijkheid aanvaarden — moet een juridisch begrip als soevereiniteit in die samenhang toch van secundaire betekenis zijn. Het binationale legerkorps biedt, nuchter bezien, verschillende logische voordelen: de aanwezigheid in het operatiegebied maakt een onmiddellijke reactie mogelijk, de logistieke ondersteuning kan aanmerkelijk worden verbeterd, de relocatie van de legerkorpsen (het Nederlandse legerkorps zuidelijker, onder handhaving van de samenwerking met het Duitse legerkorps) leidt tot kortere opmarsroutes en aanvoerlijnen.

Gelet op de goede samenwerking in de NAVO en operationele staven tijdens geallieerde oefeningen mag een binationale bevelvoering geen werkelijk probleem zijn; daarvan zou tevens een sterkere impuls uitgaan voor de standaardisatie van bewapening en verdere uitrusting. Zodanige standaardisatie, en geïntegreerde logistiek zijn ongetwijfeld mogelijk in veel grotere mate dan nu het geval is, mits de aanpak daarvan begint op het juiste moment, te weten de start van de ontwikkeling van een uitrustingsstuk in het kader van de gezamenlijke meerjarenplanning. In dat verband denk ik aan bv. de tripartite-mijnenjager van de KM, de Frans-Duitse ontwikkeling van de nieuwe generatie VLTT-voertuigen, en de Duits-Nederlandse samenwerking voor de derde generatie tanks.

Over het weerwoord van Vandermissen aan het adres van maj Schuurmans moet mij het volgende van het hart. In dit blad publiceert

de eerstgenoemde níét als burger — zoals in de Waterkampioen waar ik hem ook lees — maar als militair. Het is volkomen onnodig, en militair beslist onjuist, wat hij over de rang van maj Schuurmans stelt. In de krijgsmacht dient men te beschikken over zelfbeheersing die nodig is om in een groot geheel te functioneren en zich daarin dienstbaar te maken; in tijd van oorlog kan een, in een fractie van een seconde opgevolgd, bevel het leven redden van een commandant en zijn manschappen. Wanneer Vandermissen als commandant goed wil functioneren, is ook voor hem zelfbeheersing onontbeerlijk!

Concluderend meen ik te mogen stellen dat wij op alle niveaus — van NTC tot kernstaven — beschikken over staven die hun taken op het terrein van de mobilisatievoorbereiding verrichten op uitstekende, vaak uitputtende wijze. Mijn opzet is het echter, aandacht te vragen voor het realiseren van alle maatregelen die noodzakelijk zijn voor het verbeteren van de inzetbaarheid van onze, in het bijzonder mobilisabele, eenheden. Daarbij gaat het mij vooral om een snellere reactie, een kortere opwerkijd, een verbeterde logistiek, een vermeerdering van de militair-technische geoefendheid, en een optimalisering van de lichamelijke en geestelijke gehardheid. In het bijzonder waar het de beide laatstgenoemde aspecten betreft wil ik ter ondersteuning van mijn opvattingen nog verwijzen naar een artikel van de hand van Martin van Creveld, lector aan de Universiteit van Jeruzalem, „Who has done extensive research on military subjects”. In een artikel verschenen in de Internationale Editie Jerusalem Post van 12 december 1982, geeft de schrijver een analyse van het toenemende aantal psychiatrische slachtoffers in de Jom-Kippoeroorlog en de oorlog in Libanon. Het gaat te ver zijn analyse, hoe interessant ook, hier volledig te herhalen; voor belangstellenden heb ik — via de redactie van de Militaire Spectator — desverlangd een overdruk beschikbaar. Van Creveld schetst de niet te verbreken schakel die moet bestaan tussen geoe-

fendheid, leiderschap, moreel, motivatie en onderdeelverbondenheid. Voor de goede orde citeer ik letterlijk hetgeen hij op grond van de beide hiervoor genoemde oorlogssituaties vermeldt:

Up to and including the 1967 war, the IDF hardly recognized the existence of psychiatric casualties, every Israeli being a superman by definition. The large number of such cases in 1973 came as a nasty shock and found the IDF totally unprepared. Casualties were flown out to a camp near Tel Aviv, where they were entrusted to the care of psychiatrists. However, many of them have still not recovered. As anyone at all familiar with the psychiatric literature stemming out of World War II ought to have realized, the treatment meted out to Israeli psychiatric casualties of the 1973 war was a classic example of how things should not be done.

The existence of the problem now being obvious, steps were taken to deal with it better this time. Mobile teams of psychiatrists, psychologists and social workers were set up, their mission being to identify psychiatric casualties at the medical evacuation centres and treat them in the immediate proximity of the front, with an eye to returning them to their units at the earliest possible moment. Only those who did not respond to this preliminary treatment were evacuated, to a camp near Natanya where the regime consisted of strict military (physical) exercises coupled with psychiatric treatment.

If the large number of media articles devoted to this problem are to be given credence, these methods were very successful; in sharp contrast to the situation nine years ago, most psychiatric casualties in 1982 made a quick and full recovery.

In dit citaat ging het over IDF-dienstplichtigen, die op grond van de band geloof—land sterk zijn gemotiveerd, en daarenboven goed geoefend. Daarnaast moeten wij dan stellen de dienstplichtige soldaten en kaderleden die uit een welvaartsmaatschappij komen waar in het algemeen weinig offers worden gevraagd.

Heren beroepscollega's zullen heb-

ben opgemerkt dat mijn reactie níet de vorm heeft van een stafstudie waarin met alle mogelijkheden wordt rekening gehouden; mijn bedoeling was veeleer een appel te verwoorden van een reserveofficier die ervan overtuigd is dat wij zullen moeten bouwen aan vooral de basis van ons leger, te weten de man zèlf.

Mede onder invloed van mijn burgerfunctie — rendement, economisch overleven, e.d. — probeer ik het probleem praktisch te benaderen, wars van ambtelijke rompslomp, maar rekening houdende met hetgeen mijns inziens uitslui-

tend van belang is: het willen inzetten van eenheden zonder daarbij ook maar in het minst verspilling te tolereren, onder geen voorwaarde verspilling van mensenlevens. Het is mijn mening dat zulks ook aan de politieke leiding behoort te worden duidelijk gemaakt: wij moeten níet leren leven met bepaalde omstandigheden, níet zoeken naar allerlei redenen om iets níet te doen (bv. relocatie onmogelijk vanwege legeringsperikelen: een Duitse legering is voor ons ook goed!) maar de werkelijke situatie onderkennen en die met kracht willen aanpakken!

G. H. BISCHOT, res lkol inf

De inkoopfunctie bij de Koninklijke landmacht

Als „vertegenwoordiger van het bedrijfsleven” geef ik gaarne mijn mening m.b.t. bovenstaand artikel (*Mil. Spect.* 152(1983)(6)263).

A. Ik neem stelling tegen de volgende beweringen.

1. De inschakeling van de Nederlandse industrie leidt tot aanzienlijk hogere kosten (blz. 264).
2. De EG-bepalingen verzetten zich uitdrukkelijk tegen de protectie van de eigen industrie (blz. 271).

B. Ik geef een mogelijkheid aan tot een betere oplossing te komen.

Ad A Uw beweringen

1. De inschakeling van de Nederlandse industrie leidt tot aanzienlijk hogere kosten.

Mijn mening

Als de prijs van een produkt

$$P = M + L + K + W, \text{ waarin}$$

M = materiaal;

L = loon;

K = kosten (verkoop-, ontwikkelings-, productie- en keuringskosten);

W = winst,

dan blijkt dat wij in Nederland concurrerend kunnen zijn, mits wij K klein kunnen krijgen. K is dus de som van verkoop-, ontwikkelings-,

productie- en keuringskosten. Die posten bestaan uit

de gemaakte investeringen

het aantal te verkopen produkten

In Nederland zijn de noodzakelijke investeringen niet hoger dan in andere landen, maar in vele andere landen nemen opdrachtgever of de overheid deze kosten voor hun rekening.

Het aantal te verkopen produkten kan voor een Nederlands produkt alleen groot zijn als de opdrachtgever veel ervan koopt of meehelpt veel ervan te verkopen.

Coproductie- en/of compensatieopdrachten hebben het nadeel dat geen ontwikkelkennis wordt opgedaan, noch voor het produkt noch voor het fabricageproces. Deze opdrachten geven in beperkte mate een oplossing voor de werkgelegenheid op korte termijn. Er dient altijd een oplossing te worden gevonden voor de investeringen in produktiemiddelen.

2. De EG-bepalingen verzetten zich uitdrukkelijk tegen de protectie van de eigen industrie.

Mijn mening

Het is voor een Nederlands bedrijf dubbel zo moeilijk een opdracht te verwerven, omdat:

- in Nederland deze EG-bepalingen loyaal worden gehanteerd;
- in het buitenland deze EG-bepalingen vermoedelijk slecht of anders zijn vertaald.

Ad B

De mogelijkheid tot een betere oplossing te komen ligt in de inschakeling van de Nederlandse industrie, in een zodanig vroeg stadium dat zij de investeringen laag kan houden of met partners kan delen en dat zij door een tijdige introductie van het produkt op de markt het aantal te verkopen produkten zo groot mogelijk kan maken.

Voorbeelden

- infrarood-richtapparaat;
- helderheidsversterker rijperi-scoop;
- Aroflex.

Mijn stellingen

1. Er is geen buitenlandse overheid die u, ook niet in de defensiefesfeer, iets zal cadeau geven of bereid is voor niets voor u te werken of te vechten. *Vroeg of laat, meestal wat later, betaalt u er op een of andere manier toch voor.*
2. Het is van belang te letten op de zg. „cost of ownership” van Nederland voor het onderhouden van een defensie in verband met de wens in vrijheid te mogen leven, gedurende lange tijd.
3. Investeer waar mogelijk in eigen land.
4. Laten wij komen tot een eerlijke „two-way street”, co-development en co-productie gebaseerd op het „fair sharing”-principe met partners in binnen- en buitenland.
5. Inkopen begint bij het eerste gevoel voor een materiële behoefte. Als wij *met elkaar* — daarmee worden bedoeld de overheid, het bankwezen en het bedrijfsleven — bereid zijn van de eerste behoeftewens af te overwegen de produkten in Nederland bv. te ontwikkelen en te produceren, zonder het wiel nog eens uit te vinden, zou kunnen blijken dat deze produkten qua prijs-prestatieverhouding tot de beste ter wereld kunnen behoren.
6. Als Nederland goede soldaten kan voortbrengen en als Nederlanders in de handel de Chinezen van het Westen worden genoemd, moet toch kunnen worden aangenomen dat Nederland ook goede industrieën kan opleveren. Dat deze stelling waar is, blijkt uit enkele van

de vele voorbeelden: DAF-trucks, Fokker F27/F28, S-fregatten, enz. Zijn onze multinationale ondernemingen, zoals Koninklijke Olie, Akzo, Philips, Unilever, enz., niet voorbeelden van wat een klein land kan doen?

Laten wij ons allen weer eens als

echte Nederlanders opstellen, met open oog en oor voor wat er om ons heen gebeurt, bereid op te komen voor eigen land en volk, trots en blij Nederlander te zijn, vol ondernemingsdrang, durf, verdraagzaamheid en respect voor alles wat leeft en groeit.

W. J. HERINGA, Philips Usfa b.v.

Zuid-Libanon, Israëls „Noord-Bank”?

Het zij mij vergund enkele kanttekeningen te plaatsen bij het artikel van drs. W. B. S. de Vries (*Mil. Spect.* 152(1983)(8)364).

Als ik de auteur goed heb begrepen, bedoelt hij te zeggen dat Israël in Libanon op een vermeende dreiging heeft gereageerd en tevens voornemens is daar onder valse voorwendselen te blijven. Daarbij wordt verwezen naar „nagenoeg identieke” maatregelen op de „West-Bank”, die derhalve door hem evenmin gerechtvaardigd worden geacht. Hij spreekt in dat verband van „salamistrategie”.

Met de (overigens taalkundig aanvechtbare) terminologie „West-Bank” bedoelt mijns inziens de PLO het gehele gebied ten westen van de Jordaan, ergo tot aan de „volgende oever”, die van de Middellandse Zee. Dat gebied omvat mede de staat Israël om de eenvoudige reden dat de PLO Israël niet erkent. Het mag dan ook een propagandistisch succes van de eerste orde worden genoemd dat de naam „West-Bank” zo gladjes in het spraakgebruik is geslopen. De namen Judea en Samaria worden door schr. „Begins terminologie” genoemd. Dat is ten enenmale onjuist: die namen bestaan al enkele millennia en komen ook recent voor in publikaties van onomstreden autoriteit [1].

Voor wat betreft de status van Judea en Samaria: dat zijn geen „bezette gebieden” in de zin van de Vierde Conventie van Genève van 1949. Zij behoorden namelijk in 1967 niet tot het territorium van een soevereine staat. De annexatie door

Transjordanië in 1950 is slechts erkend door Pakistan en het Verenigd Koninkrijk (door het laatstgenoemde nadrukkelijk met uitzondering van Oost-Jeruzalem). Zelfs de Arabische Liga had ernstige bezwaren tegen die annexatie. Deze gebieden zijn „under Israeli Administration” terwijl geen enkele andere staat „higher title” heeft [2]. Zelfs indien voornoemde conventie wel van toepassing zou zijn, is het vestigen van nederzettingen daarmee niet strijdig.

Dan nu enkele opmerkingen over de operatie in Libanon. Allereerst iets over het codewoord „Sneeuw” (Hebr. „Sheleg”). Aangezien het Hebreeuws geen geschreven klinkers kent, is het woord **Sh(e)l(e)g** niets anders dan een verkorting van „Vrede voor Galilea” (Hebr. „Shalom La Galil”). Er is dus geen sprake van twee verschillende codewoorden met elk een eigen betekenis, zoals drs. De Vries ons doet vermoeden.

Voor de redenen, de aanleiding, de uitvoering alsmede de voortzetting voorbij de oorspronkelijk voorgenomen diepte van de operatie en de resultaten, moge ik verwijzen naar „The desperate war” van John Laffin [3].

De overeenkomst tussen Libanon en Israël voorziet in art. 3 de instelling van een veiligheidszone (Security Region) [4]. Ingevolge de Annex van die overeenkomst zal deze zone noordwaarts van de Libanese grens uitsluitend door Libanese strijdkrachten worden betrokken. Israël trekt zich geheel terug uit Libanon zodra ook de resten van de PLO-„strijdmacht” — niet staande onder het gezag en de verantwoordelijkheid van een soevereine staat, noch als zodanig herkenbaar — en het leger van Syrië zich verwijderen

van Libanees territorium. Israël heeft de gewoonte de bepalingen van een vredesverdrag naar de letter uit te voeren, ook als dat diep in eigen vlees snijdt. Zo heeft het in de Sinaï strategische diepte, de olie van Aboe Rodeis en de nederzettingen opgeofferd. Wantrouwen jegens Israël is derhalve niet gerechtvaardigd.

Syrië is echter niet voornemens zich terug te trekken. Het heeft Libanon nooit erkend en maakt zelfs aanspraak op Libanees territorium. Over en weer zijn nimmer diplomatieke vertegenwoordigers geaccrediteerd. Die houding kan nog het gevolg zijn van de „Groot-Syrië-droom” van wijlen Emir Abdoellah, de grootvader van koning Hoessein [5].

De gevoelens van bedreigd te zijn van het Israëlische volk zijn niet veroorzaakt door „manipulatie met het geloof in een externe dreiging en de daarmee verbonden desinformatie van (de huidige? N.) regeringswege”. Deze gevoelens kunnen eenvoudigweg niet zijn geschapen in de luttele jaren dat Begin minister-president is, zij bestaan al eeuwen. Zij zijn gefundeerd op de harde feiten van gisteren en vandaag. Het moet een historicus toch zijn opgevallen dat het Jodendom nooit is behept geweest met de merkwaardige drift die integendeel wél eigen is aan het Christendom, de Islam en het „zwarte”, „bruine”

of „rode” fascisme, namelijk andere volken hun religie, normen en/of maatschappelijke visie deelachtig te willen maken.

Ten slotte nog twee vragen aan de schrijver.

— Heeft Sjaron inderdaad de woorden „nieuwe orde” gebruikt? (bronvermelding!) Zo nee, waarom worden hem die historisch besmette woorden dan in de mond gelegd?

— Hoe kan Asher een stam van Jehoeda („Joodse stam”) zijn, als Jehoeda en Asher zonen van een zelfde vader waren?

Het motto van prof. Von der Dunk is zeker op het artikel van de heer De Vries van toepassing, doch dan wel in andere zin dan schr. heeft bedoeld. A. NEUT, Ikol KLu b.d.

Literatuur

- a. *Encycl. Brit.* (1961)(17)118; b. Anglo-American Committee of Inquiry — *Survey of Palestine*. Gov. Printer of Brit. Mandate authorities in Palestine (1946)309; c. *Foreign relations of the United States*. US State Dept (1948); d. *Resolution 181 (III)*. UN General Assembly (1947).
- M. Fried — *Israëls Besatzungspolitik* (diss.). Rodenbusch, Bamberg (1975) 349-367.
- J. Laffin. The desperate war. *Brit. Army Rev.* (1983)(1 apr.).
- The Agreement. *Jerusalem Post* (herdr.) (1983)(17 mei).
- S. Hattis Rolef — *The political geography of Palestine*. Middle East Rev. (Spec. study nr 3) (1983).

Inside the Soviet Army

Naar aanleiding van de bespreking van het boek „Inside the Soviet Army” (*Mil. Spect.* 152(1983)(9) 430) maak ik gaarne enkele aanvullende opmerkingen.

Met maj art L. J. Dorrestijn stem ik overeen in zijn oordeel, dat het boek van V. Suvorov onze belangstelling verdient, al was het alleen reeds wegens Suvorovs conclusie dat de klok „5 voor 12” wijst. Deze conclusie is overigens niet nieuw. Ook uit andere bronnen komt zij onontkoombaar naar voren, maar

helaas sluiten velen blijkbaar de ogen. Het is daarom goed dat een insider als Suvorov (een pseudoniem voor deze naar het Westen uitgeweken officier) uit zijn eigen ervaringen de aandacht vraagt voor het gevaar dat ons bedreigt.

Wanneer ik niettemin enkele kanttekeningen bij de boekbespreking plaats, dan is dat juist met het oog op deze eigen ervaringen, die Suvorov pretendeert weer te geven. Volgens beschikbare gegevens maakte Suvorov gedurende 15 jaar deel uit van de Sovjetrussische strijdkrachten. Hij deed mee aan de inval in Tsjechoslowakije in 1968 als compagniescommandant. Men mag dus

zonder meer aannemen dat hij — gelet op de promotiegang in de Sovjet-Unie — niet tot de hoogste militaire rangen is doorgedrongen en evenmin uitermate belangrijke functies heeft bekleed. Toch behandelt hij een veelheid van onderwerpen op een wijze die de lezer doet veronderstellen dat het daarbij vrijwel steeds informatie uit de eerste hand betreft. Dat nu is zeer onwaarschijnlijk. De angst van de Russische leiding om militaire geheimen (al dan niet vermeend) prijs te geven is bekend en de sfeer van geheimzinnigheid ten aanzien van bepaalde onderwerpen heerst ook in het Rode Leger. De vraag is dan ook gewettigd hoeveel informatie Suvorov zelf heeft vergaard, en hoeveel informatie door hem uit de tweede hand wordt verstrekt. Ten aanzien van dat laatste kan men dan weer vragen welke gegevens door Suvorov uit de Sovjet-Unie werden meegebracht en welke voorbeelden hij aan westerse studies heeft ontleend.

De hier genoemde vragen dwingen ons tot een kritische lectuur van Suvorovs boek. Daarmee wil geenszins zijn gezegd dat dit boek nu plotseling niet meer de moeite van het lezen waard zou zijn. Integendeel! Maar, om met een Amerikaanse commentator te spreken: er is veel in dit boek dat de ervaren analist moet beschouwen als een uitdaging tot verdere studie en waar de leek moet oppassen deze uitspraken niet als gezaghebbend te beschouwen. Het leek mij juist deze waarschuwing hier te herhalen.

NB. Belangstellende lezers worden voorts verwezen naar de besprekingen in *Int. Defense Dig.* 16(1983)(2) en (6).

M. W. A. WEERS, kol Klu b.d.

A NTWOORD

OP MENINGEN
VAN ANDEREN

Taakverdeling binnen de NAVO

Het stemt tot dankbaarheid dat mijn ontboezemingen de inspiratie zijn geweest voor een belangwekkende reactie als die van Ikol Bischof. In feite komt zijn betoog hierop neer: als je vertrouwt op mobilisabele/RIM-eenheden (meer dan 2/3 van de sterkte van het legerkorps als wij uitsluitend de bij de brigades ingedeelde troepen rekenen inclusief „klein verlof“-gangers), moet je ook zorgen dat zij inzetbaar zijn.

Eén keer per 6 jaar herhalingsoefeningen is „slightly better than nothing“; nauwelijks meer enthousiasme van je reservekader eisen dan dat het zich laat beëdigen (de offn) en af en toe (véél te weinig) weer eens komt binnensloffen in dat curieuze pak met sterren of chevrons, leidt tot een nauwelijks zinvolle verkleedpartij; mobilisabele eenheden gebruiken als sluitpost voor materieel en commandovoering degradeert hen tot derderangstroepen. Bij de herhalingsoefeningen die ik heb meegemaakt, kwam het nauwelijks tot oefenen in continudienst, laat staan dat de, terecht door de heer Bischof noodzakelijk geachte, training in morele en lichamelijke hardheid aan bod kwam. (Ik werd „zeer goed“ beoordeeld voor dienst onder „zware omstandigheden“, eigenlijk alleen omdat ik een nachtje wakker bleef terwijl de commandant in dromenland door-oefende; over inflatie gesproken!)

De door Ikol Bischof geopperde nauwere binding van het reservekader met de krijgsmacht is in feite de enige constructie waarbinnen de militaire vaardigheden van de leden van dat kader kunnen worden gega-

randeerd, hetgeen hen ook tot reëlere proposities voor commandofuncties zou maken. Het is echter duurder en bovendien eist een dergelijke verbintenis onverdund enthousiasme, zodat met aanzienlijk kleinere aantallen reservekader genoege zal moeten worden genomen.

Dat brengt ons dan bij het uitgangspunt: de taakverdeling binnen de NAVO. Zoals reeds eerder geschreven: ik koester niet de minste hoop op eendrachtige samenwerking binnen het bondgenootschap; mijn artikel betrof hersengymnastiek over de eventuele mogelijkheden. Gelet op het Nederlandse defensiebudget, in relatie tot de politieke wens tot „structurele veranderingen“ (waarmee in de politiek bezuinigingen worden verkocht; de voorzitter van de Kon. Vereniging van marineofficieren, kltz (A) G. Brand, wijdde daaraan een krachtig, door de politieke top echter bestreden, betoog in zijn jubileumrede op 10 september jl.) en de grote problemen in bedrijfsvoering van de strijdkrachten op dit moment, is het duidelijk dat er iets fundamenteels moet gebeuren. Leentjebuurt spelende bij het — geheel anders gemotiveerde — IKV: „Specialisatie binnen de NAVO, te beginnen in Nederland“! Gegeven het eenzijdige van zo'n stap zal duidelijk zijn dat daarbij ernaar moet worden gestreefd de Nederlandse conventionele NAVO-bijdrage kwalitatief te verbeteren.

Beschouwen wij een aantal aspecten van de militair-industriële positie van Nederland op dit moment.

a. De krijgsmacht als geheel functioneert moeizaam, omdat de fondsen voor de bedrijfsvoering met weinig professioneel overleg zijn toegeknen.

b. Het grootste deel van de voor operationele eenheden bestemde fondsen van de defensiebegroting gaat naar een legerkorps waarvan de operatieplannen, de technische en logistieke conditie, en de training van het personeel weinig hoop rechtvaardigen op een succesvol ontplooiën in oorlogstijd.

c. De personeelsverhouding tussen

„kantoor“ (departementale diensten) en „werkvloer“ (de operationele eenheden) bij Defensie zou elke particuliere ondernemer verwijfeld naar de fles doen grijpen: het ambtelijke waterhoofd van de krijgsmacht alsmede de versnippering in krijgsmachtdelen, diensten, afdelingen en bureaus heeft een buitengewoon negatief effect op de communicatie binnen het militaire apparaat en op de ratio fiscale input/militair slagvaardige output van de strijdkrachten.

d. Land- en luchtmacht zijn voornamelijk uitgerust met buitenlands materieel. Uit het oogpunt van standaardisatie kan dat zinvol zijn mits voldoende compensatieorders worden verkregen, maar Nederland lijkt wel het enige land dat tot een dergelijke buiging bereid is. In elk geval zijn de VS, onze belangrijkste leverancier, dat niét; men denke slechts aan de bochten waarin Van der Giessen/De Noord zich probeert te wringen om, via samenwerking met een Amerikaanse werf, mijnenjagers aan de US-marine te slijten („men wil ze daar wel hebben, maar men mag alleen in Amerika gebouwde spullen kopen“). Een mooi voorbeeld van de wijze waarop pogingen tot standaardisatie kunnen falen, deed zich ook voor bij de aanvankelijke Brits-Nederlandse samenwerking voor een nieuw fregat. Onnodig te vermelden dat uiteindelijk de Engelse Type 22 „Broadsworth“-fregatten slechts met onze standaardfregatten gemeen hebben dat zij grijs worden geschilderd.

e. Het Nederlandse Korps Mariniers, dat aan de harde training en (geoeffendheid in) grote mobiliteit zijn waarde ontleent, heeft helaas geen eigen vervoer. In zekere zin geldt hetzelfde voor de Commandotroepen, waarbij het tevens curieus is — voor een klein land als Nederland — dat de commando's niet tot het, bij uitstek in mobiliteit gespecialiseerde, krijgsmachtdeel Marine behoren. Helikopters, vrachtvliegtuigen, aanvalsschepen zijn noodzakelijk willen mariniers en commando's hun geld opbrengen. Het gebrek daaraan is des te vreemder als wij bedenken dat Nederland wél

kan investeren in een heel conventioneel legerkorps dat, zij het krakend, wordt verondersteld heldendaden te verrichten in een Eerste Wereldoorlogachtige frontale patstelling (met een nucleaire escalatiedreiging in de plaats van de toenmalige loopgraven) maar juist níét in die enige inzet van conventionele troepen waarvan in een moderne oorlog resultaten mogen worden verwacht, namelijk hun inzet op onverwachte plaatsen.

f. De enige Nederlandse industriegroep met een militaire productie van betekenis is de scheepsbouw, die bovendien in een kommervolle situatie verkeert. Toch staat de door die werven en hun toeleveringsbedrijven (HSA en Lips bijvoorbeeld) geleverde kwaliteit hoog aangeschreven. Trekt men de uitgaven voor WW- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (uit te keren bij een failliete werf) voor het aantal arbeiders dat bv. een M-fregat moet bouwen, af van de aanbestedingskosten, dan krijgen wij zo'n vaartuig bijna gratis.

Ik twijfel er niet aan of suggereren dat land- en luchtmacht eigenlijk zouden moeten opgaan in respectievelijk het Korps Mariniers (in dat geval uit te breiden tot twee volledig amfibisch uitgeruste brigades met eigen materieel en een brigade in de BRD) en de MLD (verrijkt met Harriers) stuit af op dezelfde (achterhaalde) sentimenten die specialisatie binnen de NAVO onmogelijk maken. Laat ik het minder controversieel verwoorden: of de krijgslieden nu een groen, donkerblauw of grijs pak dragen, maakt niets uit; als zij maar behoren tot dezelfde club in een efficiënte, technisch hoogwaardige en uiterst mobiele strijdmacht met een hoge input/output-ratio, die niet zozeer ten laste als wel ten gunste van de nationale economie opereert. Dat in een land met de strategische positie van Nederland een dergelijke strijdmacht van maritieme signatuur dient te zijn, lijdt geen twijfel.

Ten slotte kijk ik verbaasd aan tegen de wijze waarop lkol Bischof de noodzaak tot discipline in oorlogstijd, en tijdens het publiceren in de

MS in vredetijd, over een kam scheert waar hij mijn repliek in MS (1982)(11) aan de resmaj Schuurmans hekelt. Als een „meerdere”, militair of burger, al of niet in de vuurlijn, zich krachtig tegen mij keurend, mijns inziens ongelijk hebbend, mij vraagt voor open doel te schieten, dan zal ik daar te allen tijde in gespierde bewoordingen op inspelen; indien dat niet op prijs wordt gesteld, heb ik nog wat sterren in de aanbieding. Ik ben ervan overtuigd dat de, overwegend op — to put it mildly — dubieuze gronden als „militair noodzakelijk” bestempelde, angstvallige beleefdheid waarmee men binnen de krijgsmacht met elkaar — vooral van „beneden” naar „boven” — omgaat, te veel geblunder onbecommentarieerd heeft gelaten, hetgeen juist ten detrimente heeft gewerkt van de militaire efficiency. In vredetijd is het van het hoogste belang dat wij scherp kritisch met elkaar omgaan, ongeacht de begrijpelijke neiging hiërarchieke verhoudingen te misbruiken voor het garanderen van een gaaf ego; wie daartegen mentaal niet is opgewassen, zal met oorlog zéker moeite hebben! (Aanbevolen literatuur: N. F. Dixon — *On the psychology of military incompetence*. Londen (1976)).

J. VANDERSMISSEN, res kap art

Het binationale legerkorps

Als antwoord op het commentaar van res lkol G. H. Bischof het volgende. Ik dank de heer Bischof voor zijn opbouwende opmerkingen. Nuchterheid en logisch denken worden door mij als deugden ervaren. Wat betreft zijn verdere betoog heb ik twee opmerkingen.

De eerste betreft de door hem geconstateerde noodzaak iets te doen aan de fysieke en geestelijke hardheid van de Nederlandse militair. Om te komen tot een zo hoog mogelijke operationele inzetbaarheid is dat uiteraard wenselijk; de samenleving denkt er echter anders over. Een belangrijk deel van de publieke reacties op het tragische ongeval

met de mortiermijn is te herleiden tot een vraag om juist het tegenovergestelde. Bovendien vormen die reacties een getuigenis van hoe gering het besef is van de dodelijke werking van de conventionele middelen waarmee wij onze veiligheid trachten te verzekeren. Dat is niet verwonderlijk in een welvaartsamenleving die wordt gekenmerkt door bijna veertig jaar onafgebroken vrede. Het leger kan niet anders zijn dan deel van die samenleving. Een risicovolle Spartaanse opleiding is voor de huidige dienstplichtige niet of nauwelijks aanvaardbaar. Zijn gelijk valt ook moeilijk te ontkennen; hij is slechts een van zes leeftijdsgenoten (billijk is dat ook zijn vrouwelijke leeftijdsgenoten worden meegeteld!) en alleen hij dient, mede voor de veiligheid van anderen, dat alles te ondergaan. Met het bovenstaande wil ik geenszins afbreuk doen aan de waarde van de door de heer Bischof geconstateerde noodzaak. Mijn opmerking is bedoeld om aan te geven dat de mogelijkheden zijn suggestie uit te werken nauw samenhangen met de grenzen die onze samenleving ervoor vaststelt.

Mijn tweede opmerking betreft het door de heer Bischof gestelde over psychiatrische oorlogsslachtoffers. Van 11 tot 16 juli jl. hield de „World Psychiatric Association” een congres te Wenen. Publieke belangstelling viel dit congres ten deel: niet zozeer vanwege de wetenschappelijke inhoud, doch meer vanwege de grote kans dat de vereniging van psychiaters van de Sovjet-Unie op dat congres uit de organisatie zou worden gestoten. Zoals bekend zijn het echter de Russische psychiaters zelf geweest die aan de vooravond van het congres de banden hebben verbroken. De heer Sandberg besteedde in het Parool van 13 en 16 augustus aandacht aan een van de op het congres behandelde onderwerpen: de militaire psychiatrie. Het zou verdienen te zijn als iemand voor de Militaire Spectator een artikel over de resultaten van dat congres zou kunnen schrijven. Wellicht iets voor de heer Bischof?

J. VAN DER VELDE, medew.
afd. Plannen LaS

De inkoopfunctie bij de Koninklijke landmacht

Het commentaar van de heer Heringa bevat drie elementen, en wel de vraag of productie in Nederland tot hogere kosten leidt, het vraagstuk van protectionisme binnen de landen van de EG, en een pleidooi voor maximale inschakeling van de nationale industrie.

Ter wille van enige stroomlijning in de beantwoording zou ik deze willen toespitsen op de investeringsuitgaven (i.c. de aankoop van nieuw materieel), omdat de exploitatieuitgaven daarvan een afgeleide zijn en deze laatste uitgaven bovendien in overgrote meerderheid reeds in Nederland worden gerealiseerd.

1. Kostenaspect

Bij de elementen uit de formule $P = M + L + K + W$ wil ik de volgende opmerkingen plaatsen.

M (materiaal). Uit offertes van veel Nederlandse bedrijven blijkt dat deze, om financieel-economische of kwaliteitsredenen, de meeste van hun toeleveringen uit het buitenland betrekken. Een order, bij zo'n bedrijf geplaatst, heeft dan veel minder betekenis voor de Nederlandse economie dan het bestelorderbedrag zou doen vermoeden.

L (loon). Het Nederlandse loonniveau behoort tot de allerhoogste ter wereld. Dat feit, gecombineerd met het lage gemiddelde aantal arbeidsuren (ca. 1600) per jaar, verklaart voor een belangrijk deel waarom de concurrentie zwaar is en de economische groei problematisch (zie OESO-rapporten van 1982/1983).

K (kosten). Alvorens tot serieproductie van hoogwaardig technologische producten te kunnen overgaan, wordt een bedrijf geconfronteerd met zeer hoge initiële en aanloopkosten. Serieproductie is alleen dan rendabel als een serie voldoende groot is, hetgeen bij uitsluitend

de Nederlandse militaire behoefte meestal niet het geval is (zie ook het gestelde onder 2. Protectie).

W (winst). Voor de overheidsinkoper mag „winst” geen besmet woord zijn; daarin immers vindt de ondernemer zijn beloning voor het ondernemingsrisico en ook moet hij zijn niet calculeerbare kosten (offers) ermee kunnen dekken. Ook wanneer men de verschillen in calculatiemethodiek onderkent, valt het op dat de Nederlandse winstmarges (sec) vaak hoger liggen dan bij buitenlandse aanbieders. Verder ben ik van mening dat, indien een order uitsluitend uit werkgelegenheidsoverwegingen in Nederland moet worden geplaatst, de winstopslag nul (althans minimaal) zou behoren te zijn.

De stelling van de heer Heringa, dat K alleen „klein te krijgen” is, indien er veel stuks van het produkt worden verkocht, alsook dat van compenserende opdrachten weinig innoverends uitgaat, wordt ook door mij onderschreven. Uit de aantekeningen bij de elementen uit de formule blijkt, dat ik veel minder optimistisch ben over de uitkomsten van een Nederlands prijsniveau (P). Ook de feiten wijzen in deze laatste richting: er wordt immers nooit in het buitenland gekocht als er een goedkoper, gelijkwaardig Nederlands produkt is! Wel sluit ik mij graag aan bij het pleidooi dat de KL de koopbeslissing zo vroegtijdig mogelijk bekend moet maken; dat leidt tot betere kostenbeheersing en tot een produkt, dat meer aan de gebruikerswensen tegemoet komt (zie blz. 268 in mijn artikel).

2. Protectie

Wat de praktische toepassing van de EG-bepalingen betreft, heeft de heer Heringa helaas gelijk! Ondanks een ook internationaal erkend hoog kwaliteitsniveau is het voor het Nederlandse bedrijfsleven uitermate moeilijk zijn produkten in het buitenland af te zetten. De eigen (buitenlandse) industrie wordt, soms nauwelijks verhuld, zeer in bescherming genomen; daardoor groeien scheve concurrentieverhou-

dingen die het keuzeprocess op onjuiste manier beïnvloeden. Met de vaststelling, dat de daarvoor aangevozen EG-commissaris (Andriessen) daaraan veel aandacht schenkt, zijn op korte termijn weinig Nederlandse bedrijven geholpen. Toch lijkt het mij een stap in de verkeerde richting zelf ook protectie te gaan toepassen. Beter ware het van overheidswege subsidiëren van de ontwikkeling en productie van zorgvuldig daarvoor geselecteerde investeringsgoederen, zoals dat thans op beperkte schaal reeds gebeurt met CODEMA-projecten, waarbij Defensie, Economische zaken en de desbetreffende onderneming zelf elk een deel van de ontwikkelingskosten betalen. Ook zijn regieovereenkomsten denkbaar waarbij de opdrachtgever, bij gebleken geschiktheid van het produkt, tot aankoop ervan overgaat en de werkelijke kosten van het project vergoedt, met daarenboven een marge voor de desbetreffende ondernemer.

3. Kopen in Nederland

Ook de KL-inkoper voelt zich natuurlijk Nederlander in de vervulling van zijn functie; het geeft ook hem veel voldoening als hij eraan kan meewerken dat orders in Nederland blijven c.q. alsnog aan Nederlandse bedrijven kunnen worden toegewezen. Bovendien dient zich hier de vraag aan „Who pays the ferryman?”. Wanneer men namelijk ervan uitgaat dat het géén KL-taak is werkgelegenheid in stand te houden, alsmede dat de KL níét haar eigen inkoopbeleid autonoom bepaalt, zou dat moeten betekenen dat meerkosten, uitsluitend ter wille van de Nederlandse werkgelegenheid gemaakt, niet ten laste van het defensiebudget behoren te komen. Op dat punt zijn duidelijke financiële richtlijnen van de centrale overheid, geldende voor alle overheidsdiensten, zeer dringend gewenst. Getuige de gemaakte keuze bij een aantal recente aankoopbeslissingen, begint ook hier het tij te keren en zal met de factor „Nederlandse industrie” meer dan voorheen rekening worden gehouden.

J. SNIJDER, lkol ma ▷

Zuid-Libanon, Israëls „Noord-Bank”?

Het is opvallend dat ook in de reacties op feitelijk onderbouwde, opiniërende artikelen en/of nauwkeurige uitspraken over de politiek die Israël voert in de zg. „veiligheidsgebieden” — welke status inmiddels ook zuidelijk Libanon voor Jeruzalem heeft — verdraaiing van feiten, uit de context gelichte zinsneden, weinig ter zake doende argumenten en zelfs gerichte insinuaties herhaaldelijk optreden. Als een verbijssterend voorbeeld van dat fenomeen geldt een artikel in *NRC-Handelsblad* (18 aug. 1983) van de Israëliëse ambassadeur in Nederland, J. Nechushtan, naar aanleiding van een, overigens objectieve, uitspraak recent gedaan door de Nederlandse vertegenwoordiger in de VN Veiligheidsraad, mr. M. van der Stoel. Niet alleen viel de laatste uiterst onrechtvaardige kritiek ten deel, maar ook werd indirect schade berokkend aan het beleid van ons ministerie van buitenlandse zaken onder de huidige minister.

Wat beweegt nu deze, in sommige gevallen hardnekkig aanhoudende, ingezonden-briefschrijvers zo nadrukkelijk te reageren wanneer het Israël betreft? Niet zelden vormen overwegend historisch bepaalde emoties een grondslag. Vaker echter blijken de genoemde stilistische vaardigheden min of meer doelbewust te worden gehanteerd om te trachten de bewijs- en zeggingskracht van de kern van een accuraat betoog te ontkennen, of geheel buiten beschouwing te laten. Tot welke categorie briefschrijvers Ikol Neut mogelijk behoort en welke motieven hem bewegen in zijn algemeenheid te willen reageren op de voor iedere geïnteresseerde Militaire-Spectatorlezer duidelijke militair-politieke situatie in zuidelijk Libanon, die ik beschreef, acht ik een toepasselijke vraag voor dezelfde lezer.

Ik wil volstaan met de opmerking dat Ikol Neut in ieder geval merkwaardig selectief is met het plaatsen van zijn „kanttekeningen”. Kenne-

lijk voelt hij zich door sommige gegevens in de tekst op een bepaalde wijze aangesproken. Belangrijker voor mij is echter dat hij in ieder geval blijk geeft van zijn onvermogen tot onderscheidend en analyserend lezen, althans wat deze militair-politieke materie aangaat. Dat bewijst o.a. zijn twijfel aan het waarheidsgehalte (het „in de mond leggen” wat ik op als een gerichte insinuatie) van Sjarons uitspraak over een „nieuwe orde”, omdat deze toevalig niet vergezeld gaat van een bronvermelding. Volledigheidshalve, als antwoord op Ikol Neuts „kanttekening” bij mijn „onhistorische” verantwoording, vermeld ik er hier drie: *Jerusalem Post* (int. ed.) (1983)(29 mei, 4 juni); *NRC-Handelsblad* (1982)(14 aug.) alsmede (1983)(5 sept.). Aan Sjarons andere opzienbarende uitspraken, die met bronvermelding elders in mijn artikel voorkomen en die van aanzienlijk meer betekenis zijn gebleken met betrekking tot de gevolgen van Jeruzalems militaire politiek, wordt door Ikol Neut voorbijgegaan. Is het soms omdat hij deze uitspraken met bronnen reeds kende, of is de betekenis ervan hem ontgaan in zijn selectieve documentatiedrang?

Geen vraag maar een feit is dat daarentegen grote groepen in de Israëliëse samenleving inmiddels wel de huidige gevolgen begrijpen van de daden die Sjaron naast zijn uitspraken stelde. Ongetwijfeld is de moedeloosheid die Begin in de laatste dagen van zijn functie als premier manifesteerde eveneens hiermee in verband te brengen. Zo is Begin immers tijdens en na de oorlogshandelingen in Libanon door Sjaron verschillende malen voor catastrofale en voldongen feiten geplaatst; daarvan wil ik Ikol Neut eventueel wel een gedetailleerd lijstje doen toekomen.

Om mij nu te bepalen tot de kern van het artikel (dat nota bene reeds in februari van dit jaar werd afgesloten, een half jaar voor publikatie): ook voor Ikol Neut moet toch duidelijk zijn dat de strekking van mijn verhaal tot op dit moment geheel en al van toepassing blijkt. Dat wil zeggen dat de operatie „Vrede voor Galilea”, door Jeruzalem op 6 juni

1983 gebracht als een campagne tegen de voor Noord-Israël als bedreigend ervaren activiteiten van PLO-eenheden in zuidelijk Libanon, zich ruim een jaar later onmiskenbaar blijkt te manifesteren in een vooralsnog permanente bezetting van zuidelijk Libanon. Deze situatie stond centraal in mijn artikel en daarom gaat het mij in dit verband nog steeds. Om deze reden neem ik ook de vrijheid niet in te gaan op Ikol Neuts historisch-semanticke aanmerkingen en literatuurverwijzingen, hoewel ik hem niettemin zou willen aanraden voor kennisneming van het begrip West Bank de *New Encyclopaedia Britannica*, 15th Ed. (1974)1982 (en wel: Vol. 10, Jordan, blz. 270, 274) te raadplegen, in plaats van de uitgave 1961, en zich ook niet te beroepen op de VN-resoluties van 1947, maar van 1967, bv. Res. 242 (221167), om die maar weer eens te noemen. Trouwens, waarom zou Ikol Neut zich verder nog druk maken over de semantische aanduiding West Bank nu het een kwestie van tijd zal zijn totdat Judea en Samaria definitief „formeel” tot het Israëliëse territorium zullen behoren? Dat concludeer ik althans uit de woorden van minister van defensie Arens, die op 10 september jl. verklaarde dat de Israëliëse „sovereiniteit te zijner tijd (op de West Bank) zal moeten worden toegepast” (UPI, Tel Aviv). Verder kan ik net zo min aandacht besteden aan de door Ikol Neut erbij betrokken Syrische factor in het Libanese theater. Ik bepaalde mij tot de Israëliëse activiteiten in zuidelijk Libanon, zoals de titel van het stuk duidelijk aangaf. Overigens, refererende aan deze titel, is het Ikol Neut eigenlijk wel opgevallen dat de aanduiding „Noord Bank” tussen aanhalingstekens was geplaatst en door een vraagteken werd gevolgd?

Van belang voor de actuele situatie is de door Ikol Neut aangehaalde principe-overeenkomst die onder auspiciën van de VS op 17 mei van dit jaar tot stand kwam. Maar ook hier stelt hij de werkelijke gang van zaken verkeerd voor door zich niet aan de letter van de verdragstekst te

houden. Het akkoord moet uiteindelijk voorzien in de terugtrekking van alle Israëlische troepen uit Libanon („... all Israeli forces will have been withdrawn from Lebanon”; Annex Security Arrangements, 6, Withdrawal of Israeli Forces*) en dus niet (eerst) van de Syrische strijdkrachten. Daartoe tracht de regering-Gemayel in Beiroet sedert een jaar aparte onderhandelingen met Damascus te openen; tot nu toe is het resultaat echter nul, zoals iedereen duidelijk mag zijn gezien de huidige situatie in Libanon.

Genoemde overeenkomst behelst verder de voorwaarden betreffende de instelling van een zo genoemde „Security Region” op Libanees grondgebied. Deze Security Region is gebaseerd op een eis van Israëlische zijde, ten aanzien waarvan Jeruzalem gedurende de vijf maanden durende onderhandelingen nauwelijks concessies deed. Israël was in de positie deze eis te stellen, om de eenvoudige reden dat de Israelische strijdkrachten het gebied reeds effectief controleerden. Vandaar dat de overeenkomst „voorziet” in de instelling van een Security Region. Nu doet zich, alweer, het feit voor dat Jeruzalem, eenzijdig, de beslissing tot afbakening van de Security Region heeft genomen, zonder dat de regering-Begin legitiem gebruik kon maken van de voorwaarden waarin het akkoord dienaangaande voorziet. Het akkoord blijkt vooralsnog onuitvoerbaar omdat feitelijk beschouwd geen enkele bepaling van de overeenkomst is uitgevoerd, zowel door Israël als door Libanon. Israël blokkeert de uitvoerbaarheid van het akkoord met de eis die los staat van de trilaterale overeenkomst, namelijk dat éérst de Syrische troepenmacht en PLO-eenheden Libanon moeten verlaten. De eigenmachtige afbakening van de Security Region geldt als een bewijs dat Jeruzalem intussen onverstoortbaar doorgaat in Libanon Israëlische veiligheidsmaatregelen te treffen zonder dat aan enige bepaling van het akkoord is voldaan.

* *Jerusalem Post* (int. ed.) (1983) (22-28 mei); *Times* (1983) (28 mei).

Zo is eind augustus, noordelijk van de Libanese stad Sidon, op de zuidelijke oever van de Awalirivier, langs de Basri- en Baroekrivieren, tot aan de noordrand van de berg Baroek (zie het kaartje bij mijn artikel, op blz. 366) een 115 km lange, zwaar versterkte „new Lebanon line” voltooid door de IDF (kosten: \$ 30 miljoen, volgens Jeruzalem). Vermeldenswaard is verder dat de noordgrens van deze Israëlische Security Region ca. 5 km noordelijker ligt dan de lijn waarin de Annex van de principeovereenkomst met Libanon voorziet. De afstand van de Israelische noordgrens tot de noordgrens van de Israëlische Security Region bedraagt nu ca. 50 km. Dat is exact de afstand waarvan ik in mijn artikel aangaf dat Israël mogelijkwelks daarop de instelling van zijn veiligheidsgebied zou gaan baseren.

Al met al moet worden geconcludeerd dat de inwerkingtreding van de principeovereenkomst (door Ikol Neut ten onrechte in verband gebracht met een vredesverdrag, waarvan overigens van Libanese zijde geen sprake kan zijn zolang de Arabische landen zich ertegen verzetten, en dat is heel lang) zich nog op geen enkele wijze heeft gemanifesteerd. Ook voor een werkelijke troepenvermindering aan Israelische zijde volgens dit akkoord bestaat tot op vandaag geen enkele aanwijzing. De terugtrekking, begin september, uit het buiten de Israëlische Security Region gelegen Sjoefgebergte behelst niets anders dan een zuidelijker, dat wil zeggen achter de Awalirivier gesitueerde „hergroepering”, hoewel Jeruzalem het doet voorkomen als zou het een eerste fase in de algehele ontruiming van Libanon betreffen. Voor de algehele terugtrekking van de troepenmacht weigert Jeruzalem ook in te gaan op een door Beiroet geëist schriftelijk tijdschema.

Jeruzalem heeft voorlopig zijn militaire „veiligheidsgebied” voor alle partijen duidelijk afgebakend, overeenkomstig het belangrijkste operationele doel dat aan de operatie „Vrede voor Galilea” was verbonden, zoals ik in mijn artikel heb aangetoond. In de belangrijkste po-

litieke doelstelling: een sterke, pro-Israëlische christelijke (Falange)regering in Beiroet, die door Jeruzalem uiteindelijk een vredesverdrag opgelegd had moeten krijgen, is men niet geslaagd. Of, zoals Pesach Lev, lid van een kibboets in het plaatsje Misgav Am, in het Israëlisch-Libanese grensgebied, het in een interview met de *New York Times* (16 juli 1983) uitdrukte:

The security of the kibbutz was used by the Government for grandiose political objectives, such as going into Beirut and trying to establish a new order there.

Hopelijk is deze, feitelijk beschouwd nauwelijks opzienbarend te noemen uitspraak, van een ooit door Palestijns raketvuur bedreigde Israëli, in zijn betekenis duidelijker voor Ikol Neut dan Von der Dunks motto. Het is een kwestie van onderscheidend kunnen lezen.

drs. W. B. S. DE VRIES,
politiek analist,
bureau Midden Oosten LaS

Naschrift

Zoals ook een van de voornaamste oogmerken van de redactie is geweest bij haar beslissing tot het plaatsen van drs. De Vries' artikel, is daarop inderdaad een nadere discussie gevolgd over hetgeen de schrijver heeft aangeduid als de werkelijke doelstellingen van de Israëlische politiek in Libanon. Het zal echter de lezers niet zijn ontgaan dat uit het toonkarakter van de woordenwisseling een zekere geprikkeldheid blijkt die nauwelijks zal kunnen bijdragen tot het vaststellen van de waarheid die toch behoort te ontspringen uit de botsing der meningen. Desondanks heeft de redactie gemeend geen tijd te moeten verliezen met het doen opstellen van een gekuiste versie, maar de discussie — om der wille van de actualiteitswaarde — toch onmiddellijk te plaatsen. Daarbij heeft drs. De Vries, reagerende op de hem ter commentariëring toegezonden mening van Ikol Neut, het voordeel gehad nog enigszins rekening te kunnen houden met ontwikkelingen in

SLOT ONDERAAN BLZ. 536

Het Oostenrijkse defensiesysteem

Military Technology, een uitgave van Wehr und Wissen Verlag te Bonn, is een van de periodieken die deze uitgeverij verzorgt (voorts o.a. „Nato's Sixteen Nations” en „Wehrtechnik”). Het is een keurig verzorgde uitgave (in Nederland gedrukt!), die uiteraard voornamelijk is gewijd aan militair-technologische onderwerpen maar ook interessante artikelen bevat over tactische en andere vraagstukken. Al enkele malen werd in deze rubriek gewezen op bepaalde artikelen uit *Military Technology*, dat nu aan zijn zevende jaargang bezig is.

Het is van de uitgevers een goede gedachte geweest van tijd tot tijd speciale aandacht te schenken aan een bepaald land. Zo kwam in 1982 Spanje in het zoeklicht te staan („Close-up on Spain”, zie *Mil. Spect.* 151(1982)(8)379-380). Thans is het Oostenrijk, waaraan een reeks artikelen wordt gewijd, en wel als bijlage bij „Military Technology” van juli 1983. Vooral die opzet is prettig: men kan nu de bijlage als afzonderlijke publikatie bewaren en als naslagwerkje gebruiken.

SLOT VAN BLZ. 535

Libanon die zich hebben voorgedaan sinds hij in februari jl. zijn artikel schreef c.q. nadat zijn opponent zijn hierboven afgedrukte reactie had verzonden. Aangezien inmiddels — na het persklaar maken van dit nummer — weer tal van onvoorziene gebeurtenissen zich hebben afgespeeld, mag worden verwacht

Als symbool van de Oostenrijkse defensie wordt veelal de egel gebruikt: een vredelievend dier, dat evenwel steeds paraat is zichzelf te verdedigen. Daarmee is Oostenrijks positie goed weergegeven. Het land is neutraal, vrijwel ingeklemd tussen de twee blokken van de NAVO en het Warschau-Pact, maar vastbesloten zijn onafhankelijkheid te bewaren en zo nodig te verdedigen.

De reeks artikelen begint met een interview met Otto Rösch, tot april 1983 minister van defensie en in hoge mate verantwoordelijk voor de verregaande integratie van de Oostenrijkse strijdkrachten in de totale bevolking. Die integratie komt onder meer tot uitdrukking in de openbare eedsaflegging door jonge rekruten en in de zeventig sponsor/partnerships die nu tussen de strijdkrachten enerzijds en industrieën, kamers van koophandel, bonden, enz., anderzijds bestaan.

In een tweede artikel gaat generaal Ernst Bernadiner, de Oostenrijkse bevelhebber, dieper in op de verdedigingsconceptie. Deze berust op twee grondslagen, een militieleger en gebiedsverdediging (area defence). Bij de opbouw van het militieleger wordt uitgegaan van het Zwitserse model, maar de conceptie is zo nieuw voor Oostenrijk dat het nog een flink aantal jaren zal duren eer e.e.a. volledig is gerealiseerd. Niettemin is generaal Bernadiner zeer tevreden over de resultaten, die in de herfst van 1982 tijdens manoeuvres in het gebied Kufstein-Wörgl werden behaald.

In vredestijd beschikt Oostenrijk over een parate divisie, alsmede 28 zogenaamde stamregimenten waar

de dienstplichtigen worden opgeleid. Deze dienstplichtigen worden vervolgens ingedeeld bij de reserve, waaruit in geval van mobilisatie de territoriale eenheden („raumgebundene Landwehr”) en de mobiele brigades worden samengesteld. De ruggegraat van het leger wordt gevormd door een beroepskader. De luchtverdediging vormt de achilleshiel van de Oostenrijkse strijdkrachten, zowel voor wat betreft het tekort aan onderscheppingsjagers als het ontbreken van mobiel lucht-doelgeschut.

Uitgebreid wordt ingegaan op de bewapening van de Oostenrijkse militairen, waarbij opvalt hoeveel in Oostenrijk zelf wordt aangeschaft. Dat wordt doelbewust gedaan, niet alleen om deviezen te sparen maar evenzeer om niet te zeer afhankelijk te worden van het buitenland, en om ook in tijden van spanning en/of oorlog verzekerd te zijn van een korte aanvoerlijn. Omdat „Military Technology” duidelijk commercieel is gericht, is het niet verwonderlijk dat het overzicht van de bewapening en uitrusting wordt gevolgd door een beschrijving van de Oostenrijkse defensie-industrie, die in een aantal gevallen deel uitmaakt van buitenlandse concerns, zoals Bombadier-Rotax-Wien (Canada) en Eberspächer GmbH (BRD). Ook kleinere bedrijven komen aan bod, bijvoorbeeld Glock GmbH, een bedrijfje met 25 werknemers dat leverancier is van het standaard „Field Knife” 78 en het verbeterde „Field Knife” 81, van een opvouwbare pionierschop met een gewicht van slechts 680 gram, en van het revolutionaire Glock 17.9 mm pistool waarvan thans 25.000 stuks zijn besteld.

De conclusie luidt dat Oostenrijk — binnen de grenzen, gesteld in het Oostenrijkse Staatsverdrag van 1955, waarbij het land zijn onafhankelijkheid herkeeg — vastbesloten is met een beperkt budget een optimale verdedigingsmacht op te bouwen ter bescherming van zijn neutraliteit.

Close-up on Austria. *Mil. Technol.* 7(1983)(7)(bijl.)

M. W. A. WEERS, kol KLu b.d.

dat de *choc des opinions* zeker nog wel een vervolg zal krijgen waarin ook van andere zijde stellig zal kunnen worden deelgenomen. Indien daarbij dan wordt vooropgesteld dat het gaat om *la vérité* en níét om het maltraiteren van de tegenspeler, zal die discussie ongetwijfeld de beoogde juiste oordeelsvorming kunnen bevorderen.

HOOFDREDACTEUR